

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมก้าวร้าว
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ปริญญานิพนธ์

ของ

สุพัตรา พันธวร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา

กุมภาพันธ์ 2546

ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมก้าวร้าว
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

บทคัดย่อ
ของ
สุพัตรา พันธูวร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา
กุมภาพันธ์ 2546

สุพัตรา พันธวร. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรม

ก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินทิเนียนพน์ กศ.ม. (การวัดผล
การศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์ อังคณา สายยศ ประธาน, รอง
ศาสตราจารย์ ชูศรี วงศ์รัตน์.

ในการวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการในด้าน
ความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน การตระหนักในตนเอง และ
ความวิตกกังวล กับพฤติกรรมก้าวร้าว และศึกษาคำนวณน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการ
ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าว โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ปีการศึกษา 2545 ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 394 คน ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีการสุ่ม
แบบแบ่งชั้น และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมเอสพีเอสเอส (SPSS)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรม
ก้าวร้าว มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. คำนวณน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านความวิตกกังวลส่งผลทางบวกต่อ
พฤติกรรมก้าวร้าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยด้านการตระหนักในตนเอง
ส่งผลทางลบต่อพฤติกรรมก้าวร้าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านความ
ภาคภูมิใจในตนเองและความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าว
อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

A STUDY OF THE RELATIONSHIP BETWEEN SOME FACTORS AND AGGRESSIVE
BEHAVIOR OF MATHAYOM SUKSA III STUDENTS

AN ABSTRACT
BY
SUPATTRA PANTUWORN

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Educational Measurement
at Srinakharinwirot University
February 2003

Supattra Pantuworn. (2003). *A Study of the Relationship between Some Factors and Aggressive Behavior of Mathayom Suksa III Students*. Master Thesis, M.Ed. (Educational Measurement). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc. Prof. Aungkana Saiyos, Assoc. Prof. Chusri Wongrattana .

The purpose of this study were to study relationship between some factors in the self – esteem, internal – external locus of control, self – awareness, anxiety with aggressive behavior and to study the score weight of some factors that contributed to aggressive behavior. The samples consisted of 394 students from Mathayom Suksa III in the academic year 2002 of Bangkok province and selected by using the stratified random sampling and the SPSS program was used to analyse the data.

The result of the study showed that :

1. The multiple correlation coefficient between some factors with aggressive behavior was statistically significant at .01 level.
2. The beta weight of anxiety contributed positively to aggressive behavior was statistically significant at .01 level and the self – awareness contributed negatively to aggressive behavior was statistically significant at .05 level but self – esteem and internal – external locus of control contributed to aggressive behavior were not statistically significant.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมก้าวร้าว
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ของ
นางสาวสุพัตรา พันธวร

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิต
วิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.นภาพร หะวานนท์)
วันที่ กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์อังคณา สายยศ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตน์)

..... กรรมการที่
แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์)

..... กรรมการที่
แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์ ดร.ละเอียด รัชเฝ้า)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจาก รองศาสตราจารย์ อังคณา สายยศ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตนะ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ได้กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ ข้อคิดเห็น และช่วยแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี

การสอบปริญญานิพนธ์ ได้รับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากรองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ และอาจารย์ ดร.ละเอียต รักษ์เฝ้า ซึ่งเป็นกรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติม อันเป็น ประโยชน์ในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลือจาก ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน คือ รองศาสตราจารย์วิญญา วิศาลาภรณ์ อาจารย์ดร.ละเอียต รักษ์เฝ้า อาจารย์ชวลิต รวยอาจิณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรหมธิดา แสนคำเครือ และอาจารย์ ดร.พาสนา จุลรัตน์ ซึ่งได้ให้ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจาก ผู้บริหาร ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ และคณาจารย์ในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกท่าน ตลอดจนทั้ง นักเรียนทุกคนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งเพื่อน ๆ ชาวัดผลการศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือ เป็นกำลังใจ และให้การสนับสนุนในการทำปริญญานิพนธ์ ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จ ลุล่วงได้ด้วยดี คุณประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่บิดา มารดา และผู้ที่มี ส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือ คำแนะนำ ข้อคิดเห็น และเป็นกำลังใจด้วยดีเสมอ มาจนผู้วิจัยสำเร็จการศึกษา

สุพัตรา พันธวร

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	3
ความสำคัญของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	3
ตัวแปรที่ศึกษา	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
สมมติฐานในการวิจัย	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว	6
ความหมายของพฤติกรรมก้าวร้าว	6
ลักษณะของพฤติกรรมก้าวร้าว	9
แนวคิดเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว	11
ประเภทของพฤติกรรมก้าวร้าว	15
สาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าว	17
ขั้นตอนของการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว	20
การวัดพฤติกรรมก้าวร้าว	20
เอกสารที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ใช้ในการวิจัย	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	49
งานวิจัยในต่างประเทศ	49
งานวิจัยในประเทศ	54
3 วิธีดำเนินการวิจัย	61
การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง	61
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	62
การเก็บรวบรวมข้อมูล	68
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	69

สารบัญ(ต่อ)

บทที่		หน้า
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
	การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	75
5	สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	79
	สังเขปความมุ่งหมาย สมมุติฐาน และวิธีดำเนินการวิจัย.....	79
	สรุปผลการวิจัย.....	81
	อภิปรายผล	82
	ข้อเสนอแนะ	84
	บรรณานุกรม	86
	ภาคผนวก.....	100
	ภาคผนวก ก.....	101
	ภาคผนวก ข.....	110
	ภาคผนวก ค.....	122
	ประวัติย่อผู้วิจัย	124

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ลักษณะรูปแบบและด้านต่าง ๆ ของพฤติกรรมก้าวร้าว.....	11
2 จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามขนาดโรงเรียน	62
3 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนปัจจัยบางประการและพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3.....	75
4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยบาง ประการกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.....	76
5 ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการและค่าเปอร์เซ็นต์ส่งผลกับพฤติกรรม ก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.....	77
6 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามวัดปัจจัยบางประการ.....	102
7 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว.....	104
8 ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบสอบถามวัดปัจจัยบางประการ.....	105
9 ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว.....	109

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 การเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวและพฤติกรรมต่าง ๆ จากสิ่งเร้าที่ไม่พึงประสงค์.....	14
2 ลำดับขั้นการสร้างแบบสอบถาม.....	63

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสภาพแวดล้อม จึงก่อให้เกิดปัญหามากมายแก่เยาวชนที่เป็นวัยรุ่น โดยเฉพาะปัญหาด้านระเบียบวินัยที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา เช่น การทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกาย แสดงกิริยาลบหลู่ครูอาจารย์ ทำลายทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน การเขียนคำหยาบไว้ตามผนัง (วรรณ ช้องดารากุล. 2533 : 8) การใช้ภาษาถ้อยคำที่รุนแรง ข่มขู่ ต่ำหัตติเตียน กล่าวโทษผู้อื่น และการใช้ภาษาท่าทางที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น พฤติกรรมเหล่านี้จัดเป็น พฤติกรรมก้าวร้าว (Connell. 1979 : 6)

พฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นในโรงเรียนเป็นพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหายและเป็นอันตรายต่อบุคคล และทำให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมา (สุนีย์ วีรวิรุฬห์. 2542 : 1) เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่กำลังอยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ และเป็นระยะที่มีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา จากพัฒนาการด้านต่าง ๆ เหล่านี้จึงทำให้วัยรุ่นเกิดความตึงเครียดทางด้านอารมณ์ได้ง่าย (Hurlock. 1949 : 3) ซึ่งมีการศึกษาพบว่าเด็กไทยในวัยเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าว โดยเฉพาะเด็กก่อนวัยรุ่นและวัยรุ่นมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงที่สุด (สมพร สุทัศนีย์. 2529 : 6) และมักจะเป็นตัวบ่งชี้พฤติกรรมอาชญากรรมในวัยผู้ใหญ่ได้มาก (ดวงเดือน พันธมนาวิน. 2537 : 23 ; อ้างอิงจาก Yoshikawa. 1994. *Psychological Bulletin*.) เนื่องจากอารมณ์ของวัยรุ่นจะรุนแรง เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ขาดการควบคุม แสดงออกอย่างเปิดเผยวัยนี้จึงได้ชื่อว่า “พายุบุแคม” (สุเกษม อิงคินันท์. 2537 : 18) นักจิตวิทยาและผู้เกี่ยวข้องกับเด็กวัยรุ่นจึงถือว่าวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญ เพราะเป็นวัยที่เต็มไปด้วยปัญหามากมาย และพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นในปัจจุบันมีแนวโน้มไปในลักษณะก้าวร้าวรุนแรง และเป็นปัญหาใหญ่ของสังคม (เพ็ญทิพย์ ชัยพัฒน์. 2528 : 20 – 21) และถ้าพฤติกรรมก้าวร้าวมีความรุนแรงถึงระดับสูงและแสดงออกในทิศทางที่ไม่ถูกต้อง ย่อมก่อให้เกิดอันตรายต่อสังคมเป็นอย่างยิ่ง เพราะความก้าวร้าวนำไปสู่การฆ่า การทำลายล้างชีวิต ไม่ว่าจะเป็นทำไปเพื่อเป้าหมายใด ๆ ก็ตาม (สมพร สุทัศนีย์. 2529 : 4 ; อ้างอิงจาก Ribes – Inesta and Bandura. 1976. *Analysis of Delinquency and Aggression*. 3) โดยถ้าเกิดขึ้นในวัยรุ่นซึ่งเป็นอนาคตที่สำคัญของชาติแล้ว ก็เป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง จึงได้มีผู้ทำการศึกษาปัจจัย หรือสาเหตุต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวขึ้นอย่างมากมาย

ในอดีตที่ผ่านมาได้มีผู้วิจัยศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว โดยพบหลักฐานยืนยันการศึกษานั้น ๆ จึงได้ตั้งทฤษฎีขึ้นมา เช่น ฟรอยด์ (Freud. 1937) ซึ่งเน้นว่าความก้าวร้าวมีสาเหตุมาจากสัญชาตญาณ เบอร์โควิทซ์ (Berkowitz. 1964) , ดอลลาร์ด และ

มิลเลอร์ (Dollard and Miller. 1939) กล่าวว่า ความก้าวร้าวมีสาเหตุมาจากสภาพแวดล้อม และสถานการณ์ที่มากระตุ้น และทฤษฎีการเรียนรู้ความก้าวร้าวของแบนดูรา (Bandura. 1976) ที่กล่าวว่า ความก้าวร้าวเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ทั้งจากตัวแบบและการเรียนรู้โดยตรง เป็นต้น (สุภา มาลากุล ณ อยุธยา และคนอื่น ๆ. 2520 : 4 – 6)

นอกจากแนวคิดเชิงทฤษฎีนี้ยังได้มีงานวิจัยในประเทศที่ทำการศึกษาศึกษาปัจจัยด้านภูมิหลังด้านสังคม และด้านจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว ดังเช่นงานวิจัยของประพันธ์ สุทรวาส (2519 : 4 – 56) ได้ทำการศึกษาศึกษาการอบรมเลี้ยงดูกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนพบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง แบบประชาธิปไตยและแบบคุ้มครองมากเกินไปมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปราณี จันทร์หอม (2541 : 38 – 42) ที่พบว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และแบบเข้มงวดกวดขันมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมก้าวร้าว ส่วนสมพร สุทัศน์ย์ (2529 : 137 – 142) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนพบว่า การอบรมเลี้ยงดู อิทธิพลกลุ่มเพื่อน ลักษณะภูมิหลังของครอบครัว และลักษณะของเด็ก ซึ่งได้แก่ อายุ เพศ ระดับสติปัญญา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะมีอิทธิพลเชิงสาเหตุทั้งทางตรงและทางอ้อมกับพฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรสุตา ดิษยวรรณ (2534 : 96 - 97) ที่พบว่าการอบรมเลี้ยงดู ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพศ และระดับชั้นมีปฏิสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้สมิตรา นิธิสินประเสริฐ (2540 : 94 – 95) ได้ทำการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านสุขภาพจิตซึ่งได้แก่ อັตมโนทัศน์ การรับรู้อุปสรรคในชีวิตประจำวัน และการเรียนรู้พฤติกรรมก้าวร้าว มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าว

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าวข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่า มีผู้ที่ทำการศึกษาศึกษาปัจจัยทางด้านภูมิหลังและด้านสังคมกันมาก ซึ่งปัจจัยทั้ง 2 ด้านนี้จัดได้ว่าเป็นสาเหตุภายนอกของมนุษย์ แต่ในการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในทางจิตวิทยานั้นจะเน้นสาเหตุภายในจิตใจ หรือด้านจิตลักษณะ เนื่องจากเราถือว่าลักษณะทางจิตใจของมนุษย์เป็นสาเหตุสำคัญในการเกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ อันได้แก่ ทศนคติ ค่านิยม บุคลิกภาพ แรงจูงใจ การรับรู้ต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นต้น ตลอดจนเป็นที่ตั้งของความรู้คิด ความรู้สึก โดยจะเป็นตัวบ่งการกระทำของตัวตนภายนอกให้กระทำในทางดีและไม่ดีได้ (ดวงเดือน พันธุนาวิน. 2529 : 155 – 156)

ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่ายังมีผู้ศึกษาถึงปัจจัยด้านจิตลักษณะกับพฤติกรรมก้าวร้าวกันน้อยในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านจิตลักษณะอันได้แก่ ความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตน การตระหนักในตนเองและความวิตกกังวลกับพฤติกรรมก้าวร้าวว่ามีมากน้อยเพียงใด และมีด้านใดที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าว โดยศึกษากับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อเป็นแนวทางแก่ครู อาจารย์

ผู้ปกครอง นักแนะแนว และผู้เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียน เพื่อนำปัจจัยบางประการเหล่านี้ไปพัฒนาและปลูกฝังทางด้านจิตใจของนักเรียนและช่วยในการป้องกันพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนให้ลดลง หรือให้เกิดความรุนแรงน้อยที่สุด

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อศึกษานำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะทำให้ทราบว่าปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตน การตระหนักในตนเอง และความวิตกกังวลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนมากน้อยเพียงใด และทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ต่อครู อาจารย์ อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์แนะแนว บิดามารดา ผู้บริหาร ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องในการที่จะใช้เป็นแนวทางในการแก้ไข และจัดปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลนั้นให้ลดน้อยลงหรือหมดไป หรือพัฒนาและเสริมสร้างปัจจัยเหล่านี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว อันจะทำให้นักเรียนมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้นและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนสังกัดกองการมัธยมศึกษา กลุ่มโรงเรียนที่ 5 ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 17 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 197 ห้อง และจำนวนนักเรียนทั้งหมด 8,580 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนสังกัดกองการมัธยมศึกษา กลุ่มโรงเรียนที่ 5 ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเลือกมาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยมีขนาดโรงเรียนเป็นชั้น (Strata) และมีห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) ได้จำนวน

8 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 9 ห้อง มีนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 394 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยบางประการ ได้แก่

- 1.1 ความภาคภูมิใจในตนเอง
- 1.2 ความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตน
- 1.3 การตระหนักในตนเอง
- 1.4 ความวิตกกังวล

2. ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมก้าวร้าว

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. พฤติกรรมก้าวร้าว หมายถึง ลักษณะที่บุคคลแสดงออกในรูปของ คำพูด และการกระทำที่รุนแรง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการมุ่งทำร้ายผู้อื่นให้ได้รับอันตราย บาดเจ็บ หรือเกิดความเสียหายทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนทรัพย์สินต่าง ๆ โดยเจตนา เพื่อขจัดความคับข้องใจ ความโกรธ ความเครียดและความรู้สึกไม่พอใจต่าง ๆ ที่มีต่อผู้อื่นหรือสิ่งรอบตัว ซึ่งจะแสดงออกมาใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1.1 พฤติกรรมก้าวร้าวทางกาย หมายถึง ลักษณะที่บุคคลแสดงออกในรูปของการกระทำ โดยการใช้อวัยวะทางกายในการทำร้ายผู้อื่นให้ได้รับอันตราย บาดเจ็บ หรือเกิดความเสียหายทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่นตลอดจนทรัพย์สินต่าง ๆ ได้แก่ การใช้กำลังกายต่อสู้, ชกต่อย, ทะเลาะวิวาท, ทุบตี, เตะ, ผลัก, ชน, ขว้างสิ่งของ, แสดงกิริยาล้อเลียน, ประชดประชันกระทบกระทั่ง, การแย่งชิง, การไม่ทำตามคำสั่ง, การใช้อาวุธหรือเครื่องทุ่นแรงทำอันตรายต่อร่างกายผู้อื่น, การแสดงความโกรธผู้อื่นหรือสิ่งอื่นทดแทน ตลอดจนการทำลายสิ่งของต่าง ๆ เป็นต้น

1.2 พฤติกรรมก้าวร้าวทางวาจา หมายถึง ลักษณะที่บุคคลแสดงออกในรูปของคำพูด หรือถ้อยคำที่ทำให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับความเจ็บปวดทางใจ เกิดความเสียหาย อับอาย เสียใจและไม่พอใจ เช่น การโต้เถียง, การทะเลาะวิวาทโดยใช้คำพูด, การต่อว่า, พุดจาหยาบคาย, พุดล้อเลียน, สบประมาท, พุดประชดประชัน เสียตีสี, สบประมาท, การข่มขู่, พุดดูถูก ดูหมิ่นผู้อื่น เป็นต้น

2. ปัจจัยบางประการ หมายถึง ลักษณะที่ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน ในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาปัจจัยดังนี้

2.1 ความภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่สามารถประเมินคุณค่าตนเองตามความรู้สึกที่มีต่อตนเอง ในด้านความสำคัญ รู้สึกว่าตนเองเป็นบุคคลที่เก่ง มีความสามารถ มีคุณค่า มีประโยชน์ต่อสังคม มีความชื่นชม พึงพอใจในตนเอง ยอมรับนับถือตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป และมีบุคลิกลักษณะสง่าผ่าเผย เป็นที่น่าเชื่อถือ

2.2 ความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่เชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ที่ตนได้รับหรือเกิดขึ้นกับตนทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว เกิดจากการกระทำหรือความสามารถของตนเอง และตนสามารถควบคุมได้ เรียกว่า เป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน ส่วนบุคคลที่เชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ที่ตนได้รับหรือเกิดขึ้นกับตนเอง ไม่ว่าจะเป็นด้านดีหรือด้านร้ายนั้น เกิดจากอิทธิพลภายนอกที่ตนไม่สามารถควบคุมได้ และมีได้เป็นผู้กระทำเอง เช่น ดวง โชคชะตา เคราะห์กรรม อำนาจของบุคคลอื่นที่เข้ามาควบคุม หรืออำนาจเหนือธรรมชาติ เรียกว่า เป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตน

2.3 การตระหนักในตนเอง หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่รู้เท่าทันอารมณ์และความรู้สึกของตน รู้สาเหตุที่ทำให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกนั้น สามารถเข้าใจตนเองในด้านความคิด ความสนใจ ความปรารถนา ลักษณะทางกายภาพและการกระทำต่าง ๆ มีสติรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา สำรวจและประเมินตนเองได้ตรงตามความเป็นจริง ยอมรับสภาพความเป็นจริงของตนเอง รู้จุดเด่นจุดด้อยของตน มีความมั่นใจในตนเอง ตลอดจนรู้ว่าผู้อื่นหรือสังคมคิดเกี่ยวกับตนอย่างไร และจะปฏิบัติตนอย่างไรเพื่อให้ผู้อื่นหรือสังคมเกิดความพอใจ

2.4 ความวิตกกังวล หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีสภาวะทางจิตใจและอารมณ์ที่มีความตึงเครียด ไม่สบายใจ กังวลใจ หวาดระแวงและกลัว โดยบุคคลจะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น เคร่งเครียด หงุดหงิด อารมณ์อ่อนไหวง่าย กังวลใจ ประหม่า ขาดความมั่นใจในตนเอง คิดฟุ้งซ่าน ขาดสมาธิ ตื่นเต้นง่าย กระวนกระวายใจ ควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ได้ รู้สึกขาดความปลอดภัย ไม่กล้าแสดงออก ขอบคิดมาก คาดการณ์เหตุการณ์ต่าง ๆ ล่วงหน้าในทางที่ไม่ดี

3. คำนำน้หนักความสำคัญ หมายถึง ค่าที่แสดงถึงตัวแปรอิสระแต่ละด้านที่ส่งผลต่อตัวแปรตามมากน้อยเพียงใด การวิจัยครั้งนี้จะคำนวณค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน (β)

4. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่มีวุฒิปัญญาโทขึ้นไปในสาขาวัดผลการศึกษา จำนวน 3 ท่านและจิตวิทยาการศึกษาจำนวน 2 ท่าน รวมเป็น 5 ท่านที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี เป็นผู้พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามที่ได้นิยามไว้ในแต่ละพฤติกรรมที่ต้องการวัด

สมมติฐานในการวิจัย

1. ปัจจัยบางประการมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยอย่างน้อย 1 ด้านที่ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมก้าวร้าว
 - 1.1 ความหมายของพฤติกรรมก้าวร้าว
 - 1.2 ลักษณะของพฤติกรรมก้าวร้าว
 - 1.3 แนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าว
 - 1.4 ประเภทของพฤติกรรมก้าวร้าว
 - 1.5 สาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าว
 - 1.6 ขั้นตอนของการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว
 - 1.7 การวัดพฤติกรรมก้าวร้าว
2. ปัจจัยที่ใช้ในการวิจัย
 - 2.1 ความภาคภูมิใจในตนเอง
 - 2.2 ความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตน
 - 2.3 การตระหนักในตนเอง
 - 2.4 ความวิตกกังวล
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 3.1 งานวิจัยในต่างประเทศ
 - 3.2 งานวิจัยในประเทศ

1. พฤติกรรมก้าวร้าว

1.1 ความหมายของพฤติกรรมก้าวร้าว

พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นลักษณะของบุคลิกภาพอย่างหนึ่งของบุคคล ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กันตามความเชื่อในทฤษฎีของแต่ละคนที่แตกต่างกัน ดังนี้

ฟรอยด์ (ประพันธ์ สุทราวาส. 2519 : 10 ; อ้างอิงจาก Freud. 1937 : 14) ได้ให้ความหมายของความก้าวร้าวในเชิงทฤษฎีสัญชาตญาณไว้ว่า ความก้าวร้าวที่แสดงออกมาคือการทำลายคนอื่น มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้รับความก้าวร้าวนั้นมีอันตรายแตกดับไป ตามความหมายนี้ ถ้าเป็นการทำให้คนอื่นเดือดร้อนโดยเจตนาหรือไม่เจตนาก็ตาม ถือว่าเป็นความก้าวร้าวทั้งสิ้น

ฟรีดแมน และเซียร์ (เพชรสุดา เพชรใส. 2525 : 9 ; อ้างอิงจาก Freedman and Sears. 1970. *Social Psychology*. 101 – 104) ได้ให้ความหมายว่า ความก้าวร้าว นั้นเป็น

พฤติกรรมใด ๆ ที่เป็นอันตราย กระทบความเสียหายให้แก่ผู้อื่น โดยทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเจตนา และจุดมุ่งหมายของการกระทำด้วย

เสถียร ศรีรัตน์ (2522 : 12) ได้ให้ความหมายของความก้าวร้าวว่า เป็นการกระทำที่รุนแรงกว่าปกติ ทำให้ผู้อื่นเจ็บปวดเสียหายทั้งที่เจตนาและไม่เจตนา และเป็นการกระทำเพื่อปลดปล่อยความตึงเครียด ความคับข้องใจ ความโกรธและความรู้สึกไม่ดีต่าง ๆ

พรณี ชูทัย (2523 : 2 – 20) ได้อธิบายว่า การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวนี้ขึ้นอยู่กับสาระสำคัญ 2 ประการ คือ

1. ตัวกำหนดพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ อันเนื่องมาจากการที่บุคคลแสดงพฤติกรรมนั้นจนเป็นนิสัยและกลายเป็นบุคลิกภาพไปในที่สุด

2. แรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรมอันได้แก่ ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์และแรงจูงใจจึงเป็นตัวกระตุ้นและควบคุมแนวทางพฤติกรรมของบุคคล

ดังนั้น การแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวจึงเป็นปฏิกิริยาโต้ตอบระหว่างการเรียนรู้และแรงจูงใจใฝ่ก้าวร้าว ซึ่งไม่ว่าจะแสดงออกทางกายหรือทางวาจานั้นก็จะเป็นการจัดความคับข้องใจหรือความรู้สึกโกรธต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไปสู่ผู้อื่น

สุกัลยา อนุชิตไพสิน (2527 : 9) ได้ให้ความหมายว่า ความก้าวร้าวเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งของบุคคล ที่แสดงออกในลักษณะรุนแรงผิดปกติ ทั้งนี้เพื่อตอบสนองต่อความรู้สึกคับข้องใจ ความโกรธ ความตึงเครียด และความรู้สึกที่ไม่ดีต่าง ๆ การแสดงความก้าวร้าวอาจเป็นการแสดงด้านคำพูดที่รุนแรง ก่อให้เกิดความเสื่อมเสีย อับอายต่อผู้อื่น หรือการกระทำในลักษณะทำลายให้เกิดความเสียหายทั้งแก่ตนเอง ผู้อื่น หรือทรัพย์สินสมบัติ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเจตนาและความมุ่งหมายของการกระทำเป็นสำคัญ

พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ (2528 : 203) ได้ให้ความหมายว่า ความก้าวร้าว หมายถึง ความตั้งใจทำอันตรายผู้อื่นด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ

สมพร สุทัศน์ (2529 : 3 – 4) ได้ให้ความหมายพฤติกรรมก้าวร้าวว่า หมายถึง พฤติกรรมที่ทำให้ผู้อื่นไม่พึงพอใจหรือเจ็บปวดทางกาย/หรือจิตใจ ตลอดจนพฤติกรรมที่ทำให้สิ่งของเสียหายและเป็นพฤติกรรมที่มีการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น ทั้งทางตรงและทางอ้อม พฤติกรรมก้าวร้าวดังกล่าวเป็นพฤติกรรมทางกายและทางวาจาที่มีระดับความรุนแรงต่างกัน แต่มีความรุนแรงไม่ถึงขั้นผิดกฎหมาย

วรรณ ช้องดารากุล (2533 : 10) ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมที่มุ่งร้าย ทำให้บาดเจ็บ หรือทำลายบุคคล สิ่งของที่ไม่พอใจหรือเกลียดชัง แต่ต้องพิจารณาที่เจตนาของพฤติกรรมนั้น

คณิต ฤทธิรอด (2537 : 13) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมก้าวร้าวว่า เป็นการกระทำที่รุนแรงไปจากปกติ เพื่อปลดปล่อยความเครียด ระบายความคับข้องใจของตนเอง แต่เป็นการกระทำที่ทำให้ผู้อื่นเจ็บปวดเสียหาย หรือมุ่งทำร้ายผู้อื่นทั้งที่เจตนาและไม่เจตนา แสดงออกได้

ทั้งทางกาย เช่น การทำลายสิ่งของ หรือทางวาจา เช่น การพูดเยาะเย้ย ซึ่งพฤติกรรมก้าวร้าวที่แสดงออกมานั้นจะมีระดับความรุนแรงที่ต่างกัน

สุเกษม อิงคินันท์ (2537 : 26) ได้ให้ความหมายว่า ความก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่แสดงออกในรูปของการกระทำและความคิด มีลักษณะที่รุนแรงผิดปกติที่มุ่งให้เกิดผลด้านความเสียหายหรือบาดเจ็บที่อาจเป็นคำพูดหรือการกระทำที่แสดงออกทั้งต่อสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต

สุทธิพงษ์ ทองยิ่ง (2537 : 35) ได้ให้ความหมายว่า ความก้าวร้าวคือ พฤติกรรมที่แสดงออกทางกายและวาจา โดยมีเจตนาจะทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน ร่างกายทั้งของตนเองและผู้อื่น เพื่อปลดปล่อยความเครียด ความคับข้องใจ ความวิตกกังวลและความรู้สึกสิ้นหวังที่ตนเองมีอยู่

สุนันทา เขียวนิล (2541 : 41) กล่าวว่า ความก้าวร้าว คือ การกระทำที่แสดงออกโดยมีเจตนาทำร้ายผู้อื่นหรือทำลายสิ่งของ อาจแสดงออกทางกายหรือวาจาก็ได้

ปราณี จันทรหอม (2541 : 9) กล่าวว่า พฤติกรรมก้าวร้าว หมายถึง การกระทำที่รุนแรงกว่าปกติ มีผลทำให้ผู้อื่นหรือตนเองเจ็บปวด เกิดความเสียหาย ทั้งที่เจตนาและไม่เจตนา การแสดงออกของความก้าวร้าวมีได้หลายทาง คือ

1. ทางวาจา หรือคำพูด เช่น การพูดตำ ว่า พูดกรรโชก ข่มขู่ เป็นต้น
2. ทางการกระทำของร่างกาย เช่น การต่อสู้ ชกต่อย การตีรันฟันแทง การข่มขืน เป็นต้น
3. การกระทำให้เกิดความสูญเสียทรัพย์สินสมบัติ เช่น การทำลายข้าวของให้เสียหาย ทบให้แตก จุดไฟเผา วางระเบิด
4. การนิินหาว่าร้าย เพื่อให้เกิดความเจ็บอาย และเสียชื่อเสียง

อารียา นุชอนงค์ (2541 : 24) ได้ให้ความหมายของความก้าวร้าวว่า เป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาเมื่อตนเองขาดความสุขหรือไม่ได้รับความพึงพอใจ ซึ่งมีการแสดงออกได้ 2 ลักษณะ คือ ทางวาจา เช่น พูดคำหยาบ ดุว่า โวยวาย และทางร่างกาย เช่น ทำลายของ เตะต่อย ทบตีตนเองหรือผู้อื่น

สุนีย์ ชีรวีรพ (2542 : 33) ได้ให้ความหมายว่า ความก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาร่างกาย หรือวาจาที่แสดงออกมาในรูปของการข่มขู่ กดขี่ แข่งขัน การทำลายข้าวของ การทำร้ายร่างกาย อันนำไปสู่การใช้กำลังที่รุนแรง

จากความหมายของพฤติกรรมก้าวร้าวดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า พฤติกรรมก้าวร้าว หมายถึง การแสดงออกในรูปของคำพูด และการกระทำที่รุนแรง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการมุ่งทำร้ายผู้อื่นให้ได้รับอันตราย บาดเจ็บหรือเกิดความเสียหายทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนทรัพย์สินต่าง ๆ โดยเจตนา เพื่อขจัดความคับข้องใจ ความโกรธ ความเครียดและความรู้สึกไม่พอใจต่าง ๆ ที่มีต่อผู้อื่นหรือสิ่งรอบตัว

1.2 ลักษณะของพฤติกรรมก้าวร้าว

เอนกกุล กริแสง (2517 : 52 – 53) ได้แบ่งความก้าวร้าวออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้คือ

1. ความก้าวร้าวโดยตรง (Direct Aggression) หมายถึง การแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวต่อบุคคลหรือสิ่งที่เป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้ง ซึ่งอาจจะทำได้โดยการทุบตี ด่าว่า ทำร้าย ฯลฯ เด็กเล็ก ๆ และเด็กที่มาจากครอบครัวของชนชั้นต่ำจะแสดงอาการก้าวร้าวโดยตรงมากกว่าเด็กอื่น

2. ความก้าวร้าวทางอ้อม (Displaced Aggression) ในบางครั้งคนเราก็ไม่สามารถแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวโดยตรงได้ จึงต้องหันไปแสดงการก้าวร้าวทางอ้อมแทน เช่น ถูกแม่ดุว่า พอหลับตาแม่ก็หันไปเตะสุนัข เอาไม้ฟาดต้นไม้ใบหญ้า เป็นต้น บางทีก็โกรธคน ๆ หนึ่ง แต่ไม่กล้าว่าต่อหน้าจึงใช้วิธีนินทา ในบางครั้งก็แสดงออกโดยการมือคดตีต่อบางกลุ่ม หรือหันไปทำร้ายบุคคลหรือสิ่งของที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับทำให้เกิดความขัดแย้งเลย เราเรียกคนหรือสิ่งของที่ได้รับการกระทำโดยตนเองไม่รู้ไม่เห็นด้วยว่า แพะรับบาป (Scapegoat)

อรรถชัย ชื่นมณุษย์ (2519 : 95 – 97) ได้แบ่งการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ คือ

1. ความก้าวร้าวที่มีต่อสิ่งภายนอก มักจะได้แก่ การทำร้ายผู้อื่นหรือสิ่งของ ซึ่งอาจมีตั้งแต่การชกขังฝ่า ทำลายของไปจนกระทั่งถึงการปล้น ฆ่า เป็นต้น โดยเฉพาะการฆ่าผู้อื่น ซึ่งเป็นการแสดงออกของความก้าวร้าวที่รุนแรง

2. ความก้าวร้าวที่มีต่อตนเอง จัดเป็นความก้าวร้าวอีกประเภทหนึ่งที่เป้าหมายของการกระทำคือ ตนเอง อาจจะมีได้หลายระดับเช่นเดียวกัน กล่าวคือ อาจมีตั้งแต่ไม่รุนแรง เช่น ชอบทำลายตนเอง ได้แก่ พวก Masochism (พยายามลงโทษตัวเองอยู่ตลอดเวลาหรือมีความสุขที่ตนเองทุกข์ทรมาน) จนกระทั่งถึงขั้นรุนแรง ได้แก่ ฆ่าตัวตาย (suicide)

นพมาศ วีระเวทิน (2534 : 103) ได้แบ่งความก้าวร้าวออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ความก้าวร้าวที่มุ่งร้าย (Hostile aggression) เป็นความก้าวร้าวในรูปแบบที่เด่นชัดในแง่ที่ว่า ความต้องการที่จะทำร้ายเขานั้นเป็นเป้าหมายขั้นต้น ซึ่งปกติเกิดจากความเกลียดชังหรือความเหยียดหยามที่ผู้ก้าวร้าวมีต่อเป้าหมายของตน

2. ความก้าวร้าวเพื่อเป้าหมายบางประการ (Instrumental aggression) เป็นความก้าวร้าวที่เกี่ยวข้องกับการทำร้ายเช่นเดียวกัน แต่เป้าหมายขั้นต้นก็คือ การป้องกันตนเองหรือทำเพื่อเป้าหมายอื่นบางประการ

เบอร์โควิทซ์ (สมพร สุทัศน์ย์. 2539 : 2 ; อ้างอิงจาก Berkowitz. 1965. *Advances in Experimental Social Psychology*. 302) แบ่งพฤติกรรมก้าวร้าวออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. พฤติกรรมก้าวร้าวที่เป็นเครื่องมือไปสู่เป้าหมาย (Instrumental Aggression) เป็นพฤติกรรมที่ไม่มีเจตนาร้าย แม้จะทำให้บุคคลหรือสิ่งของเสียหาย บุคคลจะแสดงพฤติกรรมเพื่อผลบางอย่าง เช่น เพื่อระบายความคับข้องใจ เพื่อรางวัลหรือเพื่อเรียกร้องความสนใจ

พฤติกรรมชนิดนี้จะเปลี่ยนไปตามสภาพการจัดสิ่งแวดล้อมของรางวัลและการลงโทษ

2. พฤติกรรมก้าวร้าวที่เกิดจากความโกรธ (Angry – Aggression หรือ hostility Aggression) เป็นพฤติกรรมที่ต้องการให้บุคคลหรือสิ่งของได้รับอันตราย ตัวกำหนดพฤติกรรมก้าวร้าวชนิดนี้ คือการได้รับโทษในอดีต และการถูกทำลายศักดิ์ศรีในปัจจุบัน

บาก (อุสา ศิริโรตม์สกุล. 2527 : 15 ; อ้างอิงจาก Bach. 1970 . *Pairing*. 279) ได้แบ่งพฤติกรรมก้าวร้าวเป็น 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. Hostile – Type Aggression (H – type) เป็นลักษณะความก้าวร้าวที่แสดงความโกรธออกมาอันเนื่องมาจากเกิดความคับข้องใจ (frustration) ในการแก้ปัญหา และมีเจตนาจะทำให้ผู้อื่นได้รับอันตราย บาดเจ็บหรือได้รับการหมิ่นประมาท

2. Impact - Type Aggression (I – type) เป็นลักษณะการแสดงออกถึงความต้องการที่แท้จริง เพื่อที่จะให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับการปรับปรุงพฤติกรรมของเขา แต่นับว่าทำให้มีผลกระทบกระเทือนต่อสัมพันธภาพที่เคยมีต่อกัน ทั้ง ๆ ที่วัตถุประสงค์จริง ๆ แล้วไม่ต้องการที่จะทำลายหรือทำร้ายผู้อื่น

ส่วนอัลเบอร์ตี และเอ็มมอนส์ (สูนีย์ ธีรวิรุฬห์. 2542 : 35 ; อ้างอิงจาก Alberti and Emmons. 1978. *Your Perfect Right*. 21 – 24) ได้แบ่งพฤติกรรมก้าวร้าวออกเป็น 2 ลักษณะเช่นกัน คือ

1. พฤติกรรมก้าวร้าวโดยทั่ว ๆ ไป (General aggressiveness) หมายถึง ลักษณะที่บุคคลแสดงความก้าวร้าวต่อผู้อื่นในทุก ๆ สถานการณ์อันเนื่องมาจากบุคคลเหล่านี้มีความมั่นใจในตัวเองมากเกินไป จะพูดกับใครมักจะออกคำสั่งและพูดดูถูกความคิดของผู้อื่น ดังนั้นบุคคลเหล่านี้มักจะเกิดความขัดแย้งกับกลุ่มอยู่เสมอ จึงทำให้มีเพื่อนน้อยมาก และบุคคลเหล่านี้ต้องการความรักและการยอมรับจากผู้อื่นมาก แต่เขามักจะไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร เพื่อที่จะมีพฤติกรรมที่เหมาะสมได้

2. พฤติกรรมก้าวร้าวตามสถานการณ์ (Situation aggressiveness) หมายถึง ลักษณะที่บุคคลแสดงความก้าวร้าวต่อผู้อื่นตามสถานการณ์ และต้องการปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองใหม่ตามที่ได้มีผู้เสนอแนะไว้

นอกจากนี้พฤติกรรมก้าวร้าวยังมีหลายลักษณะ หลายรูปแบบและหลายด้าน ดังเช่นการวิเคราะห์ของบัสส์ (Buss. 1961 : 6 – 9) สรุปได้ดังตาราง 1

ตาราง 1 ลักษณะรูปแบบและด้านต่าง ๆ ของพฤติกรรมก้าวร้าว

พฤติกรรม	Active		Passive	
	ตรง	อ้อม	ตรง	อ้อม
ทางกาย	ชกต่อย	เล่นตลกยั่วเย้า	ขวางทางเดิน	แสดงท่าทีเฉยเมย ต่อคำสั่ง
ทางวาจา	พูดดูหมิ่น	นินทา	พูดต่อว่า	พูดปฏิเสธ

จากตาราง 1 จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมก้าวร้าวมีลักษณะซับซ้อน คือมีทั้งพฤติกรรมก้าวร้าวทางกาย วาจาที่มีลักษณะกระตือรือร้น (Active) เป็นลักษณะการกระทำเพื่อตอบสนองต่ออินทรีย์อื่นที่มาเร้าเพื่อให้เกิดอันตราย และลักษณะยอมตาม (Passive) เป็นลักษณะความตั้งใจที่จะทำอันตรายผู้อื่น พฤติกรรมก้าวร้าวตามความหมายของบัสส์นี้จึงมีความรุนแรงในระดับที่ต่างกัน และการแสดงพฤติกรรมนั้นอาจเป็นได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

จากการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของพฤติกรรมก้าวร้าว ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นคุณสมบัติของบุคคล ที่จะแสดงการกระทำในลักษณะที่รุนแรงผิดปกติ เพื่อตอบสนองหรือปลดปล่อยความเครียด ความคับข้องใจ ความโกรธ และความรู้สึกที่ไม่ดีต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นได้

1.3 แนวคิดเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าว

ความก้าวร้าว เป็นการกระทำที่นักจิตวิทยา และบุคคลทั่วไปสนใจกันมากจึงทำให้มีทฤษฎีที่นักจิตวิทยาได้ศึกษาความก้าวร้าว โดยอธิบายถึงการพัฒนาของความก้าวร้าวและแนวคิดด้วยเหตุผลต่าง ๆ ดังนี้

1. ทฤษฎีสัญชาตญาณที่เกี่ยวกับความก้าวร้าว (Instinct Theories of Aggression) เป็นทฤษฎีที่ฟรอยด์ (Freud, 1937) มีความเห็นว่า ความก้าวร้าวเป็นสัญชาตญาณที่เกิดขึ้นภายในตัวมนุษย์ไม่ได้เกี่ยวกับเหตุการณ์ภายนอก คือมนุษย์เป็นผู้ที่ก้าวร้าวเสมอโดยไม่เลือกสถานการณ์ ฟรอยด์กล่าวว่า สัญชาตญาณมี 2 ประเภท คือสัญชาตญาณแห่งการดำรงชีวิต (Life Instinct) และสัญชาตญาณแห่งความตาย (Death Instinct) นอกจากนั้นเขายังกล่าวถึงเรื่องความพึงพอใจทางเพศจากการถูกคู่ร่วมเพศทำร้ายซึ่งจะทำให้เจ็บปวดทางร่างกายหรือจิตใจ (Masochism) ว่าเป็นแนวโน้มที่บุคคลจะเพิ่มความรู้สึกพึงพอใจจากการทำร้ายตนเอง ซึ่งเป็นผลมาจากความต้องการทำร้ายหรือก้าวร้าวผู้อื่น ทั้งนี้เป็นเพราะการ

ก้าวร้าวต่อผู้อื่นไม่สามารถแสดงออกมาได้ง่าย จึงหันมาทำร้ายตัวเอง ฟรอยด์ได้ให้ความเห็นว่า การที่บุคคลมีความรู้สึกเช่นนี้ เป็นเพราะมีความรู้สึกผิด (Guilt Feeling) ติดอยู่ในจิตไร้สำนึก (Unconscious) เป็นต้นว่า เมื่อวัยเด็กเคยถูกทำร้ายตอบเพื่อเป็นการแก้แค้น แต่เด็กแสดงออกไม่ได้ความเจ็บปวดทางร่างกายและจิตใจ (Sadism) นั้น เป็นแนวโน้มของพวกที่มีสัญชาตญาณในการทำลายหรือมีความก้าวร้าวที่ชอบแสดงออกต่อคนอื่น ดังนั้นฟรอยด์จึงมีความเห็นว่าบุคคลไม่ควรเก็บความเครียด ความเก็บกดและความก้าวร้าวไว้ควรจะหาทางระบายออกไปในทางที่สังคมยอมรับและไม่เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เช่น การวาดเขียน งานศิลปะ หรือการเล่นกีฬา

2. ทฤษฎีความก้าวร้าวที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ทฤษฎีที่เชื่อว่า ความก้าวร้าวมาจากความคับข้องใจ และทฤษฎีสัญญาณความก้าวร้าว ดังนี้

2.1 สมมติฐานความก้าวร้าวที่มาจากความคับข้องใจ (Frustration – Aggression Hypothesis) ทฤษฎีนี้มาจากความเชื่อของดอลลาร์ด และมิลเลอร์ (Dollard and Miller. 1939) ที่เชื่อว่า ความก้าวร้าวของบุคคลมีสาเหตุมาจากความคับข้องใจ ทั้งนี้เนื่องมาจากบุคคลไม่สามารถบรรลุเป้าหมาย และการที่บุคคลมีความคับข้องใจสะสมอยู่ตลอดเวลาจะทำให้บุคคลนั้นเกิดความก้าวร้าวในที่สุด

2.2 ทฤษฎีสัญญาณความก้าวร้าว (Aggression Cues Theory) มาจากแนวคิดของเบอร์โควิทซ์ (Berkowitz. 1964 : 137 – 142) ที่กล่าวว่า ความคับข้องใจเป็นตัวที่ก่อให้เกิดความก้าวร้าวแต่การแสดงความก้าวร้าวจะมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่มากระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม กล่าวคือ แรงขับภายในจะต้องสัมพันธ์กับสถานการณ์ที่มากระตุ้น นั่นคือถ้าเกิดความคับข้องใจน้อย แต่มีสถานการณ์กระตุ้นมากก็เกิดความก้าวร้าวได้ หรือถ้าเกิดความคับข้องใจมาก แต่มีสถานการณ์กระตุ้นน้อย ก็ไม่เกิดความก้าวร้าว

3. ทฤษฎีความก้าวร้าวที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory of Aggression) ทฤษฎีนี้เน้นความสำคัญของการเรียนรู้ โดยมีข้อตกลงเบื้องต้นว่า ความก้าวร้าวเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคล และเชื่อว่าองค์ประกอบที่สำคัญของพฤติกรรมก้าวร้าวมี 2 ประการ คือ แม่แบบ (Model) และการเสริมแรง (Reinforcement) ตามความเห็นของแบนดูรา (Bandura. 1976) ที่เชื่อว่า เด็กไม่ได้เรียนรู้ความก้าวร้าวโดยตรงจากการให้รางวัลหรือการลงโทษจากผู้ปกครองเพียงอย่างเดียว แต่เด็กจะเลียนแบบผู้ที่มีอิทธิพลต่อตนเอง ถ้าเด็กได้เห็นตัวอย่างความก้าวร้าวและพฤติกรรมนั้นบ้าง แล้วได้รับรางวัล เด็กก็แสดงพฤติกรรมนั้นอีก ทฤษฎีนี้เน้นการเสริมแรง (Reinforcement) คือถ้าบุคคลนั้นได้รับการเสริมแรง ก็จะแสดงพฤติกรรมนั้นต่อไป แต่ถ้าได้รับการลงโทษบุคคลก็เลิกแสดงพฤติกรรมนั้น

แบนดูรา (สมพร สุทัศนีย์. 2529 :15 – 18 ; อ้างอิงจาก Bandura. 1976. *Analysis of Delinquency and Aggression*. 203 – 227) ได้อธิบายความก้าวร้าวในทฤษฎีความก้าวร้าวที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ทางสังคม 3 ลักษณะ คือ

- 1.) การเกิดความก้าวร้าว (Original of Aggression)
- 2.) ตัวกระตุ้นให้เกิดความก้าวร้าว (Instigator of Aggression)
- 3.) การเสริมแรงที่ทำให้ความก้าวร้าวคงอยู่ (Reinforcement of Aggression)

1. การเกิดความก้าวร้าว หมายถึง พฤติกรรมก้าวร้าวได้มาอย่างไร ได้มาในรูปแบบใด ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชื่อว่า พฤติกรรมก้าวร้าวเกิดจากการเรียนรู้ 2 ลักษณะคือ

1.1 การสังเกต เป็นการเรียนรู้จากตัวอย่าง โดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น หรือเรียกว่าการสังเกตตัวแบบ การสังเกตตัวแบบนั้นผู้สังเกตจะเรียนรู้กลวิธีในการแสดงพฤติกรรมในเวลาต่อมาได้ นอกเหนือจากพฤติกรรมของตัวแบบ แบบดูราเชื่อว่า การเรียนรู้จากการสังเกตต้องรวมตัวแปรกระบวนการทางปัญญาด้วย การสังเกตจึงสอนให้บุคคลคำนึงถึงผลกรรมที่เกิดขึ้น เช่น การสังเกตตัวแบบที่ได้รับการเสริมแรงทางอ้อม (Vicarious reinforcement) กระบวนการทางปัญญาทำให้บุคคลคาดหวังผลกรรมที่จะได้รับ ถ้าตนแสดงพฤติกรรมเช่นนั้นบ้าง ความคาดหวังจึงเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่สำคัญ การสังเกตประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้คือ

1.1.1 การสังเกตลักษณะที่สำคัญของพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดง บุคคลจะเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพถ้าเขาสนใจลักษณะสำคัญของพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดง การสนใจหรือใส่ใจย่อมเกิดจากความเด่นของตัวแบบ ความแจ่มชัดของพฤติกรรม รวมทั้งลักษณะเฉพาะตัวของผู้สังเกตด้วย เช่น ความสามารถในการรับสัมผัสและการรับรู้ ตลอดจนประสบการณ์การได้รับแรงเสริม

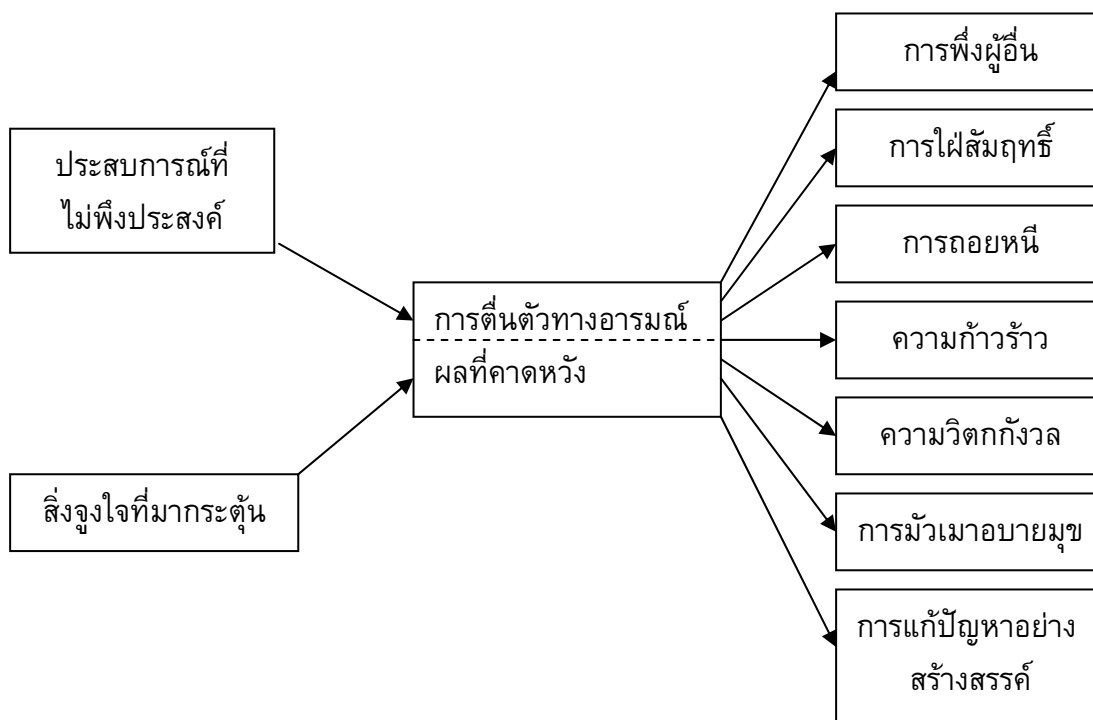
1.1.2 การจดจำ การจดจำที่ได้จากการสังเกตตัวแบบจะทำให้ตัวแบบนั้นมีอิทธิพลต่อผู้สังเกต การจดจำจะเกิดขึ้นในลักษณะของสัญลักษณ์ เช่น จินตภาพ คำพูด หรือสัญลักษณ์อย่างอื่น วิธีการหนึ่งที่จะช่วยในการจดจำ คือ การฝึก หรือการทบทวนทางปัญญา

1.2 การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (รวมกระบวนการกระทำและกระบวนการจูงใจ) ได้แก่ การแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแล้วได้รับรางวัล แรงเสริม หรือการลงโทษ พฤติกรรมก้าวร้าวนั้นจะเกิดขึ้นอีกในโอกาสต่อไป โดยนัยนี้พฤติกรรมก้าวร้าวจะเกิดในลักษณะพฤติกรรมที่ต้องกระทำเองจึงจะได้รับแรงเสริมหรือแรงจูงใจ

2. ตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว ได้แก่ ประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งมีดังต่อไปนี้

2.1 อิทธิพลของตัวแบบ ตัวแบบมีอิทธิพลที่ทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวได้ ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์ทดลอง จากการทดลองของแบบดูราในปีค.ศ. 1973 ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่สังเกตตัวแบบก้าวร้าว โดยเฉพาะตัวแบบที่ได้รับการเสริมแรงจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่สังเกตตัวแบบไม่ก้าวร้าว

2.2 สิ่งเร้าที่ไม่พึงประสงค์ ได้แก่ การต่อสู้ การทำร้ายร่างกาย การถูกเหยียดหยามหรือการถอดถอนแรงเสริม สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความคับข้องใจ หรือความโกรธ ซึ่งจะทำให้เกิดพฤติกรรมในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงพฤติกรรมก้าวร้าวด้วย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 การเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวและพฤติกรรมต่าง ๆ จากสิ่งเร้าที่ไม่พึงประสงค์

2.3 สิ่งจูงใจ ส่วนใหญ่พฤติกรรมก้าวร้าวของบุคคลเกิดจากการคาดหวังผลทางบวก ฉะนั้นตัวกระตุ้นคือ แรงเสริมที่บุคคลคาดหวังมากกว่าการกระทำให้คนอื่นเจ็บปวด

2.4 การควบคุมด้วยการสอน ในกระบวนการสังคมประกิต หรือการอบรมเลี้ยงดูนั้น บุคคลจะถูกฝึกให้เชื่อฟังกฎและระเบียบต่าง ๆ ผู้ฝึกจะให้รางวัลแก่การเชื่อฟังและลงโทษแก่การไม่เชื่อฟัง วิธีการลงโทษที่รุนแรงย่อมทำให้บุคคลเกิดความก้าวร้าวได้ เพราะทำให้บุคคลคับข้องใจ และเห็นตัวแบบที่ก้าวร้าวด้วย

2.5 การควบคุมด้วยสิ่งที่เป็นมายา มายาเป็นสิ่งเร้าภายนอกที่เกิดจากความเชื่อถือที่ผิด บางครั้งความเชื่อที่ผิดทำให้บุคคลก้าวร้าวได้

3. สิ่งที่ทำให้ความก้าวร้าวคงอยู่ ได้แก่ แรงเสริม แบบดورا (สมพร สุทัศน์ย์. 2529 : 18 ; อ้างอิงจาก Bandura. 1976. *Analysis of Delinquency and Aggression*. 219) ได้แบ่งแรงเสริมออกเป็น 3 ชนิดคือ

3.1 แรงเสริมภายนอก เมื่อบุคคลแสดงความก้าวร้าวแล้วได้รับแรงเสริม พฤติกรรมก้าวร้าวนั้นจะคงอยู่

3.2 แรงเสริมที่ได้จากการสังเกต บุคคลจะสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรม ก้าวร้าวของตัวแบบที่ได้รับรางวัลมากกว่าตัวแบบที่ไม่ได้รับรางวัล ฉะนั้น ตัวแบบก้าวร้าวที่ได้รับรางวัลจะเป็นตัวแบบที่มีประสิทธิภาพ แรงเสริมที่ได้จากการสังเกตจะทำหน้าที่ให้ข้อมูล และแรงจูงใจให้บุคคลแสดงความก้าวร้าว

3.3 แรงเสริมที่เกิดจากตนเอง ได้แก่ การลดค่าหรือศักดิ์ศรีของผู้อื่น เช่น การพุดนินทา หรือตำหนิผู้อื่น จะทำให้ตนเองรู้สึกมีค่ามากขึ้น รู้สึกพึงพอใจและได้ระบายความ คับข้องใจ

ส่วนเชียร์ (สูนีย์ ชีร์วิรุพห์. 2542 : 37 ; อ้างอิงจาก Sears. 1969. *The Learning Theory of Robert R. Sears in Three Theories of Child Development*. 159 – 197) เชื่อว่า พฤติกรรมเกิดจากการเรียนรู้ทางสังคม โดยเฉพาะเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมจากพ่อแม่ เชียร์ กล่าวไว้ว่า พ่อแม่มีอิทธิพลในการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กเป็นอย่างยิ่ง เพราะพ่อแม่มีหน้าที่ในการฝึกวินัยและให้แรงเสริมแก่พฤติกรรมของเด็ก โดยปกติเชียร์เชื่อว่า พฤติกรรมของบุคคล เกิดจากแรงขับภายใน ได้แก่ ความต้องการพื้นฐาน และสิ่งเร้าภายนอก เช่น การให้ความรัก การลงโทษ เป็นต้น การเกิดพฤติกรรมจึงเป็นเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องในลักษณะเหตุผล คือ พฤติกรรมหนึ่งจะเป็นสาเหตุของอีกพฤติกรรมหนึ่งในเวลาต่อมา

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าวจะเห็นได้ว่า ความก้าวร้าวมีสาเหตุต่าง ๆ กัน เช่น ทฤษฎีสัญชาตญาณได้ให้แนวคิดไว้ว่า ความก้าวร้าวเป็นสัญชาตญาณของมนุษย์ ทฤษฎีความก้าวร้าวที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมมีแนวคิดไว้ว่า พฤติกรรมก้าวร้าวเกิดจากความคับข้องใจหรือมีสถานการณ์ที่มากกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว และการเรียนรู้ก็ทำให้เกิดพฤติกรรม ก้าวร้าวได้ ฉะนั้นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมนุษย์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ทฤษฎีต่าง ๆ ได้อธิบายลักษณะของพฤติกรรมที่เน้นลงไปทีละบุคคล และ สถานการณ์เฉพาะอย่างแต่พฤติกรรมที่เกิดขึ้น ก็ยังคงเป็นผลที่เกิดจากบุคคลและสถานการณ์ ที่แวดล้อมเขาอยู่เสมอ การที่จะเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะที่ซับซ้อนของพฤติกรรมของมนุษย์ จำเป็นต้องอาศัยทฤษฎีต่าง ๆ เข้าช่วยประกอบกัน (สมชาย เตียวตระกูล. 2529 : 19)

1.4 ประเภทของพฤติกรรมก้าวร้าว

ประสาร ทิพย์ธารา (2521 : 63) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความก้าวร้าวว่า เป็นการปรับตัวประเภทต่อสู้ ที่ไม่คำนึงถึงอุปสรรคที่ขวางกั้น หรือไม่คำนึงถึงว่าสังคมจะยอมรับหรือไม่ บางทีก็เป็นการประชดประชันสังคม ใช้แต่พลังกำลังที่มีอยู่ทุ่มเทเพื่อเอาชนะอุปสรรคที่ขวางกั้น ความก้าวร้าวแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. ความก้าวร้าวทางกาย (Physical Aggression) ได้แก่ การทะเลาะ ชกต่อย อาละวาด ลักขโมย บางคนโกรธใครแล้วก็ชกต่อย ทำร้ายร่างกายหรือแก้งลับล้าง บุคคลที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวนับว่าเป็นภัยต่อสังคมอย่างยิ่ง ในฐานะที่เป็นบุคคลอันธพาลป่าเถื่อน เด็กที่มีนิสัยอันธพาลมักมีสาเหตุมาจาก ความไม่สมหวังทางจิตใจ ถูกพ่อแม่ทิ้งขว้าง ขาดความอบอุ่น เอาชนะอุปสรรคไม่ได้

2. ความก้าวร้าวทางวาจา (Verbal Aggression) เป็นพฤติกรรมเช่นเดียวกับความก้าวร้าวทางกาย แต่ไม่รุนแรงมากนัก เป็นแต่เพียงการวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรง ใช้อวาจาหยาบคาย ขาดคุณสมบัติผู้ดี ชอบตั้งวงนินทาชาวบ้าน นำข้อบกพร่องของผู้อื่นมาวิจารณ์เป็นเรื่องขบขัน

นอกจากนี้ประสาร ทิพย์ธารา (2521 : 99 – 100) ยังได้กล่าวถึงอาการที่แสดงออกของเด็กก้าวร้าวไว้ดังนี้

1. ชอบก่อเรื่อง ทำความยุ่งยากกับผู้อื่น
2. ต้องการแสดงออกในแบบฉบับของตนเองหรือต้องการอวดตัว
3. ชอบตำหนิติเตียนและกล่าวโทษผู้อื่น
4. ชอบทุบตี และรังแกเด็กอื่น
5. ชอบทะเลาะวิวาท
6. ชอบทำลายความสงบของชั้นเรียน และก่อกวนการสอนของครู
7. มักจะชอบขโมยและพุดปด
8. มักทำลายข้าวของที่เป็นทรัพย์สินส่วนตัวหรือส่วนรวมให้เสียหาย
9. มักจะมีอารมณ์ขุ่นเคือง หน้าบึ้งอยู่เสมอ ชอบท้าทาย และมีนิสัยหยาบคาย
10. มักพุดจาจวดดี และแสดงความไม่เคารพผู้ใหญ่

ในปีค.ศ. 1961 บัสส์ (พรทิพย์ ทรัพย์สิน. 2532 : 17 ; อ้างอิงจาก Buss. 1961. *The Psychology of Aggression*. 1 – 7) อธิบายความหมายของความก้าวร้าวว่า ความก้าวร้าวเป็นการตอบสนองต่อสิ่งที่มากระตุ้นในรูปของการกระทำอย่างทันที โดยมีเจตนาจะทำให้ผู้อื่นเจ็บปวด บัสส์ แบ่งความก้าวร้าวออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. ความก้าวร้าวทางกาย (Physical Aggression) เป็นความก้าวร้าวที่แสดงออกโดยการใช้อวัยวะทางกาย เช่น แขน ขา ฟัน หรือใช้อวัยวะทางกายร่วมกับอาวุธ เช่น มีด ปืน เพื่อให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวด

2. ความก้าวร้าวทางวาจา (Verbal Aggression) เป็นการตอบสนองต่อสิ่งที่มากระตุ้นโดยใช้ถ้อยคำที่ทำให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวด ซึ่งจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

2.1 การปฏิเสธ ในการปฏิเสธมักจะแสดงท่าทางประกอบด้วย เช่น หลบหน้า แสดงท่าทางรังเกียจไม่ยอมเข้ากลุ่มเพื่อน ส่วนคำพูดที่ใช้ในการปฏิเสธได้แก่ การพุดตรง ๆ

เช่น “ออกไปเดี๋ยวนี้” หรือการพูดให้ร้าย เช่น “ฉันไม่ชอบคุณ” ร่วมกับการแสดงอารมณ์เพื่อทำลายความรู้สึกของคนอื่น

2.2 การบังคับ การพูดบังคับเป็นลักษณะของการทำให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวด สำหรับการบังคับนี้บุคคลเรียนรู้การบังคับจากการสังเกต หรือการเลียนแบบจากการกระทำของบุคคลอื่น เช่น บิดา มารดา ครู ผู้ปกครอง เป็นต้น

1.5 สาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าว

ความก้าวร้าวเกิดขึ้นด้วยปัจจัยหลายอย่าง บางปัจจัยอาจมีผลต่อการเกิดปัจจัยอื่น หรือส่งเสริมปัจจัยอื่นให้มีอิทธิพลรุนแรงมากขึ้น จึงได้มีผู้ทำการศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าวหลายท่าน ดังนี้

สมพร สุทัศน์ (2526 : 45) ได้กล่าวถึงความก้าวร้าวของเด็กว่ามีสาเหตุมาจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. เป็นเด็กที่พ่อแม่ไม่ต้องการและเกลียดชัง ถูกทอดทิ้งจนทำให้เด็กรู้สึกเหงา โดดเดี่ยวและน้อยเนื้อต่ำใจ จนในที่สุดก็จะเกิดความรู้สึกเคียดแค้นชิงชัง
2. เป็นเด็กที่ถูกกลั่นแกล้งหรือโดนรังแกมาก่อน
3. ขาดความรักความอบอุ่นจากพ่อแม่และคนข้างเคียง
4. พ่อแม่เข้มงวดกวดขันและเจ้าอารมณ์ ใช้อำนาจข่มขู่เด็กมากเกินไป ทำให้เด็กกลัวและเก็บอารมณ์นั้นไว้
5. เป็นเด็กที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่พี่น้องแตกความสามัคคี
6. ครูชอบใช้อำนาจเกินเหตุกับเด็ก
7. ครูไม่ยุติธรรมต่อเด็ก
8. เกิดจากการรบกวนหรือการต่อสู้อยู่
9. เกิดจากสัญชาตญาณทางการทำลาย
10. เกิดจากความไม่แน่ใจในเรื่องต่าง ๆ เข้าใจเรื่องราวไม่แจ่มชัด จึงเกิดความคับข้องใจ ซึ่งนำไปสู่ความก้าวร้าวได้
11. เด็กมีนิสัยขี้ลาด ไม่ไ้ช้หนักสู
12. มีปมด้อย จึงทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อสร้างปมเด่น
13. พ่อแม่รัก ตามใจ และส่งเสริมให้มีพฤติกรรมก้าวร้าวรังแกผู้อื่น

พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ (2528 : 203) ได้ทำการศึกษาวิจัยและสรุปสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าวได้เป็น 5 แนวคิดใหญ่ ๆ ดังนี้

1. พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นเรื่องของสัญชาตญาณ หรือธรรมชาติของมนุษย์
2. พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นผลของสิ่งแวดล้อมบางอย่าง
3. พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นผลของการเรียนรู้

4. พฤติกรรมก้าวร้าวในหลาย ๆ กรณีเป็นผลของความคับข้องใจ

5. พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นผลของความกดดันจากกลุ่มหรือทำตามกลุ่ม

วรรณ ช้องดารากุล (2533 : 11 – 12) ได้สรุปสาเหตุของความก้าวร้าวของวัยรุ่นในมุมมองที่ต่างออกไปดังนี้

1. เข้าใจว่าตนเองขาดความรัก ความอบอุ่นจากครอบครัว บิดามารดาขาดความยุติธรรม ถูกกล่าวหาว่าตกเตียงด้วยคำพูดหยาบคาย ถูกลงโทษอย่างรุนแรงเกินสมควร

2. ถูกขัดขวางความต้องการที่จะทำให้เป็นที่ยอมรับ ไม่ได้รับอิสระในการตัดสินใจหรือถูกห้ามไม่ให้ทำในสิ่งที่ตนคิดว่าทำได้

3. ความผิดหวัง ความกังวลเกี่ยวกับฐานะทางบ้าน ปมด้อย การทำงานผิดพลาดหรือความเปลี่ยนแปลงของร่างกาย

4. เรียกร้องความรัก ความสนใจจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูและเพื่อน

5. ต้องการให้ตนเองเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น

นอกจากนี้นักจิตวิทยาได้ศึกษาถึงสถานการณ์ที่มีอิทธิพลต่อความก้าวร้าว ซึ่งได้แก่ (วรรณ ช้องดารากุล. 2533 : 10 – 11)

1. ความคับข้องใจ ซึ่งหมายถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นเนื่องจากบุคคลถูกขัดขวางทำให้ไม่บรรลุเป้าหมาย เช่น ทำงานไม่สำเร็จ เสียโอกาสทำคะแนนในวิชาที่ตนหวังไว้ เสียโอกาสที่จะชนะการแข่งขัน ถูกขัดขวางไม่ให้ทำอย่างที่เคยหวัง ฯลฯ

2. การถูกรุกรานทางกาย ทางวาจา จะทำให้บุคคลเกิดความกดดันภายในและโต้ตอบกลับด้วยความรุนแรง

3. การได้เห็นผู้อื่นแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวหรือคาดเดาว่าผู้อื่นจะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว

4. สื่อมวลชน ทางวิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ วารสาร ฯลฯ ซึ่งเสนอข่าวสารหรือตัวอย่างของความก้าวร้าว

5. แอลกอฮอล์และสิ่งเสพติด จากผลการศึกษาเชิงทดลองและศึกษาสถิติของคดีต่างๆ พบว่า แอลกอฮอล์และสิ่งเสพติดมีความสัมพันธ์กับสาเหตุของคดีต่าง ๆ

วรลักษณ์ ชีราโมกษ์ (2536 : 36 – 37) ได้แบ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวได้ 2 ปัจจัย ดังนี้คือ

1. ปัจจัยทางชีวภาพ ได้แก่ การมีโครโมโซมผิดปกติ ระดับสติปัญญา ฮอร์โมน

2. ปัจจัยทางจิตสังคม ได้แก่ การเรียนรู้พฤติกรรมจากต้นแบบที่มีความก้าวร้าวรุนแรง เด็กที่เคยมีประวัติถูกทารุณกรรมมาก่อน วิธีการในการอบรมเลี้ยงดู (แบบปล่อยปละละเลย และแบบตามใจเด็กมากเกินไป) การกระเข้าเย้าแหย่ และสภาพแวดล้อมภายนอก (ความแออัดของสังคม การดื่มแอลกอฮอล์ ปัญหาของสังคม สื่อมวลชนต่าง ๆ)

โกลด์สไตน์ (เย็น ชีร์พิตช์. 2541 : 16 – 17 ; อ้างอิงจาก Goldstien. 1975. *Aggression and Crime of Violence*. 130) ได้สรุปองค์ประกอบที่สำคัญเกี่ยวกับความก้าวร้าวตามแนวคิดของนิวแมน (Newman) ดังนี้

1. อุปนิสัยของบุคคลที่มีความก้าวร้าวอยู่แล้ว มักขาดสติยั้งคิดที่จะควบคุมการกระทำของตนเอง ทำให้เป็นคนหุนหันพลันแล่น มีจริยธรรมต่ำ ไม่มีเป้าหมายที่แน่นอนในชีวิต ชอบอ้างเหตุผลและโทษผู้อื่นเสมอ เป็นคนที่เคยได้รับรางวัลเมื่อเคยแสดงออกถึงความก้าวร้าว

2. สิ่งแวดล้อมของบุคคลที่มีความก้าวร้าวเป็นสิ่งแวดล้อมที่อำนวยความสะดวกให้กระทำ ความก้าวร้าวอยู่เสมอ ๆ มีพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่เป็นแม่แบบที่ก้าวร้าวแก่เด็ก

ส่วนแลงก์ และจาคูโบวสกี (สุทธิพงษ์ ทองยิ่ง. 2537 : 35 – 36 ; อ้างอิงจาก Lange and Jakubowski. 1978. *Responsible Assertive Behavior : Cognitive Behavior Procedures for Trainers*. 28 – 34) เชื่อว่าความก้าวร้าวเกิดเนื่องมาจากสาเหตุ 5 ประการ ดังนี้คือ

1. ความไร้อำนาจหรือถูกข่มขู่ เมื่อบุคคลรู้สึกว่าถูกข่มขู่หรือถูกโจมตีจากบุคคลอื่น และมีความรู้สึกว่ามีอำนาจควบคุมสถานการณ์นั้น ๆ ได้ บุคคลก็อาจแสดงความก้าวร้าวออกมา

2. ความไม่กล้าแสดงออกในครั้งก่อน ๆ มีส่วนนำไปสู่ความก้าวร้าวได้ เนื่องจาก

2.1 เมื่อบุคคลไม่กล้าแสดงออกนาน ๆ โดยปล่อยให้สิทธิและความรู้สึกของตนเองถูกล่วงละเมิด ทำให้ต้องเก็บสะสมความโกรธ ความเจ็บปวดไว้ เมื่อถึงจุดหนึ่งที่ทนไม่ได้ ก็ยอมแสดงความก้าวร้าวออกมา

2.2 บุคคลมีพฤติกรรมก้าวร้าว ก็เพื่อใช้เป็นแนวทางป้องกันตัวเองที่จะกลายเป็นบุคคลไม่กล้าแสดงออก

2.3 เมื่อบุคคลไม่กล้าแสดงออกต่อผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ต้องเก็บกดความรู้สึกไม่พอใจเอาไว้ แล้วหาทางไประบายความก้าวร้าวกับบุคคลที่อ่อนแอกว่า

2.4 ความเชื่อผิด ๆ ของบุคคลที่ว่า ผู้อื่นไม่มีสิทธิแสดงพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การขอร้อง การยืมสิ่งของ รวมทั้งเชื่อว่าสิทธิดังกล่าวที่ตนเองก็ไม่มีสิทธิกระทำได้ เช่นเดียวกัน ถ้าหากมีผู้อื่นมาใช้สิทธินั้นกับตนเอง บุคคลที่มีความเชื่อผิด ๆ เหล่านี้ก็มีแนวโน้มที่จะตอบสนองออกไปด้วยความก้าวร้าว

3. บุคคลก้าวร้าวอาจเนื่องมาจากได้รับประสบการณ์ทางอารมณ์ในอดีตที่ต้องแสดงความก้าวร้าว เพราะความพ่ายแพ้ตนเอง และประสบการณ์ในอดีตนี้ยังไม่ได้รับการแก้ไข เมื่อมีเหตุการณ์ในปัจจุบันที่คล้ายคลึงกับในอดีต บุคคลนั้นจึงมีแนวโน้มที่จะตอบสนองออกไปดังเช่นที่ได้เคยกระทำไปแล้ว

4. ความเชื่อเกี่ยวกับความก้าวร้าว คือบุคคลมีความเชื่อว่า การแสดงความก้าวร้าวเป็นวิธีการเดียวที่ใช้โต้ตอบบุคคลอื่น เพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ

5. บุคคลได้รับการเสริมแรงทางบวกจากทางบ้านหรือชุมชน เมื่อแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว นอกจากนี้การที่บุคคลขาดการเรียนรู้ทักษะเพื่อแสดงออกอย่างเหมาะสม เมื่ออยู่ในสถานการณ์เฉพาะบางอย่าง อาจทำให้บุคคลแสดงความก้าวร้าวได้

ดังนั้นพฤติกรรมก้าวร้าวที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เกิดจากสาเหตุที่สำคัญคือ สัญชาตญาณของบุคคล บุคลิกภาพส่วนตัว การถูกข่มขู่กรรณ การอบรมเลี้ยงดู และสิ่งแวดล้อมในสังคม อันได้แก่ ตัวแบบความก้าวร้าว สื่อต่าง ๆ ลักษณะของครอบครัว โดยเฉพาะครอบครัวที่แตกแยก และครอบครัวที่ขาดความรักความอบอุ่น เป็นต้น

1.6 ขั้นตอนของการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว

แลงก์ และจาคุโบวสกี (สุทธิพงษ์ ทองยี่ง. 2537 : 35 – 36 ; อ้างอิงจาก Lange and Jakubowski. 1978. *Responsible Assertive Behavior : Cognitive Behavior Procedures for Trainers*. 67 – 68) ได้เสนอขั้นตอนการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวของบุคคลตามแนวคิดของโจนส์ (Jones) และแบเนต (Banet) ดังนี้

1. ขั้นคุกคาม (Treat Stage) เป็นขั้นตอนเริ่มต้น คือ บุคคลรู้สึกว่าเขาถูกข่มขู่ คุกคามทางด้านร่างกาย หรือจิตใจภายนอก ซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือสิ่งของก็ได้ ทำให้เขาไม่สามารถบรรลุสิ่งที่ต้องการ ก็จะนำไปสู่ขั้นที่ 2
2. ขั้นประเมินอันตราย (Assessment of Danger) ขั้นนี้บุคคลจะประเมินอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับตนเองอย่างทันทีทันใด
3. ขั้นประเมินพลังกำลัง (Assessment of Power) ขั้นนี้จะตามติดขั้นที่ 2 อย่างรวดเร็ว คือ บุคคลจะประเมินอำนาจทั้งของตนเองและของผู้อื่นในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ถ้าเขาประเมินว่าตนเองมีอำนาจควบคุมเพียงพอ หรือถ้าเห็นว่าการคุกคามนั้นเป็นเรื่องเล็กน้อยไม่สำคัญ บุคคลก็อาจวางเฉย แต่ถ้าประเมินแล้วตัดสินใจว่าตนเองไม่มีอำนาจควบคุมการคุกคามนั้นได้ บุคคลจะมีความโกรธเกิดขึ้น และหาวิธีป้องกันตนเอง ซึ่งนำไปสู่ขั้นสุดท้าย คือ
4. ขั้นแสดงความโกรธ (Anger Stage) ในขั้นนี้เมื่อบุคคลเกิดความโกรธขึ้นมาแล้ว อาจแสดงออกด้วยความโกรธ โดยถ้าหากว่า (1) บุคคลนั้นไม่มีทักษะการพูดเพื่อควบคุมสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม (2) ปลดปล่อยระดับความโกรธเพิ่มมากขึ้น (3) มีความเชื่อว่าความก้าวร้าวเป็นวิธีการเดียวที่จะดำเนินการกับผู้อื่นได้ และ (4) บุคคลคิดมากเกินไปกับการกระทำผิดของผู้อื่น ซึ่งอาจเป็นความไม่ยุติธรรมของผู้อื่นในสถานการณ์ดังที่เรียดนั้น ในอีกแง่หนึ่งถ้าความรู้สึกโกรธกลายเป็นสิ่งคุกคามบุคคลนั้นอย่างรุนแรง หรือถ้าบุคคลนั้นรับรู้ว่าการแสดงความโกรธออกไป ทำให้เกิดอันตรายกับตนเองอย่างมากแล้ว เขาก็จะหันเหความโกรธเข้าสู่

ตนเอง โดยอาจเก็บกดความรู้สึกและมีพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก แต่ก็อาจจะระเบิดออกมาอย่างก้าวร้าวในที่สุด ขึ้นตอนต่าง ๆ นี้จะเกิดขึ้นต่อเนื่องกันไปอย่างรวดเร็วมาก จนบุคคลอาจแสดง ความก้าวร้าวโดยทันทีเมื่อมีเหตุการณ์มากระตุ้น

1.7 การวัดพฤติกรรมก้าวร้าว

ในการวัดพฤติกรรมก้าวร้าว นั้น ได้มีผู้สร้างแบบสอบถามวัดพฤติกรรมก้าวร้าวไว้ มากมาย แต่แบบทดสอบที่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในทางจิตวิทยาก็คือ แบบสอบถามวัด การมุ่งร้ายหรือความก้าวร้าวของบัสส์และเดอร์กี (Carlson and Elaine. 1992 : 367 – 369 ; citing Buss and Durkey. 1961 : 171 – 173) โดยใช้ชื่อว่าแบบสอบถามวัดการมุ่งร้าย (Buss - Durkey Hostility Inventory : BDHI) ซึ่งสร้างขึ้นในปีค.ศ. 1961 แบบสอบถามมีลักษณะเป็น แบบถูกผิด จำนวน 75 ข้อ ซึ่งพิจารณาตามลักษณะการแสดงออก โดยแบ่งออกเป็น 7 ด้าน ดังนี้

1. ความโกรธเคือง (Resentment) เป็นการวัดการแสดงออกด้านความอิจฉาริษยา และความเกลียดชังผู้อื่น โดยแสดงความรู้สึกโกรธอย่างรุนแรงหรือมีความคิดที่จะทำร้ายผู้อื่น
2. การมีอารมณ์ฉุนเฉียวหรือหงุดหงิด (Irritability) เป็นการวัดความพร้อมที่จะแสดง สิ่งที่ทำให้ตนโกรธออกมาให้น้อยที่สุด ซึ่งรวมทั้งการโมโหง่าย , หงุดหงิด , ความขุ่นเคืองใจหรือ รู้สึกเจ็บใจ และการแสดงความหยาบคายต่าง ๆ
3. ความเคลือบแคลงสงสัย (Suspicion) เป็นการวัดลักษณะของการแสดงความ มุ่งร้ายที่มีต่อผู้อื่น โดยเป็นการแสดงความไม่ไว้วางใจผู้อื่นที่ตนคิดว่าจะทำร้ายตนเอง
4. การปฏิเสธ (Negativism) เป็นการวัดการแสดงการปฏิเสธที่จะยินยอมหรือให้ ความร่วมมือ โดยแสดงการขัดขืนต่อข้อบังคับหรือข้อตกลงต่าง ๆ
5. ความก้าวร้าวทางวาจา (Verbal aggression) เป็นการวัดการแสดงความก้าวร้าว ทางวาจาทั้งในรูปของวิธีการพูดและคำพูดที่ใช้ ได้แก่ การโต้เถียง , การตะโกน , การกรีดร้อง , การข่มขู่ , การสาปแช่ง และการวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรง
6. การแสดงความก้าวร้าวทางอ้อม (Indirect aggression) เป็นการวัดการแสดง ความก้าวร้าวทางอ้อมหรือไม่มีการโต้ตอบโดยตรง ซึ่งได้แก่ การนินทาแบบใส่ร้ายผู้อื่น , การปฏิเสธ , การระงับอารมณ์เอาไว้แต่ภายในใจมีเจตนาร้ายต่อผู้อื่น รวมทั้งการก้าวร้าวที่ไม่แสดงโดยตรง ต่อผู้อื่น เช่น การทำลายวัตถุหรือสิ่งของของผู้อื่นแทน การปิดประตูดัง เป็นต้น
7. การใช้กำลังกาย (Assault) เป็นการวัดการแสดงความรุนแรงทางร่างกายโดยตรง กับผู้อื่น โดยรวมถึงการทำร้ายผู้อื่น , การทำลายสิ่งของและการต่อสู้เพื่อป้องกันตัวจากการถูก ทำร้าย

ต่อมาในปีค.ศ. 1992 บัสส์และเพอร์รี่ (Buss and Perry. 1992 : 452 – 459) ได้นำแบบสอบถามวัดการมุ่งร้ายหรือความก้าวร้าวของบัสส์และเดอร์กี (The Buss – Durkey Hostility Inventory : BDHI) มาพัฒนาโดยใช้ชื่อว่า แบบสอบถามวัดความก้าวร้าว (The Aggression Questionnaire : AQ) โดยยังคงใช้ข้อคำถามเดิมบางข้อ แต่มีการแก้ไขและตัดข้อคำถามบางข้อทิ้ง โดยเพิ่มข้อคำถามใหม่เข้าไป เพื่อลดความคลุมเครือของข้อคำถามเดิมลง และแก้ไขปัญหาเรื่องรูปแบบของแบบสอบถามที่เป็นแบบถูกผิด แบบสอบถามนี้พัฒนาขึ้นเพื่อใช้กับเด็กในระดับมหาวิทยาลัยที่มีอายุระหว่าง 18 – 20 ปี มีลักษณะเป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับ มีจำนวน 29 ข้อ การให้คะแนนมีค่าตั้งแต่ 1 (ไม่มีลักษณะอย่างนี้เลย) ไปจนถึง 5 (มีลักษณะอย่างนี้มากที่สุด) ซึ่งแบบสอบถามนี้จะวัดพฤติกรรมก้าวร้าวโดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ความก้าวร้าวทางกาย (Physical aggression) ความก้าวร้าวทางวาจา (Verbal aggression) ความโกรธ (Anger) และการมุ่งร้าย (hostility)

2. ปัจจัยที่ใช้ในการวิจัย

พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมที่มีการแสดงออกในลักษณะที่รุนแรงและก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมอย่างมากมาย โดยมีปัจจัยหลายประการอันจะเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัจจัยบางประการที่คาดว่าจะส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าว คือ ความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน การตระหนักในตนเองและความวิตกกังวล ซึ่งแต่ละปัจจัยมีความหมายและลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self – esteem)

2.1.1 ความหมาย

ความภาคภูมิใจในตนเองได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

โรเซนเบิร์ก (ปรารธนา ช้อนแก้ว. 2542 : 11 อ้างอิงจาก Rosenberg. 1965. *Society and the adolescent self – image.*) ได้ให้ความหมายของความภาคภูมิใจในตนเองไว้ว่า หมายถึง ความเคารพที่บุคคลมีต่อตนเอง มองเห็นตนเองเป็นคนมีค่า โดยไม่จำเป็นต้องเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นว่าดีกว่าหรือเลวกว่า และไม่คิดว่าตนเองต้องเป็นคนเลอเลิศ แต่ควรตระหนักในข้อจำกัดของตนและสามารถคาดหวังได้ว่าจะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นได้อย่างไร

มาสโลว์ (Maslow. 1970 : 45) ได้ให้ความหมายของความภาคภูมิใจในตนเองว่าเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนมีคุณค่า มีความเข้มแข็ง มีสมรรถภาพในการกระทำสิ่งต่าง ๆ มีความเชี่ยวชาญและมีความสามารถ

ไวท์ (White. 1972 : 395) ให้ความหมายความภาคภูมิใจในตนเองว่า คือคุณค่าของบุคคลที่ได้รับจากบุคคลที่มีความหมายต่อเขา แต่ที่สำคัญคือคุณค่าที่บุคคลนั้นพิจารณาตัดสินเอง

กู๊ด (Good. 1973 : 525) ได้ให้ความหมายของความภาคภูมิใจในตนเองว่า หมายถึง การตัดสินใจและทัศนคติที่บุคคลมีต่อตนเอง

ปาลิโต (สุพรรณิ จันทรวีเศษ. 2539 : 7 ; อ้างอิงจาก Palito. 1977. *Interpersonal Communication*. 72) ได้ให้ความหมายของความภาคภูมิใจในตนเองว่าเป็นการประเมินค่าของตนเองตามที่ตนคิด ซึ่งประกอบด้วยความรู้สึกต่าง ๆ ได้แก่ ความเชื่อในตนเอง ความสามารถและคุณค่าของตนเอง

แซสซี (อรอุมา สงวนญาติ. 2540 : 9 ; อ้างอิงจาก Sasse. 1978. *Person to Person*. 48) ได้ให้ความหมายว่า ความภาคภูมิใจในตนเองเป็นความต้องการที่จะรู้สึกถึงความสำคัญและคุณค่าที่มีอยู่ในตนเอง ต้องการการยอมรับและความเชื่อถือจากบุคคลอื่น เพื่อให้ตนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง และนับถือตนเอง

แบรนด์เดน (Branden. 1981 : 110 - 112) ได้ให้ความหมายว่า ความภาคภูมิใจในตนเองเป็นลักษณะของความเชื่อมั่นและความนับถือตนเอง ที่เกิดความเชื่อมั่นในความมีคุณค่าของตนเอง ความมั่นใจในความสามารถของตนที่จะประสบความสำเร็จในสิ่งที่พอใจ

คูเปอร์สมิท (Coopersmith. 1981 : 5) ได้ให้ความหมายของความภาคภูมิใจในตนเองว่า เป็นการพิจารณาและประเมินคุณค่าของตนตามความรู้สึก และทัศนคติที่มีต่อตนเอง เป็นการยอมรับหรือไม่ยอมรับตนเองและแสดงถึงขอบเขตของความเชื่อที่บุคคลมีต่อความสามารถ ความสำคัญ ความสำเร็จและคุณค่าของตนเอง

แบนดูรา (bandura. 1986 : 356) ได้ให้ความหมายของความภาคภูมิใจในตนเองว่า หมายถึง การประเมินตัวเขาเองว่า เขาเป็นอย่างไร ถ้าบุคคลใดแสดงความรู้สึกว่าตนเองไร้ค่า จะกล่าวได้ว่าเขาเป็นคนที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ ขณะที่บุคคลที่แสดงความภาคภูมิใจในตนเอง กล่าวได้ว่าเขาเป็นผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง

ริช (Rice. 1996 : 184) ได้ให้ความหมายของความภาคภูมิใจในตนเองว่า หมายถึง การรับรู้ตนเองว่าตนเองมีคุณค่าตามที่ตนเองรับรู้ ซึ่งการประเมินคุณค่านี้นำไปสู่การยอมรับตนเอง มีความพอใจในตนเอง และมีความสอดคล้องกันระหว่างมโนทัศน์ของตนเองกับจินตนาการส่วนตน

เปรมจิต ทศตะ (2516 : 7) ได้ให้ความหมายของการประมาณค่าตน (Self – esteem) ว่าหมายถึง การพิจารณาตัดสินค่าของตนตามความรู้สึก และทัศนคติที่มีต่อตนเองของบุคคลในเรื่องการปฏิเสธตนเอง การยอมรับของพ่อแม่ การหลอกตัวเอง การไม่ยอมรับของผู้อาวุโส หรือผู้มีอำนาจเหนือ และการยอมรับตนเองและสังคม

นิพนธ์ แจ้งเอี่ยม (2519 : 6 – 7) ได้สรุปความหมายของความภาคภูมิใจในตนเองว่าหมายถึง การพิจารณาคุณค่าของตนตามความรู้สึกและทัศนคติที่มีต่อตนเองของบุคคลในเรื่องการปฏิเสธตนเอง การประสบความสำเร็จ การประสบความสำเร็จ การยอมรับตนเอง การ

ฟังตนเอง คิดว่าตนเองมีคุณค่าในสังคม ตลอดจนการได้รับการยอมรับจากสังคม จากพ่อแม่

จากผู้อาวุโส หรือจากผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า

กาญจนา พงศ์พฤกษ์ (2523 : 27) ได้สรุปความหมายของความภาคภูมิใจในตนเองไว้ว่า หมายถึง ความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่า มีความหมาย สามารถทำอะไรให้สำเร็จลุล่วงไปได้

เดชา นุ่นพันธ์ (2525 : 17) ได้สรุปความหมายของความภาคภูมิใจในตนเองว่า หมายถึง การประเมินคุณค่าของตนเองในด้านความสามารถ และความสำเร็จ

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2527 : 14 – 15) ได้ให้ความหมายของความภาคภูมิใจในตนเองว่าหมายถึง ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ความรู้สึกที่ตนเองมีค่ามีความสามารถ มีความเชื่อมั่น และพร้อมที่จะนำสิ่งเหล่านี้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นได้ เป็นความรู้สึกที่เกิดจากการมองเห็นความแตกต่างระหว่างบุคคลที่มีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของตน

นภาพร พุ่มพฤษ (2529 : 11) ได้สรุปความหมายของความภาคภูมิใจในตนเองว่า หมายถึง การพิจารณาตัดสินคุณค่าของตนเองตามความรู้สึกและทัศนคติที่มีต่อตนเองของบุคคลในเรื่องการประสบความสำเร็จ การประสบความสำเร็จ การยอมรับตนเอง การปฏิเสธตนเอง การฟังตนเอง คิดว่าตนเองมีค่าในสังคม ตลอดจนการได้รับการยอมรับจากบิดามารดา ครูอาจารย์และเพื่อน

ฉันทนา ยัญญลักษณ์ (2530 : 34) ได้ให้ความหมายของความภาคภูมิใจในตนเองว่าหมายถึง การพิจารณาตัดสินคุณค่าของตนเองตามความรู้สึก ทัศนคติที่มีต่อตนเองในด้านความสามารถ ความสำคัญและความสำเร็จ

สุใจ ตั้งทรงสวัสดิ์ (2532 : 8) ได้สรุปคำจำกัดความของความภาคภูมิใจในตนเองไว้ว่า เป็นการประเมินคุณค่าของตนเองตามความรู้สึกและทัศนคติที่บุคคลมีต่อตนเองแล้วสื่อออกมาให้เห็นในรูปของคำพูดและการกระทำ

จันทร์ฉาย พิทักษ์ศิริกุล (2532 : 19) ได้สรุปความหมายของความภาคภูมิใจในตนเองว่า หมายถึง ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเองจากการประเมินตนเองในด้านความสามารถ ความสำคัญ ความมีคุณค่าและการประสบความสำเร็จ โดยการแสดงออกมาในรูปของทัศนคติที่มีต่อตนเอง มีการยอมรับนับถือ และมีความเชื่อมั่นในตนเอง

สฤติย์ ภัศระ (2535 : 17) ได้สรุปความหมายของความภาคภูมิใจในตนเองว่า หมายถึง การพิจารณาตัดสินคุณค่าของตนเองตามความรู้สึกและทัศนะของบุคคลที่มีต่อตนเอง ในเรื่องความสำเร็จ ความล้มเหลว การยอมรับตนเอง การยอมรับจากเพื่อน การมีความสามารถเพียงพอในการทำสิ่งต่าง ๆ การมีคุณค่าและความสำคัญต่อสังคม

สมพิศ ไชยกิจ (2536 : 12) ได้สรุปว่า ความภาคภูมิใจในตนเองหมายถึง การประเมินคุณค่าของตนเองตามความรู้สึก ความเชื่อ และทัศนคติเกี่ยวกับการยอมรับตนเอง การ

ได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน การได้รับการยอมรับจากบิดามารดา และการประสบความสำเร็จ

เชาวนา อมรสงเจริญ (2537 : 7) ได้ให้ความหมายของความภาคภูมิใจในตนเองว่า หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจและเห็นคุณค่าในเรื่องของการยอมรับตนเอง การได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ครูอาจารย์ บิดามารดา และการประสบความสำเร็จของตนเอง

มะลิ อุดมภาพ (2538 : 11) ได้สรุปว่า ความภาคภูมิใจในตนเองหมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคลว่าตนเองนั้นเป็นบุคคลที่เก่งและมีคุณค่า มีความสามารถและมีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักกับบุคคลทั่วไป มีความเชื่อมั่น และมีบุคลิกลักษณะสง่าผ่าเผย เป็นที่น่าเชื่อถือ

สุพรรณิ จันทรวิเศษ (2539 : 10) ได้สรุปความหมายของความภาคภูมิใจในตนเองว่า หมายถึง การประเมินคุณค่าให้กับตนเองในด้านความสามารถ ความสำเร็จ การได้รับการยอมรับจากบุคคลในสังคม ตลอดจนการมีเจตคติที่ดีต่อตนเอง

ปรารธนา ช้อนแก้ว (2542 : 13 – 14) ได้สรุปว่าความภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง การพิจารณาตัดสินคุณค่าของตนเองตามความรู้สึก และทัศนคติที่มีต่อตนเองในเรื่อง ความสำเร็จ ความล้มเหลว การยอมรับจากบุคคลอื่น ซึ่งการประเมินคุณค่านี้นำไปสู่การยอมรับตนเอง มีความพอใจในตนเอง มีความเชื่อมั่นในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ

ธีระ ชัยยุทธบรรยง (2544 : 20) ได้ให้ความหมายของความภาคภูมิใจในตนเอง (ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง) หมายถึง ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเองในทางที่ดี มีความเข้าใจตนเอง ยอมรับตนเอง มีอำนาจในการควบคุมตนเอง มีความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถ มีคุณค่า ทำอะไรให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของตนได้

อรอุมา สงวนญาติ (2544 : 10 – 11) ได้สรุปความหมายของความภาคภูมิใจในตนเองว่า หมายถึงการพิจารณาตัดสินค่าของตนเองตามความรู้สึก และทัศนคติที่มีต่อตนเองทั้งในด้านดีและไม่ดีในเรื่องต่าง ๆ เช่น การประสบความสำเร็จ การประสบความสำเร็จล้มเหลว การปฏิเสธตนเอง การพึ่งตนเอง คิดว่าตนเองมีค่าในสังคม ตลอดจนได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นและสังคม

จากความหมายและคำจำกัดความข้างต้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลสามารถประเมินคุณค่าของตนเองตามความรู้สึกที่มีต่อตนเอง ในด้านความสำคัญ รู้สึกว่าตนเองเป็นบุคคลที่เก่ง มีความสามารถ มีคุณค่า มีประโยชน์ต่อสังคม มีความชื่นชม พึงพอใจในตนเอง ยอมรับนับถือตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป และมีบุคลิกลักษณะสง่าผ่าเผย เป็นที่น่าเชื่อถือ

2.1.2 ลักษณะของผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเอง

ลอร์ และวันเดอร์ลิช (บุปผา อยู่ยัด. 2533 : 17 – 18 ; อ้างอิงจาก Lorr and Wunderlich. 1986. *Journal of Personality assessment*. 18 – 23) กล่าวถึงองค์ประกอบที่ใช้อธิบายคุณลักษณะของผู้ที่เห็นคุณค่าในตนเอง (ความภาคภูมิใจในตนเอง) ไว้ 2 ด้านด้วยกันคือ

1. องค์ประกอบด้านความเชื่อมั่น (Confidence Factor) ซึ่งประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ ได้แก่

- 1.1 มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตน
- 1.2 มีความคาดหวังในความสำเร็จ
- 1.3 สามารถทำอะไรด้วยความภาคภูมิใจ
- 1.4 รู้สึกมั่นใจในตนเอง
- 1.5 ประสบความสำเร็จหลายด้าน
- 1.6 มีความสามารถสูง
- 1.7 ชื่นชมตนเอง
- 1.8 ประเมินตนอย่างเชื่อมั่น
- 1.9 สามารถทำอะไรได้ตามความต้องการ
- 1.10 มุ่งหวังชัยชนะในการแข่งขัน
- 1.11 ประสบความสำเร็จมากกว่าล้มเหลว

2. องค์ประกอบด้านความเป็นที่นิยม (Popularity Factor or Social Approval) ประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ ได้แก่

- 2.1 เป็นที่ชื่นชอบในหมู่เพื่อนฝูง
- 2.2 คนทั่วไปมักคิดดีกับตน
- 2.3 คนทั่วไปชอบที่จะอยู่ด้วย
- 2.4 มักได้เข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ
- 2.5 ได้รับความสนใจมากมาย
- 2.6 คนทั่วไปเคารพยำเกรง
- 2.7 ได้รับการกล่าวถึงแต่สิ่งที่ดี
- 2.8 ได้รับการยอมรับจากคนส่วนมาก
- 2.9 เป็นที่ไว้วางใจของคนอื่น
- 2.10 คนส่วนมากชอบคบหาสมาคมด้วย
- 2.11 สนุกสนานเมื่ออยู่ด้วย

นอกจากนี้จากการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองทำให้ได้คุณลักษณะของผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ คุณลักษณะ

ของผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง และคุณลักษณะของผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงในลักษณะ ดังนี้

1. ลักษณะของผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง

แบสส์ (Bass. 1960 : 129) ได้ศึกษาพบว่า พฤติกรรมของบุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มองตนเองในด้านบวก มีความรู้สึกมั่นคงและปลอดภัย ไม่หวั่นไหวต่อคำวิจารณ์ หรือการตำหนิจากผู้อื่นได้ง่าย มีลักษณะการยอมรับตนเอง ยอมรับความคิดเห็นจากผู้อื่น ใส่ใจและสามารถรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นได้อย่างละเอียดอ่อน สามารถแสดงความคิดเห็นและความต้องการของตนเองได้อย่างตรงไปตรงมาตามความเป็นจริง ใช้กลไกในการป้องกันตนเองน้อย มักเป็นผู้ริเริ่มสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นก่อน มีความยืดหยุ่นและมีความริเริ่มสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ มีความกระตือรือร้น กล้าทำงานที่ท้าทายความสามารถ พอใจที่จะใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ มีความวิตกกังวลน้อย ซึ่งโดยภาพรวมแล้วบุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงจะมีความสุขและใช้ชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

มัสเซน และคนอื่น (Mussen and Others. 1969 : 492) กล่าวว่า ผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงจะรับรู้คุณค่าของตนตามความเป็นจริง ตระหนักถึงศักยภาพทั้งหมดของตนเอง มีจิตใจที่เปิดกว้างและยอมรับสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม มีความกระตือรือร้น มานะพยายาม มีความเชื่อมั่นในตนเองว่ามีความสามารถในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ ไม่กลัวการเสี่ยงสร้างสิ่งใหม่ ๆ หรือสิ่งที่ต่างไปจากเดิม จะไม่เป็นทุกข์มากนักถ้าสิ่งที่เขาทำไม่เป็นผลดี มักเป็นผู้นำในการอภิปรายและมีความเป็นตัวของตัวเองในการแสดงความคิดเห็น ไม่หวั่นไหวต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ มีความคิดสร้างสรรค์ มองโลกในแง่ดี มีความสามารถในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า ตลอดจนเป็นผู้ที่มีความพึงพอใจ เคารพและประทับใจในตนเอง ตระหนักถึงความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับ ฮามาเชค (อรอุมา สงวนญาติ. 2544 : 16 ; อ้างอิงจาก Hamacheck. 1978. *Encounters with the self*. 180) ที่กล่าวว่า บุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงจะเห็นตนเองมีคุณค่า มีความสำคัญ เป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ มีวิจรรณญาณ ไม่กลัวการเสี่ยงสร้างสิ่งใหม่ ๆ หรือสิ่งที่ต่างไปจากเดิม จะไม่เป็นทุกข์มากนักถ้าสิ่งที่เขาทำไม่เป็นผลดี และมักจะได้รับผลสำเร็จด้านวิชาการ

คูเปอร์สมิท (Coopersmith. 1981 : 71 - 72) ได้กล่าวถึงผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงจะเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในการรับรู้การตอบสนอง และการตัดสินใจของตนเอง มีทัศนคติที่ดี ยอมรับความคิดเห็นของตนและสภาพความเป็นจริง ยอมรับความคิดเห็นหรือเงื่อนไขที่แตกต่างจากของตนเองได้ ชอบมีส่วนร่วมในการอภิปรายมากกว่าชอบฟังกล้าแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ แม้จะรู้ว่าถูกคัดค้าน เป็นอิสระจากสังคม ยอมให้สังคมกำหนดการกระทำของตนได้น้อย

แบรดชอร์ (สุรินทร์ มีลาภลั่น. 2539 : 28 – 30 ; อ้างอิงจาก Bradshaw. 1981.

The management of self Esteem : how people can feel good about themselves and better about their organization. 26 – 27) ได้รวบรวมลักษณะความรู้สึกและพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับ ผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงได้ดังนี้

- มีการมอบหมายหน้าที่ (Commitment)
- ความเป็นผู้ใหญ่ (Growth)
- มีความเปิดเผย (Openness)
- ไว้วางใจ (Trust)
- ตรงไปตรงมา (Candor)
- มีความมั่นใจ (Assurance)
- เผชิญหน้ากับความขัดแย้ง (Confrontation of Conflicts)
- มีความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) จริงใจ (Realness)
- ชอบดูแล (Caring)
- กล้าเสี่ยง (Risk Taking)
- มีความกล้า (Courage)
- มีความร่วมมือ (Cooperation)
- มีการทดสอบ (Experimentation)
- มีลักษณะพิเศษเฉพาะ (Uniqueness)
- รับฟังผู้อื่น (Listening)
- มีการแบ่งความรับผิดชอบ (Sharing)
- รู้สึกว่าตนเองปลอดภัย (Personal Security)
- มีความกล้าแสดงออก (Expressiveness)

แบรนเดน (ธีระ ชัยยุทธยรรยง. 2544 : 21 ; อ้างอิงจาก Branden. 1987. *The psychology of self – esteem.*) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมของบุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง มีดังนี้

1. มีเป้าหมาย ทำทาง วิธีการพูด และการเคลื่อนไหวแฝงไว้ด้วยความแจ่มใส ร่าเริง มีชีวิตชีวา มีความปิติยินดีปรากฏอยู่ในตัว
2. สามารถพูดถึงความสำเร็จหรือข้อบกพร่องของตนได้อย่างตรงไปตรงมา และด้วยน้ำใจจริง
3. สามารถเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับคำสรรเสริญ การแสดงออกด้วยความรัก ความซาบซึ้ง
4. สามารถเปิดใจรับคำตำหนิและไม่ทุกข์ร้อน เมื่อมีผู้กล่าวถึงความผิดพลาดของตน

5. คำพูดและการเคลื่อนไหวมีลักษณะไม่กังวล เป็นไปตามธรรมชาติ
 6. มีความกลมกลืนกันเป็นอย่างดีระหว่างคำพูด การกระทำ การแสดงออก และการเคลื่อนไหว
 7. มีเจตคติที่เปิดเผย อยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับแนวความคิดและประสบการณ์ใหม่ และโอกาสใหม่ ๆ ของชีวิต
 8. สามารถที่จะเห็นและสนุกสนานกับแง่ตลกของชีวิตทั้งของตนเองและผู้อื่น
 9. มีเจตคติที่ยืดหยุ่นในการตอบสนองต่อสถานการณ์และสิ่งท้าทาย มีวิญญานของการเป็นคนช่างคิด และไม่เอาจริงเอาจังกับชีวิตมากเกินไป
 10. มีพฤติกรรมการแสดงออกในทางที่เหมาะสม
 11. สามารถเป็นตัวของตัวเอง แมตกอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่มีความเครียด
- นิพนธ์ แจ้งเอี่ยม (2519 : 32 – 33) ได้สรุปเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงไว้เป็นด้านต่าง ๆ 3 ด้านดังนี้

1. ด้านค่านิยมสัมฤทธิ์ผล

- ความสำเร็จ
- การทำตามความปรารถนาของพ่อแม่
- ความเป็นผู้นำ
- ความรักความอบอุ่นจากพ่อแม่
- การพึ่งตนเอง
- ความมานะ พยายามและอดทน
- การเป็นนักเรียนที่ดี
- การหยิ่งในศักดิ์ศรีและรักเกียรติ
- ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- การยอมรับจากบิดามารดา
- ความรับผิดชอบในผลงาน
- ความสามารถในการเรียน
- ความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน

2. ด้านการปรับตัวเกี่ยวกับอารมณ์

- ความวิตกกังวลต่ำ
- ความสุขในครอบครัว
- การมองโลกในแง่ดี
- ความเชื่อมั่นในตนเอง
- ความร่าเริงแจ่มใส
- ความเอาจริงเอาจัง
- การแสดงออก
- ความมั่นคงทางอารมณ์
- การมีอารมณ์ขัน
- ความสามารถในการตัดสินใจ

3. ด้านการปรับตัวทางสังคม

- ความยุติธรรม
- การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
- การเอื้อเฟื้อคนอื่น
- ความรับผิดชอบในงานส่วนรวม
- การยอมรับจากสังคม
- ความสามารถทำให้คนอื่นรัก
- การอยากให้เป็นเพื่อน ๆ ชอบ
- การอยากให้คนอื่นยอมรับตน

ทัศนิตา ระเบียบดี (2531 : 44 – 45) ได้กล่าวถึงบุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงว่าจะสามารถปรับตัวได้ดี มีความกระตือรือร้น มีความมานะพยายามและอดทน

มองโลกในแง่ดี

มะลิ อุดมภาพ (2538 : 14) ได้สรุปลักษณะของผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงว่า จะเป็นบุคคลที่มองเห็นตนเองว่ามีคุณค่า มีความสำคัญ มีความคาดหวังสูง ไม่เป็นทุกข์มากนักถ้าสิ่งที่เขาทำไม่เป็นผลดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าแสดงออก มีความเชื่อมั่นในตนเอง และเป็นผู้ที่มีบุคลิกลักษณะทำทางดี

อรอุมา สงวนญาติ (2544 : 18) ได้สรุปบุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงว่า จะเป็นบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง เห็นว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ชอบเป็นผู้นำมากกว่าผู้ตาม กล้าแสดงออกและมีความสามารถในการปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ

2. ลักษณะของผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ

ฮามาเชค (อรอุมา สงวนญาติ. 2544 : 16 ; อ้างอิงจาก Hamacheck. 1978.

Encounters with the self. 180) ได้กล่าวว่าบุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ จะมีลักษณะที่ต่างออกไปคือ จะไม่ค่อยมีความเชื่อมั่นในตนเอง จะมองตนเองว่าเป็นคนไม่ดี รู้สึกว่าตนเองไร้ค่า ไม่มีความสามารถ มีข้อบกพร่อง ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากคนอื่น มีความวิตกกังวลสูง รู้สึกไม่เป็นสุข ไม่มีความพยายามในการทำงานที่ยากลำบาก เมื่อพบอุปสรรคก็ละทิ้ง หลีกเลี่ยงการแก้ปัญหา ไม่มีความยืดหยุ่น ยึดติดกับสิ่งที่รู้จักหรือเคยชินเพื่อความรู้สึที่ปลอดภัย หลีกเลี่ยงการคบหาสมาคมกับบุคคลอื่น มักจะคล้อยตามผู้อื่น มีความอายสูง ไม่กล้าปฏิเสธในสิ่งที่ตนไม่ต้องการ กลัวการตัดสินของคนอื่นที่มีต่อตนเอง รู้สึกว่าตนเองด้อย กลัวการทำให้ผู้อื่นโกรธ หวั่นไหวต่ออิทธิพลของสังคม มักจะนำความคิดของบุคคลอื่นมาใส่ใจ มักจะคิดว่ากลุ่มเพื่อนไม่ให้การยอมรับ ไม่ให้ความสนใจและเกิดความรู้สึกเสียใจบ่อย ๆ

คูเปอร์สมิท (Coopersmith. 1981 : 71 - 72) ได้กล่าวถึงผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำจะมีลักษณะขาดความไว้วางใจและความเชื่อถือในตนเอง ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นที่แปลกใหม่ไปจากธรรมดา ไม่ปรารถนาจะเปิดเผยตนเอง ไม่กล้าแสดงความรู้สึก ความไม่พอใจต่อผู้อื่น ชอบเป็นผู้ฟังมากกว่าพูดแสดงความคิดเห็นจึงเป็นผลทำให้มีบทบาทน้อยมากในกลุ่มหรือในสังคมที่ตนอยู่ ชอบทำตัวเป็นเงาของกลุ่มหรือสังคม มักเป็นสมาชิกกลุ่มแบบไม่แสดงตัวตน ปิดกั้นตัวเอง ชอบอยู่เงียบ แยกตัว

แบรดชอร์ (สุรินทร์ มีลาภสัน. 2539 : 28 – 30 ; อ้างอิงจาก Bradshaw. 1981.

The management of self Esteem : how people can feel good about themselves and better about their organization. 26 – 27) ได้รวบรวมลักษณะความรู้สึกและพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำได้ดังนี้

- มีการตอบสนองต่อผู้อื่นต่ำ (Low Responsiveness to other)
- ไม่ค่อยมีชีวิตชีวา (Low Reactivity)
- ไม่มั่นคง อ่อนแอ รู้สึกเสียใจง่าย (Vulnerability To being)

- ไม่เปิดเผยตนเอง (Nonexposure)
- ไม่ชอบเสี่ยง (Low Risk)
- ไม่ชอบฟังคนอื่น (Nonlistening)
- ไม่ค่อยมีความประทับใจ (Currying Favour)
- โกรธ (Anger) บันดาลโทสะ (Rage)
- หลีกเลี่ยงความขัดแย้งในใจ ชอบปฏิเสธ (Conflicts Avoided

Denied or Crushed)

- มีความกล้าน้อย (Low Courage)
- มีการปรับตัวให้ลงรอยกับผู้อื่นยาก (Conformity)
- ชบเซา (Stagnation)
- มีความสงสัย (Suspicion)
- ไว้วางใจผู้อื่นน้อย (Low Trust)
- มีปัญหาในการปรับตัว (Accommodation)
- รู้สึกกลัวมาก (Fearfulness) รู้สึกไม่ปลอดภัย (Insecurity)

รู้สึกเสียใจ (Sadness)

- เป็นคนที่ทำงานไม่ถาวร (Temporary)
- มีสัมพันธภาพกับผู้อื่นไม่ลึกซึ้ง (Shallow Relationship)
- มีความคิดสร้างสรรค์น้อย (Low Creativity)
- เปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมยาก (Manipulation)
- กระทำตนไปตามบทบาท (Playing Roles)

ดิงค์เมเยอร์ (ธีระ ชัยยุทธยรรยง. 2544 : 22 – 23 ; อ้างอิงจาก Dinkmeyer.

1965. *Child Development in the Emerging Self.*) ได้กล่าวว่า คนที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ จะมีความรู้สึกดังนี้

1. คิดว่าตนเองไม่ใช่คนสำคัญ
2. ไม่ใช่เป็นบุคคลที่คนอื่นชอบ หรือไม่รู้เหตุผลที่คนอื่นมาชอบตน
3. ไม่สามารถทำอะไรได้หลาย ๆ อย่างที่อยากจะทำ หรือทำตามแนวทางที่

คิดว่าอยากจะเป็น

4. ไม่แน่ใจในความคิดและความสามารถของตนเอง เห็นค่าความคิดเห็นของบุคคลอื่น และงานของคนอื่นดีกว่าของตนเอง
5. คิดว่าไม่มีใครสนใจตนเอง
6. ไม่กล้าตำหนิใคร
7. ไม่ชอบทำอะไรที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ

8. ไม่สามารถที่จะบังคับตนเองเมื่อมีอะไรเกิดขึ้น และคาดหวังว่าทุกสิ่งทุกอย่างจะเลวร้ายลงไปอีกแทนที่จะดีขึ้น

มะลิ อุดมภาพ (2538 : 14) สรุปได้ว่า ลักษณะของบุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ จะเป็นผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปในทางที่ไม่ดี ชอบสร้างปัญหา ขาดความรับผิดชอบ มีความขลาดกลัว มีปมด้อย วิตกกังวล และไม่อาทรร้อนใจกับสิ่งใด ๆ

ธีระ ชัยยุทธยรรยง (2544 : 23) ได้ทำการศึกษางานวิจัยหลายเรื่องพบว่า บุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำจะมีลักษณะดังนี้

1. มีปัญหาจิตใจมากกว่าบุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง เช่น มีความวิตกกังวล นอนไม่หลับ ไม่มีความสุข และเกิดอาการผิดปกติทางร่างกาย

2. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อาจจะเป็นเพราะตั้งเป้าหมายในชีวิตสำหรับตนต่ำ

3. มีอาการหมกหมุ่นกับความคิดตัวเอง อ่อนแอต่อการถูกปฏิเสธ และต้องการการยอมรับจากสังคมมาก

4. มีภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองในทางลบ มักได้รับการปฏิเสธจากคนอื่นมากกว่าบุคคลที่มีภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองในแง่ดี

5. มักมองความคิดของผู้อื่นแล้วทำลายซ้ำเติม เพื่อให้ตนเองเกิดความรู้สึกสบายใจ แต่การกระทำนั้นกลับเป็นผลเสีย เพราะเป็นการซ้ำเติมตัวเองมากขึ้น และยังทำให้ผู้อื่นเกลียดตนมากขึ้นด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยสรุปได้ว่าผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงจะมีลักษณะเห็นคุณค่าในตนเองตามความเป็นจริง รู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญ เชื่อมมั่นในตนเอง ยอมรับตนเองได้ พอใจในสภาพปัจจุบัน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ ได้รับการยอมรับจากผู้อื่นและสังคม ยอมรับความคิดเห็นจากผู้อื่น ตลอดจนสามารถสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ดี ส่วนผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำจะมีลักษณะขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มีภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองในทางลบ รู้สึกว่าตนไม่สำคัญ ไร้ค่า ไม่เชื่อในความสามารถของตนเอง หลีกเลี่ยงการแก้ปัญหาหรือหนีปัญหา มีสัมพันธภาพกับผู้อื่นน้อย และต้องการการยอมรับจากสังคมมาก

2.1.3 การวัดความภาคภูมิใจในตนเอง

การวัดความภาคภูมิใจในตนเองเป็นการวัดบุคลิกภาพด้านหนึ่งที่มีผู้ให้ความสนใจศึกษาเป็นอย่างมาก และได้มีการสร้างแบบสอบถามวัดความภาคภูมิใจในตนเองขึ้นในหลายรูปแบบ และมาตรวัดความภาคภูมิใจของโรเซนเบิร์ก (Rosenberg ' s Self – Esteem Scale : RSE) ซึ่งเป็นแบบสอบถามหนึ่งที่มีการนำมาใช้ในการวิจัยทางสังคมวิทยาอย่างกว้างขวาง โดยเน้นการวัดเป้าหมายของความภาคภูมิใจในตนเอง มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 4 ระดับ โดยวัดระดับความคิดเห็นของบุคคลตั้งแต่เห็นตัวย่อย่างยิ่งไปจนถึงไม่เห็นตัวย่อย่างยิ่ง มีข้อ

คำถามจำนวนทั้งหมด 10 ข้อ การให้คะแนนหากได้คะแนนจากการวัดสูง แสดงว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ที่รู้สึกว่าคุณค่าในทางตรงข้ามหากได้คะแนนต่ำ จะเป็นการแสดงว่าคุณค่าเป็นผู้ที่รู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีคุณค่า แต่ไม่จำเป็นว่าจะต้องมีคุณค่าอยู่เหนือผู้อื่น แบบสอบถามนี้สามารถแสดงความเที่ยงตรงเชิงเหมือนได้เป็นอย่างดี เมื่อนำมาวัดเกี่ยวกับการวัดความภาคภูมิใจในตนเองในรูปแบบอื่น ๆ และสามารถใช้นำมาวัดค่าความเที่ยงตรงได้อย่างแม่นยำ (อรอุมา สงวนญาติ. 2544 : 26 อ้างอิงจาก Rosenberg. 1965. *Society and the Adolescent Self – Image.*)

อย่างไรก็ตาม ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองของบุคคลที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แบบสอบถามวัดความภาคภูมิใจของโรเซนเบิร์ก จึงไม่สามารถนำมาใช้สังเกตความเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนที่เกิดขึ้นได้ ต่อมาจึงได้มีการศึกษาการวัดความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น จึงทำให้เกิดการสร้างแบบสำรวจความภาคภูมิใจของคูเปอร์สมิท (Coopersmith Self – Esteem Inventory : CSEI) โดยแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ ฉบับยาวหรือฟอร์ม A ซึ่งใช้กับเด็กอายุระหว่าง 8 – 15 ปี มีข้อคำถามจำนวน 58 ข้อ ส่วนอีกแบบหนึ่งคือ ฉบับสั้นหรือฟอร์ม B ซึ่งใช้กับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป มีข้อคำถามจำนวน 25 ข้อ ข้อคำถามทั้งหมดนี้มีรูปแบบในการสร้างคือ แบ่งการวัดการยอมรับเกี่ยวกับตนเองเป็น 4 ด้าน คือ การยอมรับนับถือตนเอง การได้รับการยอมรับจากเพื่อน การได้รับการยอมรับจากครอบครัว และการได้รับการยอมรับจากโรงเรียน ในแต่ละข้อคำถามมีลักษณะเป็นข้อความอธิบายเกี่ยวกับตนเอง โดยมีช่องแสดงความคิดเห็น 2 ตัวเลือก คือ “ใช่ตัวฉัน” และ “ไม่ใช่ตัวฉัน” (Chiu. 1988 : 298 ; citing Coopersmith. 1967. *The Antecedents of Self – Esteem* ; Coopersmith. 1981. *Self – Esteem Inventories.*)

2.2 ความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน (Internal-External locus of control)

2.2.1 ความหมาย

ลีฟคอร์ท (Lefcourt. 1966. 206 – 207) ได้ให้ความหมายว่า คนที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน หมายถึง คนที่รับรู้ว่าการกระทำต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเหตุการณ์ทางบวกและทางลบเป็นผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง ตนสามารถควบคุมเหตุการณ์นั้น ๆ ได้ ส่วนคนที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตน หมายถึง คนที่รับรู้ว่าการกระทำทั้งทางบวกและทางลบไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของตนเองในสภาพการณ์ต่าง ๆ และเหตุการณ์ดังกล่าวตนเองไม่สามารถควบคุมได้

รอตเตอร์ (Rotter. 1966 : 1 – 2) ได้สรุปพฤติกรรมของความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตนในเชิงการรับรู้ต่อผลตอบแทนของการกระทำของบุคคล ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้คือ

1. บุคคลที่เชื่ออำนาจภายในตน (Internal Locus of Control) เป็นบุคคลที่มีความเชื่อหรือรับรู้ว่าการกระทำหรือสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนนั้น เป็นผลจากการกระทำหรือความสามารถของตนเอง

2. บุคคลที่เชื่ออำนาจภายนอกตน (External Locus of Control) เป็นบุคคลที่มีความเชื่อหรือรับรู้ว่าการกระทำหรือสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนนั้น ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของอำนาจภายนอกที่ตนเองไม่สามารถควบคุมได้ เช่น โชคกลางเคราะห์กรรม ความบังเอิญ อิทธิพลของผู้อื่น หรืออำนาจเหนือธรรมชาติ

สตรีกแลนด์ (Strickland. 1977 : 221) ได้ให้ความหมายว่า คนที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน หมายถึง คนที่มีความเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ที่ตนได้รับเกิดจากการกระทำของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นในด้านดีหรือด้านร้ายก็ตาม ส่วนคนที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตน หมายถึง คนที่มีความเชื่อว่า สิ่งต่าง ๆ ที่ตนได้รับนั้นไม่ได้ขึ้นกับการกระทำของตนเอง แต่ขึ้นอยู่กับสาเหตุต่าง ๆ จากภายนอก เช่น โชคชะตา ความบังเอิญ คนอื่น ๆ หรือลักษณะที่ไม่อาจจะเปลี่ยนแปลงได้ภายในตัวบุคคล

คราวน์ (วณิชชา ฤกษ์ศิริ. 2540 : 10 ; อ้างอิงจาก Crowne. 1979. *The Experimental Study of Personality*. 184) ได้ให้ความหมายว่า ความเชื่ออำนาจภายใน คือ ความเชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคลใดก็ตามจะตัดสินใจได้รับการได้รับรางวัลหรือการลงโทษของบุคคลนั้น และความเชื่ออำนาจภายนอกได้รับรางวัลหรือได้รับโทษเชื่อว่ามาจากอำนาจหรือการเอาใจผู้อื่นหรือโดยเคราะห์กรรม โชคชะตา

โซโลมอน และโอเบอร์แลนด์ (สมศรี แสงสว่างชัย. 2540 : 63 ; อ้างอิงจาก Solomon and Oberlander. 1974. *Psychological Concepts in the Classroom*. 119 – 123) ได้ให้ความหมายของความเชื่ออำนาจภายในตนว่า เป็นความเชื่อและการรับรู้ผลตอบแทนความต้องการควบคุมผลที่จะเกิด โดยพิจารณาว่า ผลดังกล่าวนี้เกิดจากทักษะ ความสามารถและความพยายามของตนเองก็เรียกว่า ความเชื่ออำนาจภายในตน แต่ถ้าเชื่อว่าเกิดจากโชคกลางหรือบุคคลอื่นจะเรียกว่า ความเชื่ออำนาจภายนอกตน

พจน์ จันทวีระกุล (2515 : 6) ได้ให้ความหมายว่า ทศนคติแบบเชื่ออำนาจภายนอก คือความคิดที่เชื่อว่าความสำเร็จ ความล้มเหลว ความเป็นไปของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตน ขึ้นอยู่กับโชคกลาง ความบังเอิญ หรือขึ้นอยู่กับอำนาจของคนอื่น ส่วนทศนคติแบบเชื่ออำนาจภายในตน เป็นความคิดที่เชื่อว่า ความสำเร็จ ความล้มเหลว หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดกับตนเป็นผลมาจากความสามารถ ทักษะ หรือการกระทำของตนเอง

บาร์ง บัญยงค์ (2515 : 8 – 9) ได้ให้ความหมายว่า ความเชื่ออำนาจภายนอกตน หมายถึง ความเชื่อ ทศนคติ หรือค่านิยมของคนที่รับรู้ว่าการเสริมหรือการให้รางวัล (Reinforcement) เกิดจากสิ่งที่มีอำนาจเหนือตนเอง ตนไม่สามารถควบคุมหรือ

คาดคะเนได้ ส่วนความเชื่ออำนาจภายในตน หมายถึง ความเชื่อ ทศนคติ หรือค่านิยมของคน ที่รับรู้ ว่า สิ่งแวดล้อม เหตุการณ์ แรงเสริมหรือการให้รางวัลเป็นผลมาจากการกระทำของตนเอง

มนตรี อนันต์รักษ์ (2517 : 5) ได้ให้คำจำกัดความว่า ทศนคติแบบควบคุมภายในตน (ความเชื่ออำนาจภายในตน) คือ ความรู้สึกหรือความคิดเห็นของคนที่ว่าความสำเร็จ ความล้มเหลว หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนนั้นเป็นผลมาจากการกระทำของตนเอง ในทางตรงกันข้าม ทศนคติแบบควบคุมจากภายนอกตน (ความเชื่ออำนาจภายนอกตน) คือ ความรู้หรือความคิดเห็นของบุคคลที่ว่า ความสำเร็จ ความล้มเหลว หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนนั้นเป็นผลมาจากผู้อื่นไม่ใช่ตนเป็นผู้กระทำ เช่น โชคลาง ความบังเอิญ

ทศนา ทองภักดี (2528 : 11) ได้ให้ความหมายว่า คนที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม หรือการรับรู้ ว่า ผลของการกระทำหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนนั้น เกิดจากการกระทำหรือความสามารถของตนเอง เป็นสิ่งที่ตนเองสามารถควบคุมได้ ซึ่งตรงกันข้ามกับความเชื่ออำนาจภายนอกตน หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม หรือการรับรู้ ว่า ผลของการกระทำหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนนั้น เกิดจากโชคเคราะห์ ความบังเอิญ หรือสิ่งอื่น ๆ ที่ตนไม่สามารถควบคุมได้

ดวงเดือน แซ่ตั้ง (2532 : 32) ได้สรุปไว้ว่า ถ้าบุคคลเชื่อสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนนั้นเกิดจากทักษะ ความชำนาญ หรือความสามารถของตน และตนสามารถควบคุมผลที่เกิดขึ้นได้ จะเป็นคนที่มีลักษณะความเชื่ออำนาจภายในตน ส่วนบุคคลที่เชื่อว่าผลที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากโชคลาง เคราะห์กรรม และบุคคลอื่น ๆ ซึ่งตนไม่สามารถควบคุมได้ เป็นคนที่มีลักษณะเชื่ออำนาจภายนอกตน

ปรัชญานันทน์ เทียงจรรยา (2539 : 66) ได้สรุปว่า บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน หมายถึง บุคคลที่รับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้น ทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว เกิดจากการตัดสินใจและการกระทำของตนเองทั้งสิ้น ส่วนความเชื่ออำนาจภายนอกตน หมายถึง การที่บุคคลรับรู้เหตุการณ์หรือสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนนั้น เป็นผลมาจากอิทธิพลภายนอกตนที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น โชคลาง อำนาจเหนือธรรมชาติ เคราะห์กรรม หรืออำนาจของบุคคลอื่นที่เข้ามาควบคุม ซึ่งตนเองไม่สามารถเข้าไปยุ่งเกี่ยวได้ ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของตนเองเป็นสิ่งที่ถูกกำหนด หรือทำให้เกิดขึ้นโดยตนเอง ไม่สามารถควบคุมได้

วณิชชา ฤกษ์ศิริ (2540 : 11) ได้สรุปว่า บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน เป็นบุคคลที่มีความคิด ความเชื่อว่าการกระทำทุกสิ่งทุกอย่างที่ตนกระทำลงไปนั้น มันใจว่าเกิดจากความพยายาม ความสามารถ สติปัญญาของตน และยอมรับในผลที่สะท้อนกลับมาไม่ว่าผลนั้นจะออกมาดีหรือไม่ ส่วนผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตนนั้น เป็นบุคคลที่มีความเชื่อว่า ผลที่เกิดจากการกระทำลงไปนั้นไม่ได้เกิดจากตนเองทั้งหมด แต่เกิดจากบุคคลอื่นหรือความบังเอิญ โชค สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ มาเกี่ยวข้องโดยตนไม่สามารถควบคุมสิ่งเหล่านั้นได้

จิราภรณ์ อำนาจเกลิงศักดิ์ (2540 : 20) ได้สรุปไว้ว่า ความเชื่ออำนาจภายในตน เป็นลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อ หรือทัศนคติต่อความสำเร็จหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ นั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากผลของการกระทำของตนเอง จะมีการตัดสินใจต่อสิ่งต่าง ๆ โดยตัวของเขาเอง ไม่มีสิ่งภายนอกมาควบคุมได้ ไม่เชื่อโชคกลาง หรือความบังเอิญ มีความพยายามตั้งใจจริง ยอมรับในผลการกระทำของตนเอง ไม่ว่าจะล้มเหลวหรือได้รับความสำเร็จ ส่วนความเชื่ออำนาจภายนอกตน เป็นลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อ ทัศนคติต่อความสำเร็จ ความล้มเหลว หรือความเป็นไปของเหตุการณ์ต่าง ๆ นั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากสิ่งภายนอกที่ไม่ใช่ตนเองเป็นผู้กระทำ เช่น โชคกลาง ความบังเอิญ หรืออำนาจของผู้อื่น

จากความหมายของความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตนที่ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ มากมายข้างต้นนั้น ผู้วิจัยพอที่จะสรุปได้ว่า ลักษณะของบุคคลที่เชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ที่ตนได้รับหรือเกิดขึ้นกับตนทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว เกิดจากการกระทำหรือความสามารถของตนเอง และตนสามารถควบคุมได้ เรียกว่า เป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน ส่วนบุคคลที่เชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ที่ตนได้รับหรือเกิดขึ้นกับตนเอง ไม่ว่าจะเป็นด้านดีหรือด้านร้ายนั้น เกิดจากอิทธิพลภายนอกที่ตนไม่สามารถควบคุมได้ และมีได้เป็นผู้กระทำเอง เช่น ดวง โชคชะตาเคราะห์กรรม อำนาจของบุคคลอื่นที่เข้ามาควบคุม หรืออำนาจเหนือธรรมชาติ เรียกว่า เป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตน

2.2.2 ลักษณะของผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตน

รอตเตอร์ (Rotter. 1966 : 2) ได้สรุปบุคลิกลักษณะของผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในไว้ดังนี้ คือ

1. เป็นบุคคลที่มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความกระตือรือร้นต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม
 2. เป็นผู้มีแรงจูงใจในการกระทำสิ่งต่าง ๆ สูง และพยายามปรับปรุงแก้ไขสภาพแวดล้อมตามลำดับขั้น
 3. เป็นบุคคลที่มองเห็นคุณค่าของทักษะและความพยายามของตนเอง สามารถปรับตัวควบคุมสถานการณ์ได้
 4. เป็นบุคคลที่ยากที่จะถูกชักชวนให้เชื่อตามโดยไม่มีเหตุผล
- นอกจากนี้รอตเตอร์ (Rotter. 1966 : 2) ยังได้สรุปบุคลิกลักษณะของผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตนไว้ดังนี้

1. เป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพเฉื่อยชาและขาดความกระตือรือร้น
2. ไม่พยายามแสวงหาข้อมูลเพื่อแก้ไขปัญหาของตนเอง
3. เป็นบุคคลที่มีแรงจูงใจในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ต่ำ และมีความวิตกกังวลสูง
4. เป็นบุคคลที่แสวงหาสิ่งที่คิดว่ามีอิทธิพลต่อตนเอง สามารถรับคำแนะนำ

ได้ง่าย

สตรีกแลนด์ (ปรัชญานันท์ เทียงจรรยา. 2539 : 69 ; อ้างอิงจาก Strickland . 1977. *Personality Variables in Social Behavior*. 230) ได้อธิบายคุณลักษณะของผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน เพิ่มเติมดังนี้

1. เป็นผู้ที่บุคลิกลักษณะที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง
 2. เป็นผู้ที่มีการตัดสินใจดี
 3. มีความเชื่อมั่นในเหตุผลและการตัดสินใจของตนเอง มีความมั่นคงและเด็ดเดี่ยว
 4. ทำงานโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหา
 5. ทำงานเป็นระบบและเป็นระเบียบ
 6. มีความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม
 7. มีความตั้งใจศึกษาหาความรู้ เพื่อปรับปรุงตนเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ
 8. เห็นคุณค่าและความพยายามของตนเอง และมีสังคมดีในหมู่เพื่อน
- เอ็กแลนด์ (ศิริพร สติยธรร. 2540 : 49 ; อ้างอิงจาก Egglard. 1973. *Nursing Research*. 330) ได้รวบรวมบุคลิกลักษณะของผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตนจากผลการวิจัยต่าง ๆ สรุปไว้ดังนี้ คือ

1. เป็นผู้ที่มีความตั้งใจในการปฏิบัติตน เพื่อแก้ไขปัญหาของตนเอง
2. ขาดความกระตือรือร้นในการแสวงหาข้อมูล และการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา
3. มีความรู้สึกริวกังวลสูงในการกระทำกิจกรรมใด ๆ
4. หลีกเลียงการมีส่วนร่วม และการถูกชักจูงในกิจกรรมใด ๆ
5. ขาดความพยายาม และมีความกลัวในการแสวงหาแหล่ง หรือสิ่งที่จะมาช่วยสนับสนุนตนเอง

นอกจากนี้สตรีกแลนด์ (ปรัชญานันท์ เทียงจรรยา. 2539 : 69 ; อ้างอิงจาก Strickland. 1977. *Personality Variables in Social Behavior*. 230) ได้สรุปพฤติกรรมที่แสดงความเชื่ออำนาจภายในตนและความเชื่ออำนาจภายนอกตนในกลุ่มพฤติกรรมเด่น ๆ ดังนี้

1. การต่อต้าน และการคล้อยตามต่ออิทธิพลของสังคม (Resistance and Conformity of Social Influence) ความเชื่ออำนาจภายใน – ภายในนอกตน มีความสัมพันธ์กับการคล้อยตามผู้อื่น และพฤติกรรมให้ความร่วมมืออย่างใกล้ชิด บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน จะมีการตัดสินใจที่มั่นคงและเด็ดเดี่ยว ถึงแม้จะอยู่ภายใต้ความกดดันทางสังคม แต่บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตนมักจะยอมแพ้แรงกดดันภายนอก โดยเฉพาะบุคคลที่มีอำนาจเหนือตนซึ่งตรงกันข้ามกับผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน นอกจากนี้ยังมีความต้องการที่จะรักษาอำนาจของตนไว้ และปฏิเสธอิทธิพลต่าง ๆ ที่มาจากที่อื่น

2. การค้นหาข้อมูลและการทำงาน (Information Seeking and Task

Performance) บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในนอกตนจะสนองตอบต่อความต้องการของผู้อื่นมากกว่าบุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน และมีความรู้สึกไวต่ออิทธิพลของสังคมทุกชนิด มีการทำงานตามความต้องการของสังคม แต่บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนจะมุ่งอยู่ที่การทำงานโดยไม่คำนึงถึงอิทธิพลของสังคม ทำงานเป็นระบบระเบียบ ใช้กระบวนการแก้ปัญหาในการทำงาน ก่อนจะตัดสินใจแต่ละครั้งจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ จะแสดงความชื่นชมต่อความสำเร็จในงานที่ยาก และจะแสดงความไม่พอใจถ้าประสบความล้มเหลวในงานที่ง่าย ๆ มีความตั้งใจในการศึกษาหาความรู้ สามารถค้นหาสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจที่ดี จะเรียนรู้ข้อมูลที่ได้จากการทำงานมากกว่าที่จะเรียนรู้จากบุคคลอื่นหรืออิทธิพลของสังคม เพื่อช่วยในการตัดสินใจ บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน จะสนใจต่อการทำงานมากกว่าที่จะสนใจต่อสิ่งแวดล้อม

3. พฤติกรรมความสำเร็จและความสามารถ (Achievement and Competence

Behaviors) บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนจะมีความเกี่ยวข้องโดยตรงต่อพฤติกรรมความสำเร็จ นอกจากจะเป็นบุคคลที่สนใจต่อการเรียนแล้ว ยังได้คะแนนดีจากการเรียนอีก ซึ่งเป็นรางวัลอย่างหนึ่งที่กระตุ้นให้บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนประสบความสำเร็จในการศึกษา เพราะมีความเชื่อว่าความสามารถของตนเองมากกว่าบุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในนอกตน ที่ต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่น

4. พฤติกรรมระหว่างบุคคล (Interpersonal Behaviors) บุคคลที่มีความเชื่อ

อำนาจภายในตน มักจะเป็นบุคคลที่สังคมดีในหมู่เพื่อนและเข้ากันได้ดีกับบุคคลที่ไม่คุ้นเคยมาก่อน โดยไม่มีความรู้สึกลำบากใจ ซึ่งตรงกันข้ามกับผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในนอกตนจะรู้สึกลำบากใจเมื่อต้องมีความสัมพันธ์กับคนที่ไม่คุ้นเคยมาก่อน ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนมักจะมีอารมณ์ดี ไม่โกรธง่าย มีสัมพันธภาพดี

จากที่กล่าวมาข้างต้น พอที่จะสรุปลักษณะของผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายใน – ภายในนอกตนได้เป็น 2 ลักษณะคือ ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน จะมีลักษณะมีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นตัวของตัวเอง สามารถตัดสินใจได้อย่างมั่นคง สนใจต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งรอบตัว มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น รักษาอำนาจของตน และประสบความสำเร็จทางการเรียน ส่วนผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในนอกตนจะมีลักษณะขาดความกระตือรือร้น มีความวิตกกังวลสูง ขาดความพยายามในการทำสิ่งต่าง ๆ ชอบเรียนรู้จากบุคคลอื่นหรือสังคมมากกว่าที่จะแสวงหาเอง ต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่นอยู่เสมอ และมีสัมพันธภาพที่ไม่ดีกับผู้อื่น

2.2.3 การวัดความเชื่ออำนาจภายใน - ภายในนอกตน

การวัดความเชื่ออำนาจภายใน – ภายในนอกตนนั้น ได้มีวิวัฒนาการมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของรอตเตอร์ (Rotter. 1954) ซึ่งได้มีการพัฒนาตามลำดับดังนี้ (อัจฉรา พุ่มดวง. 2527 :123 – 25)

ในปีค.ศ. 1957 ฟาเรส และคณะ (Phares and others. 1957) ซึ่งได้สร้างเครื่องมือวัดความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Likert scale) ประกอบด้วย ทศนคติด้านความเชื่ออำนาจภายในตน จำนวน 13 ข้อ และด้านความเชื่ออำนาจภายนอกตนจำนวน 13 ข้อ เพื่อใช้ในการทำนายพฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง แต่ไม่สามารถทำนายพฤติกรรมได้ชัดเจน

ต่อมาในปีค.ศ. 1960 ลิเวอร์แรนท์ (Liverant. 1960) จึงได้พัฒนาเครื่องมือวัดความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตนใหม่ โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านความสำเร็จ ด้านอิทธิพล ด้านสังคม และทศนคติเกี่ยวกับนโยบายทางการเมือง มีทั้งหมดจำนวน 60 ข้อ แต่ละข้อประกอบด้วยทศนคติด้านความเชื่ออำนาจภายในตน และทศนคติด้านความเชื่ออำนาจภายนอกตน แต่ผลที่ได้ก็ยังไม่สามารถแยกแยะการทำนายได้

รอตเตอร์ (Rotter. 1966) จึงได้นำเครื่องมือวัดความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตนของผู้อื่นมาปรับปรุงและดัดแปลง โดยใช้ชื่อว่า Internal – External Locus of Control Scale : I - E Scale) เป็นแบบบังคับเลือก 2 ตัวเลือก โดยแบ่งความเชื่อออกเป็น 2 ด้าน คือ ความเชื่ออำนาจภายในตนและความเชื่ออำนาจภายนอกตน ซึ่งมีจำนวน 23 ข้อ สามารถใช้ทำนายพฤติกรรมของบุคคลได้ โดยมีเนื้อหาประกอบด้วยปรัชญา หน้าที่ นโยบายทางการเมืองและการปกครอง สังคมซึ่งจะให้ผู้ตอบเลือกตอบตามความเชื่อ ถ้าบุคคลเชื่อว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ มีสาเหตุมาจากโชค เคราะห์ ความบังเอิญและบุคคลอื่น ๆ ที่ตนไม่สามารถควบคุมได้ ก็จะได้คะแนนข้อละ 1 คะแนน ฉะนั้นผู้ที่ได้คะแนนสูงจากการตอบแบบสอบถามนี้ ก็จะเป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตน ส่วนบุคคลที่เชื่อว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนนั้นมีสาเหตุมาจากการกระทำของตนหรือตนสามารถควบคุมได้ จะเป็นผู้ที่ได้คะแนนต่ำจากการตอบแบบ -

สอบถาม ซึ่งก็แสดงว่าเป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน เครื่องมือวัดนี้เป็นที่นิยมในการใช้วินิจฉัยพฤติกรรมของบุคคล โดยเฉพาะผู้ที่ประกอบอาชีพในคลินิก (Clinician) และนักการศึกษา (Educator) ก็ได้นำไปใช้ประกอบการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลเป็นจำนวนมาก

2.3 การตระหนักในตนเอง (Self – awareness)

2.3.1 ความหมาย

ฟีนิกสไตน์ เชียร์และบัลส์ (Fenigstein , Scheier and Buss. 1975 : 522 – 527) ได้ให้ความหมายของการตระหนักในตนเองว่า เป็นกระบวนการรับรู้ที่เกี่ยวข้องกับการมุ่งความสนใจไปที่การรับรู้ของตนเอง โดยเป็นการมุ่งตนเองที่ถูกเหินยวนำจากภายนอก

คอฟฟิกา (สุขฤดี รัชตฤงคารสกุล. 2542 : 91 ; อ้างอิงจาก Koffka. 1978. 212) ได้ให้ความหมายของการตระหนักในตนเอง ซึ่งสรุปได้ว่าการตระหนักมีความหมายเหมือนกับความสำนึก ซึ่งเป็นภาวะทางจิตที่เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิด และความปรารถนาต่าง ๆ เกิดจากการรับรู้และความสำนึกเป็นสภาวะที่บุคคลได้รับรู้หรือได้ประสบการณ์ต่าง ๆ

แล้วมีการประเมินค่าและตระหนักถึงความสำคัญที่ตนเองมีสิ่งนั้น ๆ ซึ่งเป็นเรื่องสภาวะตื่นตัวของจิตใจต่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์นั้น ๆ ซึ่งหมายความว่าระยะเวลาหรือประสบการณ์และสภาพ

แวดล้อมหรือสิ่งเร้าภายนอกเป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดความตระหนักในตนเองขึ้น

กีแคส และ โรเซนเบิร์ก (Kinney and others. 2001 : 245 – 275 ; citing Gecas. 1982. *Annual Review of Sociology*. 1 - 33. and Rosenberg. 1979. *Conceiving the Self*.) ได้ให้ความหมายของการตระหนักในตนเองว่า เป็นผลรวมของความคิดและความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อตนเอง

เฟลด์แมน (วริญญา อรรถยุกติ. 2543 : 22 ; อ้างอิงจาก Feldman . 1992. *Elements of Psychology*. G – 5) ให้ความหมายของการตระหนักในตนเองว่า เป็นการรู้สัมผัสเกี่ยวกับตนเอง บุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อมในขณะนั้น คือรู้ว่าตนเองกำลังคิดอะไร รู้สึกอย่างไร และทำอะไรกับตนเองหรือผู้อื่น หรือสิ่งอื่น ๆ ในขณะนั้น ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

รอส (นวนันท์ กิจทวี. 2541 : 28 ; อ้างอิงจาก Ross. 1992. *The Sense of Self : Research and Theory*. 53) ให้ความหมายของการตระหนักในตนเองว่าเป็นการตระหนักที่เกิดจากการมุ่งความสนใจเข้าสู่ตนเอง ซึ่งจะเกิดขึ้นชั่วคราวตามสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ที่มากระตุ้น

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization. 1997 : 2) ให้ความหมายของการตระหนักในตนเองว่า เป็นความสามารถในการเข้าใจจุดดีจุดด้อยของตนเอง อะไรที่ตนปรารถนาและไม่พึงปรารถนา และเข้าใจความแตกต่างจากบุคคลอื่น สามารถอยู่ภายใต้แรงกดดันต่าง ๆ ในชีวิตได้ นอกจากนี้ยังส่งผลต่อการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการเห็นใจผู้อื่นอีกด้วย

โกลแมน (ทศพร ประเสริฐสุข. 2543 : 101 – 105 ; อ้างอิงจาก Goleman. 1998. *Harvard business review*.) ได้ให้ความหมายของการตระหนักในตนเองว่า เป็นการตระหนักรู้ความรู้สึกและความโน้มเอียงของตนเอง หรือที่เรียกว่า เป็นผู้มีสติ สามารถหยั่งรู้โดยการสำรวจตนเอง รู้ถึงความเป็นไปได้ของตนเองต่อการตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ รอบตัว และความพร้อมของตนเอง

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520 : 14) ได้กล่าวถึงการตระหนักในตนเองว่า การที่บุคคลถูกคิดไว้หรือการเกิดขึ้นในความรู้สึกสิ่งหนึ่ง เหตุการณ์หนึ่งหรือสถานการณ์หนึ่ง ซึ่งความรู้สึกนี้เกิดขึ้นในสภาวะของจิตใจ รู้สัมผัสเกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อม

เดือนเพ็ญ ทองน่วม (2533 : 22) ได้ให้ความหมายของการตระหนักในตนเองว่าเป็นแนวโน้มที่บุคคลจะใส่ใจในความรู้สึกนึกคิด ค่านิยมและมาตรฐานส่วนตัวของเขาเอง

บานชื่น บุญประเสริฐ (2534 : 23) ได้กล่าวถึง การตระหนักในตนเองไว้ว่า คือ การแสดงออกของการรับรู้ การคิดได้ รู้สึกสำนึก เป็นภาวะที่บุคคลเข้าใจและประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับตนเองได้ เมื่อเผชิญกับเหตุการณ์หรือสภาพแวดล้อมอย่างใดอย่างหนึ่ง

สุภาพร ดาวดี (2537 : 40) ได้ให้ความหมายของการตระหนักในตนเองว่า หมายถึง การรู้ตัวหรือการรู้สัมผัสเกี่ยวกับตนเองของบุคคล ในสถานการณ์ที่ถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้า คือรู้ว่าตนเองกำลังคิดอะไร รู้สึกอย่างไร และกำลังทำอะไรในขณะนั้น โดยอาศัยการมุ่งความสนใจเข้าสู่ตนเอง

กระทรวงสาธารณสุข และคณะ (2541 : 2) ได้ให้ความหมายว่าการตระหนักในตนเอง หมายถึง ความสามารถในการค้นหาและเข้าใจจุดดี จุดด้อยของตนเอง และความแตกต่างจากบุคคลอื่น ไม่ว่าจะในแง่ความสามารถ เพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา สีผิว ท้องถิ่น สุขภาพ ฯลฯ

วิญญา อรรถยุกติ (2543 : 23) ได้สรุปความหมายของการตระหนักในตนเองว่า หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับตนเองในเรื่องของจุดดี จุดด้อย ความคิด ความรู้สึก การกระทำ ความปรารถนาและไม่พึงปรารถนาของตนเองในขณะนั้น ตลอดจนจนสามารถเข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างตนกับผู้อื่นตามสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ที่เข้ามากระตุ้น

สุขฤดี รัชตถการสกุล (2543 : 91) ได้สรุปความหมายของการตระหนักในตนเองว่า หมายถึง การรู้สัมผัสเกี่ยวกับตนเอง บุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อมในขณะนั้น ๆ สามารถเข้าใจในตนเองได้ว่า ตนเองกำลังทำอะไร คิดอะไร รู้สึกอย่างไร รวมทั้งสามารถที่จะประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองได้

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า การตระหนักในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลรู้เท่าทันอารมณ์และความรู้สึกของตน รู้สาเหตุที่ทำให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกนั้น สามารถเข้าใจตนเองในด้านความคิด ความสนใจ ความปรารถนา ลักษณะทางกายภาพและการกระทำต่าง ๆ มีสติรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา สำรวจและประเมินตนเองได้ตรงตามความเป็นจริง ยอมรับสภาพความเป็นจริงของตนเอง รู้จุดเด่นจุดด้อยของตน มีความมั่นใจในตนเอง ตลอดจนรู้ว่าผู้อื่นหรือสังคมคิดเกี่ยวกับตนอย่างไร และจะปฏิบัติตนอย่างไรเพื่อให้ผู้อื่นหรือสังคมเกิดความพอใจ

2.3.2 ลักษณะของผู้ที่มีการตระหนักในตนเอง

โกลแมน (ทศพร ประเสริฐสุข. 2543 : 101 – 105 ; อ้างอิงจาก Goleman. 1998. *Harvard business review.*) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีการตระหนักในตนเองซึ่งประกอบด้วย

1. เป็นผู้รู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง รู้ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้น ๆ และคาดคะเนผลที่จะเกิดตามมาได้
2. สามารถประเมินตนเองได้ตามความเป็นจริง รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง
3. มีความมั่นใจในตนเอง เชื่อมั่นในความสามารถและมีคุณค่าในตนเอง
4. สามารถจัดการกับความทุกข์ภายในตนได้ โดยให้อยู่ในสภาวะที่พอเหมาะพอดี

อุมพร ตรังคสมบัติ (2544 : 20 – 21) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีความเข้าใจตนเอง (การตระหนักในตนเอง) ดังนี้

1. มีความตระหนักและเข้าใจในอารมณ์ของตน คือรู้ว่าตนกำลังรู้สึกอย่างไร และเพราะอะไรจึงมีความรู้สึกแบบนี้
2. รู้ว่าความคิด ความรู้สึก และการกระทำนั้นเกี่ยวพันกันอย่างไร
3. รู้ว่าความรู้สึกของตนมีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างไร
4. ประเมินตนเองได้อย่างถูกต้อง รู้ว่าตนมีจุดแข็งและจุดอ่อนอะไรบ้าง พยายามพัฒนาจุดแข็งให้แข็งยิ่งขึ้น และเปลี่ยนจุดอ่อนที่มีอยู่ให้กลายเป็นจุดแข็ง

2.3.3 การวัดการตระหนักในตนเอง

ฟีนิกสตัน เชียร์ และบัลส์ (Fenigstein , Scheier and Buss. 1975 : 522 – 527) ได้พัฒนาแบบสอบถามเพื่อวัดแนวโน้มของบุคคลในการมุ่งความสนใจในตนเอง โดยใช้ชื่อว่า แบบสอบถามวัดความสำนึกตน (Self – consciousness Scale) โดยอาศัยความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นเกณฑ์ และสามารถแยกขอบเขตงานวิจัยที่แตกต่างกัน 2 อย่าง โดยการใช้คำว่า “การตระหนักในตนเอง” (Self – awareness) เพื่อหมายถึง การมุ่งตนเองที่ถูกเหนี่ยวนำจากภายนอก และคำว่า “ความสำนึกตน” (Self – consciousness) เพื่อหมายถึง ความชอบมุ่งความสนใจไปที่ตนเองเป็นปกติวิสัย ซึ่งจริง ๆ แล้วความสำนึกตนกับการตระหนักในตนเองมีความคล้ายกันมาก (Ross. 1992 : 53) คือเป็นการรู้ตัวเหมือนกันแต่ในระดับที่สูงกว่าการตระหนักในตนเอง (Atkinson and others. 1993 : 58) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ความสำนึกตนก็คือ การตระหนักในตนเองที่เกิดขึ้นเป็นประจำ (Nasby. 1989 : 58) จนกลายเป็นบุคลิกภาพของบุคคลนั้น ๆ (Ross. 1992 : 54) ดังนั้น ความสำนึกตนเกี่ยวกับตนเองก็คือ การตระหนักในตนเองนั่นเอง (Atkinson and others. 1993 : A-35 ; Feldman. 1992 : G-5)

แบบสอบถามวัดความสำนึกตนนี้มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 4 ระดับ มีจำนวนทั้งหมด 23 ข้อ มีคะแนนจาก 0 (ไม่มีลักษณะอย่างนี้เลย) ไปจนถึง 4 (มีลักษณะอย่างนี้มากที่สุด) แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

1. ความสำนึกตนด้านส่วนตัว (Private Self – consciousness) เป็นการวัดความนึกคิดของบุคคลที่มุ่งความสนใจต่อความรู้สึก และความคิดในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเอง โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับรูปร่างของตนเอง ความเชื่อ อารมณ์ แรงจูงใจ รวมกับความรู้สึก

และสิ่งต่าง ๆ ที่มาสัมผัสกับตนว่าจะส่งผลต่อตนอย่างไร และจะมีอะไรเกิดขึ้นกับตนเองบ้าง โดยมีจำนวน 10 ข้อ

2. ความสำนึกตนด้านสาธารณะ (Public Self – consciousness) เป็นการวัดความสำนึกตนเกี่ยวกับตนเองว่า บุคคลอื่นหรือสังคมที่อยู่แวดล้อมนั้นคิดเกี่ยวกับตนเองอย่างไร และตนนั้นจะปฏิบัติหรือแสดงตนออกมาอย่างไร เพื่อให้บุคคลอื่นที่อยู่ในสังคมเกิดความประทับใจในตนเอง เมื่อตนต้องไปมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นหรือต้องอยู่ต่อหน้าผู้อื่น โดยมีจำนวน 7 ข้อ

3. ความวิตกกังวลทางสังคม (Social Anxiety) เป็นการวัดความรู้สึกที่ไม่สบายใจ เมื่อต้องแสดงตนต่อผู้อื่น หรือเมื่อต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับสังคม โดยมีจำนวน 6 ข้อ

2.4 ความวิตกกังวล (Anxiety)

2.4.1 ความหมาย

อิงลิช และอิงลิช (ประเสริฐ สุวรรณศรี. 2544 : 15 ; อ้างอิงจาก English and English. 1958. *A Comprehensive Dictionary of Psychological and Psychoanalytical terms*. 203) ได้ให้ความหมายของความวิตกกังวลไว้อย่างละเอียด ซึ่งอาจสรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. ความวิตกกังวล หมายถึง ความกลัวอันว่าวุ่น สับสนว่าอาจมีสิ่งที่ไม่สบายใจเกิดขึ้นในอนาคต

2. ความวิตกกังวล เป็นภาวะของความไม่สบายใจ อันเนื่องมาจากความปรารถนาอันแรงกล้าและแรงขับไม่อาจไปถึงเป้าหมายที่ต้องการได้

3. ความวิตกกังวล หมายถึง ความกลัวต่อเนื่องซึ่งอาจสังเกตเห็นได้ แต่อยู่ในระดับต่ำ

4. ความวิตกกังวล หมายถึง ความรู้สึกที่ตนเองถูกข่มขู่ซึ่งเป็นการข่มขู่ที่หน้ากลัว โดยที่บุคคลนั้นก็ไม่สามารถบอกได้ว่า สิ่งที่เขาารู้สึกว่าเป็นการข่มขู่ นั่นคืออะไร

ฮิลการ์ด (สุเทพ สันติวรานนท์. 2532 : 9 ; อ้างอิงจาก Hilgard. 1962.

Introduction to Psychology. 173 – 174) ได้กล่าวว่า ความวิตกกังวลเป็นสภาพคล้ายกับความกลัว และมีความสัมพันธ์กับความกลัวอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ยังมีความสำคัญในด้านการจิตใจ ทั้งนี้เนื่องจากความวิตกกังวลเป็นสภาพที่บุคคลรู้สึกกระวนกระวายใจ เป็นความกลัวซึ่งต่างจากความกลัวธรรมดา กล่าวคือ ความกลัวธรรมดานั้นมีวัตถุหรือสิ่งที่ทำให้กลัวปรากฏเป็นรูปร่างให้เห็น ดังนั้นจึงอาจพูดได้ว่า ความวิตกกังวลเป็นความกลัวที่เลื่อนลอยไม่แจ่มชัด แต่คล้ายกับความกลัวในแง่ที่ว่า เป็นสภาพที่ทำให้บุคคลรู้สึกไม่สบายใจ เกิดความตึงเครียด สภาพเหล่านี้บุคคลต้องการหลีกเลี่ยง นอกจากนี้อาจถือได้ว่าความวิตกกังวลเป็นแรงขับอย่างหนึ่งด้วย

ออซูเบล (Ausubel. 1968 : 245) ได้ให้ความหมายของความวิตกกังวลว่า หมายถึง แนวโน้มของบุคคลที่จะตอบสนองต่อเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยความกลัว

เพราะมีความรู้สึกว่าการเหตุการณ์หรือสถานการณ์นั้นจะต้องทำให้เขาสูญเสียความภาคภูมิใจในตนเอง (Self – esteem)

วัลลภ กันทรพิทย์ (2513 : 27 – 37) ได้สรุปความหมายของความวิตกกังวลว่า หมายถึง สภาพจิตใจที่มีความตึงเครียด หวาดระแวง หวาดกลัว บางครั้งหาสาเหตุได้ บางครั้งหาสาเหตุไม่ได้ และมักจะเกี่ยวข้องกับความต้องการของมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับประสิทธิ์ บัวคลี (2514 : 8) ที่ได้สรุปว่าความวิตกกังวลเป็นสภาวะของจิตใจที่มีความตึงเครียด หวาดระแวง และกลัว บางครั้งหาสาเหตุได้ บางครั้งหาสาเหตุไม่ได้ เป็นสภาวะที่มีความชัดเจนในสิ่งเร้าน้อยกว่าความกลัว และมักจะเกี่ยวข้องกับความต้องการที่เกี่ยวข้องกันหลายประการ

อำพล โอ้งเคลือบ (2515 : 14) ได้สรุปว่าความวิตกกังวลมีลักษณะที่สำคัญ

3 ประการ คือ

1. ความวิตกกังวล หมายถึง สภาพทางอารมณ์ที่คนเรารู้สึกไม่สบายใจ ตึงเครียด รู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัย เนื่องจากตนถูกข่มขู่ รู้สึกทู่ถวนายสับสน เกิดความหวาดกลัว ซึ่งสภาพเหล่านี้บุคคลต้องการหลีกเลี่ยง หรือขจัดให้หมดไป

2. ความวิตกกังวล มีลักษณะคล้ายความกลัว แต่เป็นความกลัวที่เลื่อนกลาง ไม่มีสิ่งที่ทำให้กลัวปรากฏให้เห็น หรือไม่อาจบอกได้ว่าสิ่งที่ทำให้กลัวคืออะไร

3. ความวิตกกังวล อาจถือได้ว่าเป็นแรงขับซึ่งสัมพันธ์กับแรงจูงใจ

วัฒนา ศรีสัตย์วาจา (2517 : 7 – 8) ได้ให้ความหมายของความวิตกกังวลว่า หมายถึง สภาวะทางจิตใจที่มีอารมณ์อ่อนไหว ขี้อาย หวาดระแวง และกลัว บางครั้งหาสาเหตุไม่ได้ ควบคุมตนเองไม่ได้ และมีความเคร่งเครียด

กาญจนา พงศ์พฤษ (2523 : 23) ได้สรุปว่า ความวิตกกังวลเป็นสภาวะของจิตใจที่ไม่ปกติ มีความตึงเครียดทางอารมณ์ ขาดความมั่นคงปลอดภัย อาจจะมีสาเหตุมาจากการไม่ได้รับการยอมรับในการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น การขาดความเชื่อมั่นในตนเอง หรือการขาดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองก็ได้

วิภาพร ลาภสมบุญณานนท์ (2522 : 24) ได้สรุปลักษณะของความวิตกกังวลได้

4 ประการ คือ

1. ความวิตกกังวล หมายถึง แรงขับ (Drive) ซึ่งสัมพันธ์กับแรงจูงใจ (Motive)

2. ความวิตกกังวล หมายถึง สภาพที่อารมณ์ของบุคคลเกิดความตึงเครียด รู้สึกไม่สบายใจ รู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัยที่ตนถูกขู่เข็ญ รู้สึกทู่ถวนายสับสน เกิดความหวาดกลัวเกินกว่าที่ตนจะแก้ไขได้ บางครั้งก็หาสาเหตุไม่ได้ อันทำให้บุคคลพยายามหลีกเลี่ยงจากเหตุการณ์เหล่านี้ และหาวิถีทางเพื่อขจัดอารมณ์เหล่านี้ออกไป

3. ความวิตกกังวลมีลักษณะคล้ายกับความกลัว แต่ต่างกันตรงที่ว่าความวิตกกังวลเป็นสภาพที่ไม่มีสิ่งทำให้เกิดความกลัวปรากฏให้เห็นชัด และไม่อาจจะบอกได้ว่าสิ่งทำให้เกิดความกลัวคืออะไร

4. ความวิตกกังวล เป็นสภาพที่บุคคลรู้สึกไม่สบายใจ เป็นสภาพอารมณ์ที่ต่างไปจากอารมณ์ชนิดอื่น ๆ โดยเด่นชัด และมีลักษณะทางร่างกายเกิดพร้อมกับสภาพทางอารมณ์ด้วย

จีระ เจริญสุขวิมล (2527 : 10) ได้สรุปว่าความวิตกกังวลจัดได้ว่าเป็นความกลัวชนิดหนึ่ง แต่ความกลัวนี้อาจหาสาเหตุไม่ได้ ผู้ที่มีความวิตกกังวลจะมีความรู้สึกไม่สบายใจชอบคิดมาก

สุเทพ สันติวรานนท์ (2532 : 13 – 14) ได้สรุปว่าความวิตกกังวลหมายถึงสภาวะความไม่สบายใจ กระวนกระวายใจ ความว้าวุ่น หวาดระแวง อันเกิดจากความปรารถนาอันแรงกล้า และแรงขับที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ทำให้บุคคลเกิดความตึงเครียด ความกลัว ชอบคิดมาก

สารีย์ นุ่มนวล (2543 : 16) ได้สรุปความหมายของความวิตกกังวลว่า หมายถึงสภาพทางอารมณ์ที่ตึงเครียด และความรู้สึกที่ไม่มีความสุข หวั่นกลัวต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ข้างหน้า ซึ่งมีลักษณะของการแสดงออกดังนี้คือ กระวนกระวายใจ หวาดกลัว กลุ้มใจ เคร่งเครียด ขาดความมั่นใจ หงุดหงิด คิดฟุ้งซ่าน ขาดสมาธิ อารมณ์เสีย ตื่นเต้น ประหม่านอนไม่หลับ อ่อนเพลีย เบื่ออาหาร คาดการณ์ล่วงหน้าไปในทางที่ไม่ดี เป็นต้น

ประเสริฐ สุวรรณศรี (2544 : 15) ได้สรุปความวิตกกังวลว่าหมายถึง สภาวะทางอารมณ์ที่คนเรารู้สึกไม่สบายใจ ตึงเครียด รู้สึกว่าไม่มั่นคงปลอดภัยเนื่องจากถูกข่มขู่ รู้สึกวุ่นวาย สับสน เป็นสภาพที่บุคคลต้องการหลีกเลี่ยงหรือขจัดให้หมดไป เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในรากฐานของจิตใจ อาจถือได้ว่าเป็นแรงขับซึ่งสัมพันธ์กับแรงจูงใจ ก่อให้เกิดพฤติกรรมอย่างไร

จากความหมายที่ได้อธิบายมาทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยพอจะสรุปได้ว่า ความวิตกกังวลหมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีสภาวะทางจิตใจและอารมณ์ที่มีความตึงเครียด ไม่สบายใจ กังวลใจ หวาดระแวงและกลัว โดยบุคคลจะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น เคร่งเครียด หงุดหงิด ตื่นเต้นง่าย กระวนกระวายใจ ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ รู้สึกขาดความปลอดภัย ไม่กล้าแสดงออก ชอบคิดมาก คาดการณ์เหตุการณ์ต่าง ๆ ล่วงหน้าในทางที่ไม่ดี

2.4.2 ลักษณะและพฤติกรรมของผู้ที่มีความวิตกกังวล

วัลลภ กันทรพิชัย (2513 : 27 – 37) ได้สรุปพฤติกรรมที่แสดงถึงความวิตกกังวลได้ดังนี้

1. ตื่นเต้น ขาดความอดทนต่อสิ่งต่าง ๆ ที่มารบกวนจิตใจเมื่อมีเรื่องยุ่งยากมากระทบจิตใจ มักจะเก็บความรู้สึกไวได้ยาก
2. ขลาดกลัวหรือประหม่า ไม่กล้าแสดงออก หลีกเลี่ยงการแสดงความคิดเห็นหรือการกระทำต่อหน้าคนหมู่มาก
3. เคร่งเครียด จริงจัง จิตใจหมกมุ่น ไม่ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่ชอบพูดเล่น
4. อารมณ์อ่อนไหว โกรธง่าย ดีใจ เสียใจง่าย ควบคุมอารมณ์ไม่ค่อยอยู่

5. ขี้อาย ชอบหลบหน้าคนหมู่มาก ไม่กล้าเสี่ยงทำในสิ่งที่ตนไม่เคยทำมาก่อน
6. จิตใจวุ่นวาย ชอบคิดมาก ไม่ค่อยลืมสิ่งใดง่าย ๆ สีหน้าเศร้าซึม ใจลอย
- ธงชัย ชิวปรีชา (2513 : 20 – 22) ได้วิเคราะห์พฤติกรรมของบุคคลที่มีความวิตกกังวลสูงและต่ำ โดยอาศัยผลการค้นคว้าของแคทเทล (Cattell. 1961 : 1 - 26) และของซาราสัน (Sarason. 1960 : 306 - 310) ซึ่งประมวลพฤติกรรมของบุคคลประเภทต่าง ๆ ดังนี้

พฤติกรรมของบุคคลที่มีความวิตกกังวลสูง

- แสดงอารมณ์รุนแรง เมื่อมีความคับข้องใจ	- กระวนกระวาย
- เปลี่ยนทัศนคติและความสนใจได้ง่าย	- หงุดหงิด
- ตื่นเต้นง่าย	- แสดงอาการของโรคประสาท
- แสดงอาการลุกลี้ลุกลน	- อีจรรย์ยา
- ถ้าให้งานยาก ๆ จะไม่ทำอย่างจริงจัง	- เป็นคนถือสิทธิ์ อ้างสิทธิ์
- ไม่ยอมรับความจริง	- มีความระมัดระวังเกินเหตุ
- โกรธหรือรู้สึกเจ็บปวดเมื่อมีคนมาขัดใจ หรือมองไม่เห็นความสำคัญของตน	- ชีวิตมักพบปัญหา
- มีความกังวลในใจ	- ขี้อาย
- มารยา ตัดจจริต	- เห็นแก่ตัว
- ขี้ขลาด ไม่กล้าสู้หน้าคน	- เข้ากับคนในบ้านไม่ค่อยได้
- เข้ากับเพื่อน ๆ ในโรงเรียนไม่ค่อยได้	- ไม่มีความอดทน มีอะไรมารบกวนหน่อยก็อารมณ์เสีย
- ไม่มีความอดทน มีอะไรมารบกวนหน่อยก็อารมณ์เสีย	- กลัวโดยไม่มีเหตุผล
- กลัวโดยไม่มีเหตุผล	- ควบคุมอารมณ์ไม่ได้
- กระตือรือร้นไม่ถูก เมื่อเผชิญหน้ากับเพศตรงข้าม	- โดดเดี่ยว ปลีกตัว เปล่าเปลี่ยว
- หลงใหลในสิ่งที่ไร้เหตุผล	- โดดเดี่ยว ปลีกตัว เปล่าเปลี่ยว
- หุนหันพลันแล่น ยุ่งยากใจ	- จุนเจียวโกรธง่าย
- มีความโลภ	- ซาเย็น
- อดดี	- ไขว่ไขว
- วอกแวก	- เชื่องช้า
- คบเฉพาะเพื่อนสนิท 2 – 3 คน	- หวาดระแวง คิดมาก
- ไม่ชอบไปงานเลี้ยงหรือสังสรรค์	- รู้สึกว่าตนเองมีพิรุณ
- กลัวที่จะต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ ๆ	- เป็นคนเก็บกด
- รู้สึกว่าตนเองไม่ค่อยปลอดภัย	- ไวต่อการกระทำต่าง ๆ
- จู้จี้ ขี้บ่น	- มีอุปทาน
- ไม่กล้าตัดสินใจทำอะไรเพราะกลัวผิด	- รู้สึกไม่สมหวังในชีวิต
- สนใจในวงแคบ	- มองโลกในแง่ร้าย

- มองเห็นอะไรเป็นอันตรายไปหมด
- ชี้กิ้ว กลัวอย่างไม่มีเหตุผล
- รู้สึกว่าตนเองไม่มีค่า
- รู้สึกเหนียวเมื่อพบเหตุการณ์ที่ตื่นเต้น
- ไม่เชื่อในความสามารถของตน
- รู้สึกว่าเพื่อน ๆ ไม่ยอมรับตนเอง
- รู้สึกว่าตนเองด้อยกว่าเพื่อน ๆ
- รู้สึกหงุดหงิดรำคาญใจ เมื่อเห็นคนอื่นทำอะไรไม่ถูก
- รู้สึกขมขื่นในชีวิต
- รำพึงรำพัน เพื่อฝัน
- นอนไม่ค่อยหลับ
- กลัวอย่างไม่มีเหตุผล
- ตึงเครียด

พฤติกรรมของบุคคลที่มีความวิตกกังวลต่ำ

- ควบคุมอารมณ์ได้
- มั่นคง
- มีความสนใจคงที่
- สงบ สุขุม
- รู้จักตนเอง
- ไม่กระวนกระวาย
- กล้า ขอบผจญภัย
- ชอบที่จะพบปะกับบุคคลทั่ว ๆ ไป
- ไม่อิจฉาริษยา
- ร่าเริง
- เป็นคนน่าคบ
- ตลกคะนอง
- อดทน
- พอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่
- รอบคอบ
- กล้าเผชิญกับความจริง
- มักพบกับความสำเร็จในชีวิต
- ไม่หงุดหงิด
- ว่องไว
- สนใจเพศตรงข้าม
- มีความรับผิดชอบ
- ใจดี
- มีลักษณะเป็นมิตร
- มองโลกในแง่ดี

ประสิทธิ์ บัวคลี (2514 : 8) ได้แบ่งพฤติกรรมของความวิตกกังวลออกเป็นดังนี้

1. การกระทำที่ปรากฏแก่คนหมู่มาก ถ้าจำเป็นจะต้องแสดงออกก็มักมีอาการเงอะงะ เคอะเขิน ขี้อาย (Shy) เป็นลักษณะที่ไม่กล้าแสดงออก ชอบหลบหน้าผู้คนหมู่มาก ไม่กล้าเสี่ยงทำในสิ่งที่ไม่กล้าทำมาก่อน
2. ตื่นเต้น (Excitable) คือ ลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงการไม่อดทนต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่มารบกวน เมื่อมีเรื่องต่าง ๆ มารบกวน กระทบจิตใจ บุคคลก็ไม่สามารถเก็บความรู้สึกไว้ได้ มักแสดงออกทันที เช่น บึ้งตึง โกรธ ร้องไห้ เป็นต้น
3. อารมณ์อ่อนไหว (Affected by Feeling) คือ ลักษณะของบุคคลที่เสียใจดีใจหรือน้อยใจง่าย หวั่นไหวไปกับการกระทำหรือคำพูดของบุคคลอื่นได้ง่าย
4. เคร่งเครียด (Tense) คือ ลักษณะของบุคคลที่อารมณ์มักจะเครียดอยู่ตลอดเวลาหรือบ่อย ๆ จิตใจหมกมุ่น ไม่ชอบยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่ชอบพูดเล่น กังวลต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว หรือเห็นสิ่งต่าง ๆ รุนแรง

ศิริพร จิรวินัสกุล (ประเสริฐ สุวรรณศรี. 2544 : 18 ; อ้างอิงจาก ศิริพร จิรวินัสกุล. 2530 : 23 – 24) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ที่มีความวิตกกังวล และแบ่งออกเป็นข้อต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ระดับต่ำ (Mild Anxiety หรือ 1t) เป็นระดับความวิตกกังวลที่น้อย ทำให้บุคคลมีลักษณะการตื่นตัวกระตือรือร้น สามารถสังเกตสิ่งแวดล้อมและเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ตลอดจนมีความคิดริเริ่ม สามารถมองเห็นความเกี่ยวเนื่องของเหตุการณ์และอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ให้บุคคลอื่นทราบได้อย่างชัดเจน

2. ระดับกลาง (Moderate Anxiety หรือ 2t) เป็นระดับของความวิตกกังวลที่ทำให้บุคคลมีการรับรู้กับสิ่งเร้าต่อสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวันได้น้อยลง มีความสามารถและขีดจำกัดในการแปลความหมายลดน้อย

3. ระดับสูง (Severe Anxiety หรือ 3t) เป็นระดับของความวิตกกังวลในระดับรุนแรง ทำให้บุคคลมีการรับรู้ที่ลดลง กระสับกระส่าย ลุกลี้ลุกลอน แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้

4. ระดับรุนแรง (Panic Anxiety หรือ 4t) เป็นระดับของความวิตกกังวลที่รุนแรงสูงสุด บุคคลในสภาวะที่ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ทำให้ระบบการทำงานของร่างกายทำงานมากขึ้น มีความอดทนต่อสิ่งเร้าได้น้อย จนกระทั่งมีอาการเสิร์ชซึม หดหู่ หมดหวังในชีวิต

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยพอจะสรุปลักษณะของผู้ที่มีความวิตกกังวลได้ว่า จะมีลักษณะตื่นตัวง่าย เคร่งเครียด ไม่กล้าแสดงออก อารมณ์อ่อนไหวง่าย ขาดการควบคุมอารมณ์ เป็นคนคิดมาก ขี้อาย โกรธง่าย มักมีความกังวลต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และมองโลกในแง่ร้าย

2.4.3 การวัดความวิตกกังวล

เบอร์สตี (รังรอง งามศิริ. 2540 : 35 – 36 ; อ้างอิงจาก Bernstein. 1973 ; cited in Craighead , Kazdin and Mahoney. *Behavior modification issues , and applications*. 1976.) ได้เสนอการวัดความวิตกกังวลโดยสามารถประเมินได้ 3 วิธี ดังนี้

1. การประเมินจากการเปลี่ยนแปลงทางสรีระ คือ เป็นการประเมินจากการเปลี่ยนแปลงทางสรีระที่เป็นผลมาจากการทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติ ได้แก่ การวัดความดันโลหิต การวัดอัตราการหายใจ การวัดการเต้นของหัวใจ การวัดอาการเกร็งของกล้ามเนื้อ การวัดความต้านทานไฟฟ้าที่ฝ่ามือ การวัดอุณหภูมิในร่างกาย เป็นต้น

2. การประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม โดยการสังเกตพฤติกรรมโดยตรง หรือโดยทางอ้อม การสังเกตโดยตรงจะเป็นการสังเกตอาการที่แสดงออกถึงความเครียดโดยตรง เช่น การหายใจ มือสั่น กัดริมฝีปาก ถอนหายใจ ส่วนการสังเกตพฤติกรรมทางอ้อมกระทำโดยการให้แสดงบทบาทสมมติแล้วสังเกตพฤติกรรมความวิตกกังวลหรืออาจจะให้บุคคลอยู่ในสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความวิตกกังวล แล้วสังเกตพฤติกรรมความวิตกกังวล

3. การประเมินจากการรายงานตนเอง คือ การให้บุคคลรายงานความรู้สึกวิตกกังวลด้วยตนเอง ซึ่งอาจกระทำโดยการสัมภาษณ์ การจินตนาการ และการตอบแบบสอบถาม โดยเฉพาะการใช้แบบสอบถามนั้นมักจะนำมาใช้บ่อย เนื่องจากสามารถใช้ได้สะดวกและได้ผลดี การประเมินความวิตกกังวลด้วยวิธีนี้ในปัจจุบันได้มีผู้สร้างแบบสอบถามขึ้นมามากมาย โดยได้มีผู้ทำการวิจัยรวบรวมไว้ดังนี้ (ดารารวรรณ ต๊ะปิ่นตา. 2534 : 30 – 31 ; อ่ำพล โอ่งเคลือบ. 2515 : 33)

- Taylor Manifest Anxiety Scale : MAS ซึ่งเป็นแบบวัดความวิตกกังวลที่สร้างขึ้นโดยเทเลอร์ (Taylor. 1953) เป็นแบบวัดที่ให้ผู้ตอบรายงานสิ่งที่ปรากฏกับตนเอง ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 50 ข้อ ซึ่งเลือกจากส่วนของแบบสอบถามที่ใช้ประกอบอาการวิตกกังวลของแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพ MMPI (Minnesota Multiphasic Personality Inventory) ที่สร้างขึ้นตามนิยามเกี่ยวกับความวิตกกังวลในแบบของโรคประสาทตามความหมายทางการแพทย์ (Clinical Definition of Chronic Anxiety) คำถามในแบบวัดนี้เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้สึกโดยทั่ว ๆ ไปของบุคคล (A – trait) โดยให้ตอบว่าผิดหรือถูกในแต่ละข้อ นิยมใช้อย่างกว้างขวางในงานวิจัยเชิงทดลอง

- Children Manifest Anxiety Scale : CMAS ซึ่งสร้างขึ้นโดยคาสเตเนดา และคนอื่น ๆ (Casteneda and others. 1956 : 317 – 326) เป็นแบบสอบถามวัดความวิตกกังวลสำหรับเด็กระดับประถมศึกษา ซึ่งดัดแปลงมาจาก Manifest Anxiety Scale ของเทเลอร์ (Taylor. 1953) ประกอบด้วยข้อความที่วัดความวิตกกังวลทั่ว ๆ ไปของเด็ก มีจำนวน 42 ข้อความ และมีข้อความซึ่งแสดงว่าโกหก (Lie Scale) จำนวน 11 ข้อความ โดยให้ตอบว่าจริงหรือไม่จริง

- Affective Adjective Checklist : AACT แบบวัดความวิตกกังวลที่สร้างขึ้นโดยซัคเคอร์แมน (Zuckerman. 1960) ซึ่งใช้วัดความวิตกกังวลทั้งแบบทั่ว ๆ ไป (A – trait) และความวิตกกังวลต่อสถานการณ์เฉพาะ (A – state) โดยเป็นแบบสอบถามที่ถามถึงความรู้สึกในวันที่ทำแบบทดสอบเพื่อวัด A – state ส่วน A – trait เป็นส่วนที่ให้ผู้ตอบอธิบายว่าเขามีความรู้สึกทั่ว ๆ ไปในลักษณะใด เช่น มาก น้อย บ่อยครั้ง นาน ๆ ครั้ง เป็นต้น

- General Anxiety Scale for Children : GASC เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยซาราสัน และคณะ (Sarason and others. 1960) ซึ่งใช้วัดความวิตกกังวลโดยทั่ว ๆ ไป เป็นเหตุการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวเด็ก ประกอบด้วยข้อความที่สอดคล้องตามคำนิยามเกี่ยวกับความวิตกกังวลของฟรอยด์ (Freud) มีจำนวน 34 ข้อ โดยให้ตอบว่า ใช่ หรือ ไม่ใช่ ต่อมาในปีค.ศ. 1972 ซาราสัน (Sarason. 1972) ได้สร้างแบบสอบถามชื่อว่า Test Anxiety Scale อีกฉบับเพื่อใช้วัดความวิตกกังวลต่อการทดสอบโดยเฉพาะ มีข้อคำถามจำนวน 37 ข้อ โดยให้ตอบว่า จริง หรือ ไม่จริง

- State – Trait Anxiety Inventory Form Y : STAI ซึ่งสร้างขึ้นโดยสปีลเบอร์เกอร์ และคณะ (Spielberger and others. 1983) เป็นแบบวัดความวิตกกังวลที่พัฒนาจาก State – Trait Anxiety Inventory Form X ของสปีลเบอร์เกอร์ในปีค.ศ. 1977 โดยมีแนวคิดพื้นฐานที่ให้ความสนใจต่อสิ่งเร้าที่มากกระทบกระบวนการทางปัญญา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการทางปัญญาและแสดงออกทางพฤติกรรม ซึ่งเป็นแนวคิดของกลุ่มพฤติกรรม – ปัญญานิยม มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 4 ระดับ ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 40 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ STAI Form Y – 1 เป็นแบบประเมิน A – state หรือความวิตกกังวลต่อสถานการณ์เฉพาะ โดยเป็นความวิตกกังวลในขณะนั้น จำนวน 20 ข้อ อีกส่วนหนึ่งคือ STAI Form Y – 2 เป็นแบบประเมิน A – trait หรือความวิตกกังวลของตนเองโดยทั่ว ๆ ไป มีจำนวน 20 ข้อเช่นกัน โดยจะไม่มีลักษณะการตัดสินว่าถูกหรือผิด

- The Self – Rating Anxiety Scale : SAS ที่สร้างขึ้นโดยซุง (Zung. 1988) ที่ใช้วัดทั้งความวิตกกังวลโดยทั่ว ๆ ไป และความวิตกกังวลในแง่ที่เป็นลักษณะหนึ่งของบุคลิกภาพหรือสภาวะทางอารมณ์ หรือลักษณะเฉพาะของความวิตกกังวลที่ใช้กันในทางคลินิก ลักษณะของเครื่องมือเป็นมาตราประมาณค่า 4 ระดับ มีจำนวน 20 ข้อ โดยจะประเมินด้านอารมณ์ 5 ลักษณะ และอาการทางกาย 15 ลักษณะที่เกิดจากความวิตกกังวล

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว ได้มีผู้ศึกษาและทำการวิจัยไว้ดังนี้

เชียร์ (Scheier. 1976 : 627 – 643) ได้ศึกษาผลของการตระหนักในตนเองและความสำนึกตนส่วนบุคคลที่มีต่อความก้าวร้าวที่เกิดจากความโกรธ ของนักศึกษาชายระดับปริญญาตรี จำนวน 104 คนที่เรียนวิชาจิตวิทยาเบื้องต้น โดยใช้รูปแบบการทดลองแบบ 2 x 2 x 2 ซึ่งประกอบด้วย การมีความสำนึกตนส่วนบุคคลสูงและต่ำ , ความรู้สึกโกรธและไม่โกรธ และเงื่อนไขที่มีกระจกและไม่มีการกระจก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามวัดความสำนึกตนของเฟนิสไตน์ (Fenigstein et. al ' s Self – consciousness Scale) และแบบสอบถามวัดทัศนคติที่มีต่อความก้าวร้าวที่เกิดจากความโกรธ โดยดัดแปลงจากแบบสอบถามวัดการมุ่งร้ายของบัสเซและเดอร์กี (Buss – Durkey Hostility Inventory) ในการทดลองแบ่งออกเป็น 4 เงื่อนไขดังนี้ เงื่อนไขที่ 1 เป็นการกำหนดให้ผู้ร่วมในการทดลองแสดงบทบาทเป็นครูและให้ลงโทษนักศึกษาที่ตอบผิดโดยการใช้อิทธิพลไฟฟ้าช็อต เงื่อนไขที่ 2 หลังจากที่ได้ดำเนินการทดลองใช้อิทธิพลไฟฟ้าช็อตแล้ว ให้นักศึกษารายงานความรู้สึกของตนเองในระหว่างการทดสอบการเรียนรู้โดยใช้แบบสอบถาม เงื่อนไขที่ 3 ให้นักศึกษาประมาณครึ่งหนึ่งอยู่ในสภาวะที่มีกระจก ส่วนที่เหลืออีกครั้งหนึ่งอยู่ในสภาวะที่ไม่มีกระจก และเงื่อนไขที่ 4 ก่อนการทดลองชุดการเรียนรู้จะให้ผู้ร่วมในการทดลองก่อกรวนและรบกวนนักศึกษา ในขณะที่ให้นักศึกษาไขภาพปริศนา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่รู้สึกโกรธจะได้รับการช็อตจากไฟฟ้ารุนแรงมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่รู้สึก

โกรธ ส่วนนักศึกษาที่รู้สึกสำนึกในตนเองทั้งสูงและต่ำทั้งที่รู้สึกโกรธและไม่รู้สึกโกรธจะแสดงความก้าวร้าวต่อผู้ร่วมในการทดลองทั้งในสภาวะที่มีกระจกและไม่มีกระจก โดยนักศึกษาที่รู้สึกสำนึกในตนเองสูงและรู้สึกโกรธจะแสดงความก้าวร้าวมากกว่าผู้ที่รู้สึกสำนึกในตนเองต่ำ ส่วนการสำนึกตนเองด้านส่วนตัวจะมีผลต่อความก้าวร้าวที่เกิดจากความโกรธ โดยนักศึกษาที่สำนึกตนด้านส่วนตัวสูงจะก้าวร้าวมากกว่านักศึกษาที่สำนึกตนด้านส่วนตัวต่ำกว่า ส่วนการสำนึกตนด้านสาธารณะไม่มีผลต่อความก้าวร้าวที่เกิดจากความโกรธ

เดวิด (David. 1980 : Abstract) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างทางบุคลิกภาพ ซึ่งประกอบด้วย การกล้าแสดงออก , ความก้าวร้าว และความวิตกกังวล โดยแบ่งออกเป็นความวิตกกังวลที่มีลักษณะเฉพาะสถานการณ์และความวิตกกังวลที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะตัว การดำเนินการวิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนแรกมีจุดมุ่งหมายเพื่อ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการวัดแบบที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวของความวิตกกังวล , การกล้าแสดงออกและความก้าวร้าว โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยทั้งเพศชายและเพศหญิง จำนวน 241 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามวัดความวิตกกังวลที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวจากแบบสอบถามวัดความวิตกกังวลที่มีลักษณะเฉพาะสถานการณ์/ความวิตกกังวลที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวของสปีลเบิร์กเกอร์ (Spielberger's State/Trait Anxiety Inventory) และแบบสำรวจพฤติกรรมระหว่างบุคคล (Interpersonal Behavior Survey : IBS) เพื่อใช้ในการวัดการกล้าแสดงออกและความก้าวร้าว ตอนที่สอง มีจุดมุ่งหมายเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการวัดแบบที่มีลักษณะเฉพาะสถานการณ์ของการกล้าแสดงออก , ความก้าวร้าวและความวิตกกังวล โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างทั้งเพศชายและเพศหญิงอย่างละ 32 คนที่ได้คะแนนในมาตรวัดความก้าวร้าวและการกล้าแสดงออกของแบบสำรวจ IBS สูงที่สุดในกลุ่ม เพื่อใช้ในการทดลองเล่นบทบาทสมมติ โดยในการทดลองนักศึกษาจะได้แสดงกับผู้ช่วยในการวิจัยที่เป็นเพศเดียวกันกับตน และจะต้องแสดงบทบาทให้เป็นธรรมชาติที่สุด โดยใช้การตัดสินใจเป็นพฤติกรรมกล้าแสดงออกหรือพฤติกรรมก้าวร้าวจากผู้ตัดสินที่ไม่ได้ดูการแสดงบทบาทสมมติของนักศึกษาในขณะที่ทดลองแต่ตัดสินได้จากวิดีโอเทป ผลการวิจัยพบว่า ในแบบที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวนั้น ความวิตกกังวลจะมีความสัมพันธ์ในเชิงกลับกันกับการกล้าแสดงออก และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความก้าวร้าว ส่วนในสถานการณ์เฉพาะที่มีการสังเกตพฤติกรรมจริงพบว่า ระดับความวิตกกังวลที่มีลักษณะเฉพาะสถานการณ์ของนักศึกษาไม่สามารถพยากรณ์การกล้าแสดงออกหรือพฤติกรรมก้าวร้าวได้

จอห์น (John. 1981 : Abstract) ได้ศึกษาผลของเสียง สิ่งกระตุ้นให้โกรธ และระดับของการตระหนักในตนเองที่มีต่อความก้าวร้าวทางกาย การดำเนินการวิจัยเป็นรูปแบบการทดลองแบบ 2 x 2 x 2 ซึ่งประกอบด้วย การมีสิ่งกระตุ้นให้โกรธและการไม่มีสิ่งกระตุ้นให้โกรธ , การมีเสียงรบกวนและการไม่มีเสียงรบกวน และการตระหนักในตนเองต่ำและการตระหนักในตนเองสูง กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายที่จัดว่าอยู่ในกลุ่มที่มีความก้าวร้าวทางกาย ซึ่งวัดได้จากการ

ขว้างลูกบอลของกลุ่มตัวอย่างไปให้ผู้ร่วมเล่น โดยนับคะแนนจากจำนวนครั้งในการขว้าง , จำนวนการตบลูก , ความแม่นยำในการขว้าง , ระยะทางที่เข้าใกล้เป้าหมายและระดับความก้าวร้าว ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ถูกกระตุ้นให้โกรธไม่แสดงความก้าวร้าวมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ถูกกระตุ้นให้โกรธ และสิ่งกระตุ้นให้โกรธไม่มีปฏิสัมพันธ์กับการตระหนักรู้ในตนเอง ส่วนเสียงนั้นไม่มีผลต่อความก้าวร้าวทางกาย แต่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการตระหนักรู้ในตนเองต่ำจะมีความก้าวร้าวมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการตระหนักรู้ในตนเองสูง ดังนั้นการตระหนักรู้ในตนเองจึงมีแนวโน้มที่จะมีผลต่อการยับยั้งความก้าวร้าวได้

ดีโบราห์ (Deborah. 1984 : Abstract) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนเองกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก ซึ่งประกอบด้วย 3 ลักษณะคือ พฤติกรรมกล้าแสดงออก , พฤติกรรมก้าวร้าว และลักษณะยอมตามผู้อื่นของนักเรียนเกรด 5 และ 6 จำนวน 100 และ 80 คน ตามลำดับจากโรงเรียนในเขตวินซอร์ (Windsor) และออนตาริโอ (Ontario) ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่มีพฤติกรรมกล้าแสดงออกจะมีความภาคภูมิใจในตนเองสูงกว่าเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว และมีลักษณะยอมตามผู้อื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวจะมีความภาคภูมิใจในตนเองสูงกว่าเด็กที่มีลักษณะยอมตามผู้อื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

แฟรงค์ (Frank. 1986 : Abstract) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความก้าวร้าว , ความเชื่ออำนาจแห่งตน , ความวิตกกังวลที่มีลักษณะเฉพาะสถานการณ์/ความวิตกกังวลที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะตัว , การรับรู้ในด้านความสนใจของพ่อแม่ และระดับความสามารถในการอ่านของนักเรียนโดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นเพศชายที่ไร้สมรรถภาพทางการเรียนรู้ของโรงเรียนแลนด์มาร์ค (Landmark School) จำนวน 49 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นชุดของแบบสอบถามรวมจำนวน 343 ข้อ ประกอบด้วย แบบสอบถามวัดความก้าวร้าวของเจสเนส (Jesness Inventory – Manifest Aggression Subscale) แบบสอบถามวัดความวิตกกังวลที่มีลักษณะเฉพาะสถานการณ์/ความวิตกกังวลที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะตัว (State/Trait Anxiety Inventory) แบบสอบถามวัดความเชื่ออำนาจแห่งตนสำหรับเด็กของโนวิกกีและสตรีกแลนด์ (Nowicki – Strickland Children's Locus of Control Scale) มาตรวัดการตระหนักรู้ของฟีโร (FIRO awareness Scale – LIPHE Subscale) และการอ่านบทความสั้นโดยใช้ปากเปล่า ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณแบบ step – wise และใช้การหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า ความก้าวร้าวมีความสัมพันธ์ทางลบกับความเชื่ออำนาจแห่งตนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความสามารถในการอ่าน นอกจากนี้ความก้าวร้าวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความวิตกกังวลที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวและการรับรู้ความสนใจของพ่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุดในการทำนายความก้าวร้าว คือ ความเชื่ออำนาจแห่งตนและระดับความสามารถในการอ่าน

สตีเวน (Steven. 1987 : Abstract) ได้ศึกษาผลของความโกรธและความวิตกกังวลที่มีต่อความก้าวร้าว กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยที่เป็นเพศชายซึ่งกำลังศึกษาในสาขาจิตวิทยาเบื้องต้น จำนวน 80 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามความวิตกกังวลที่มีลักษณะเฉพาะสถานการณ์/ความวิตกกังวลที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะตัว (State/Trait Anxiety Inventory : STAI) เพื่อวัดความวิตกกังวล และแบบสอบถามวัดความมุ่งร้ายของบัสและเดอร์กี (Buss – Durkey Hostility Inventory) เพื่อวัดความก้าวร้าว โดยให้นักศึกษาทำแบบสอบถามก่อนที่จะดำเนินการทดลอง ซึ่งในการทดลองจะให้นักศึกษาเชื่อว่า การทดลองต้องใช้การช็อตด้วยไฟฟ้า เพื่อใช้ในการวัดความวิตกกังวล และวัดความโกรธโดยใช้การปฏิบัติแบบหยาดคายของผู้วิจัยที่มีต่อนักศึกษา ส่วนการวัดความก้าวร้าวนั้นวัดจากโอกาสในการแก้แค้นของนักศึกษาที่ใช้ผู้วิจัยซึ่งมีคุณวุฒิในภาควิชาจิตวิทยาเป็นผู้จัดอันดับ ตลอดจนตรวจสอบความดันเลือดและอัตราการเต้นของหัวใจเป็นระยะ ๆ ผลการวิจัยพบว่า การควบคุมทั้งความโกรธและความวิตกกังวลจะทำให้เกิดแรงกระตุ้นทางสรีรวิทยามากขึ้น ส่วนคะแนนความมุ่งร้ายและความวิตกกังวลไม่มีความสัมพันธ์กับขนาดของความก้าวร้าวระหว่างบุคคล และนักศึกษาที่ถูกทำให้เกิดความวิตกกังวลร่วมกับการมีตัวกระตุ้นให้เกิดความโกรธจะแสดงความก้าวร้าวออกมาน้อยกว่านักศึกษาที่ได้รับตัวกระตุ้นให้เกิดความโกรธเพียงอย่างเดียว ดังนั้นการมีความวิตกกังวลจึงเป็นตัวช่วยลดความก้าวร้าวที่เกิดจากความโกรธได้

เคอร์นิส , แกรนเนแมนน์ และบาร์คลีย์ (Kernis , Grannemann and Barclay. 1989 : 1013 – 1022) ได้ทำการศึกษาตัวพยากรณ์ด้านเสถียรภาพและระดับความภาคภูมิใจในตนเองในการพยากรณ์แนวโน้มที่จะแสดงความโกรธและการมุ่งร้ายของนักศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 45 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามวัดความภาคภูมิใจในตนเองของโรเซนเบิร์ก (Rosenberg ' s Self - esteem Scale. 1965) เพื่อวัดการประเมินค่าตนเอง แบบสอบถามวัดเสถียรภาพของโรเซนเบิร์ก (Rosenberg ' s Stability Scale. 1965 , 1979) เพื่อวัดเสถียรภาพของความภาคภูมิใจในตนเอง มาตรการที่เป็นที่ต้องการของสังคมของคราวน์และมาร์โลว์ (Crowne – Marlowe Social Desirability Scale. 1960) แบบสำรวจความโกรธของโนวาโก (Novaco ' s Anger Inventory. 1975) มาตรการวัดความโกรธต่อสภาพการณ์ของสปีลเบอร์เกอร์ (Spielberger ' s Trait Anger Scale. 1983) มาตรการวัดการรายงานความโกรธของเซลิน (Zelin Anger Self – Report Scale. 1972) และแบบสำรวจการมุ่งร้ายของบัสและเดอร์กี (Buss – Durkee Hostility Inventory. 1957) ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงแต่ไม่คงที่มีแนวโน้มที่จะแสดงความโกรธและการมุ่งร้ายสูงที่สุด และผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงแต่คงที่มีแนวโน้มที่จะแสดงความโกรธและการมุ่งร้ายต่ำที่สุด ส่วนผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำทั้งที่คงที่และไม่คงที่ไม่มีแนวโน้มที่จะแสดงความโกรธและการมุ่งร้าย

โทมัส (จิราภรณ์ อำนาจเกลิงศักดิ์. 2540 : 20 ; อ้างอิงจาก Thomas. 1992 : 1016 – 1018) ได้ทำการศึกษาความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน และการรับรู้เกี่ยวกับความก้าวร้าวของนักศึกษาระดับวิทยาลัย จำนวน 116 คน โดยใช้แบบสอบถามวัดความก้าวร้าว และแบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน ผลการวิจัยพบว่า บุคคลที่มีความรู้สึกรู้ว่าตนสามารถควบคุมสิ่งต่าง ๆ ได้มากกว่า หรือมีลักษณะเชื่ออำนาจภายในตนสูงกว่า จะรับรู้ความก้าวร้าวของบุคคลเป็นเรื่องของสัญชาตญาณได้ต่ำกว่าบุคคลที่มีความรู้สึกรู้ว่าสามารถควบคุมสิ่งต่าง ๆ ได้น้อยกว่า ซึ่งผลการศึกษาชี้แสดงว่า ลักษณะความเชื่ออำนาจภายในตนอาจจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว กล่าวคือบุคคลที่รับรู้ความก้าวร้าวของบุคคลนั้นเป็นเรื่องของสัญชาตญาณ น่าจะเป็นคนที่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวสูงกว่าคนที่เชื่อว่าความก้าวร้าวมิใช่เป็นเรื่องของสัญชาตญาณ แต่เป็นสิ่งที่เรียนรู้และควบคุมได้ ซึ่งก็คือบุคคลที่มีลักษณะเชื่ออำนาจภายในตนนั่นเอง

คินนี , สมิทและ ดอนเซลล่า (Kinney , Smith and Donzellla. 2001 : Abstract) ได้ศึกษาผลของเพศ , ลักษณะความเป็นชายความเป็นหญิง , ความแตกต่างระหว่างตน และการตระหนักในตนเองที่มีต่อความโกรธและความก้าวร้าวทางวาจา ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา จำนวน 445 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ มาตรฐานวัดการแสดงความรู้สึกโกรธของสปีลเบิร์กเกอร์ (Spielberger's Anger Expression Scale) แบบสำรวจลักษณะความเป็นชายความเป็นหญิงของเบ็ม (Bem's Gender Inventory) มาตรฐานวัดความมีสติรู้ตัวของฟีนิกสตันและคนอื่น ๆ (Fenigstein and et al's Self – Consciousness Scale) และมาตรฐานวัดความก้าวร้าวทางวาจาของอินแฟนท์และวิกิลีย์ (Infant and Wigley's Verbal Aggression Scale) ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะความเป็นชาย , ความต้องการที่จะแสดงความเป็นชาย และการตระหนักในตนเองด้านสาธารณะสามารถอธิบายแนวโน้มในการแสดงความรู้สึกโกรธภายใน (Anger – In) ส่วนเพศ , ลักษณะความเป็นชาย และการตระหนักในตนเองด้านสาธารณะสามารถอธิบายแนวโน้มในการแสดงความรู้สึกโกรธภายนอก (Anger – Out) นอกจากนี้เพศ , ลักษณะความเป็นหญิง และการตระหนักในตนเองด้านส่วนตัว สามารถอธิบายความก้าวร้าวทางวาจาได้

จากการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศสรุปได้ว่า ได้มีการศึกษาความสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ กับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน และพบว่าเพศ ลักษณะความเป็นชายความเป็นหญิง ความแตกต่างระหว่างตน พฤติกรรมกล้าแสดงออก ความวิตกกังวล สิ่งกระตุ้นให้เกิดความโกรธ การตระหนักในตนเอง ความสำนึกตนเอง ความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน การรับรู้ความสนใจของพ่อแม่ ความภาคภูมิใจในตนเอง ระดับความสามารถในการอ่าน ความโกรธล้วนแต่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าว

3.2 งานวิจัยในประเทศ

ประพันธ์ สุทรวาส (2519 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องความก้าวร้าวกับการ

อบรมเลี้ยงดู โดยทำการศึกษากับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับปีที่ 1 ปีการศึกษา 2518 ของวิทยาลัยครูเชียงใหม่ จำนวน 60 คน แบบทดสอบที่ใช้ประกอบด้วยแบบทดสอบวัดการอบรมเลี้ยงดู เครื่องมือวัดความก้าวร้าว ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งมีความก้าวร้าวมากกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ส่วนนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบคุ้มครองมากเกินไป และนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งมีความก้าวร้าวไม่แตกต่างกัน

เสถียร ศรีรัตน์ (2522 : 142 – 143) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความก้าวร้าวกับความสนใจในอาชีพ ของนักเรียนชั้นม.ศ. 3 ปีการศึกษา 2521 ในโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรกว้างในจังหวัดสงขลา จำนวน 500 คน โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบทดสอบความก้าวร้าว และแบบสำรวจความสนใจในอาชีพ ผลการศึกษาพบว่า ความก้าวร้าวสูงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสนใจในอาชีพเกี่ยวกับงานนอกสำนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\alpha = .01$) นอกจากนั้นยังมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสนใจในอาชีพเกี่ยวกับเครื่องยนต์กลไก ภาษาและวรรณคดี วิทยาศาสตร์ และคำนวณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\alpha = .05$) แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับความสนใจในอาชีพเกี่ยวกับการโฆษณา ศิลปะ ดนตรี บริการสังคม และเสมียน ส่วนความก้าวร้าวปานกลางและต่ำมีความสัมพันธ์กับความสนใจในอาชีพทุกประเภทน้อย

อุสา ศิริโรธมัสกุล (2527 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมกล้าแสดงออก พฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก พฤติกรรมก้าวร้าวและพฤติกรรมก้าวร้าวทางอ้อมของเด็กวัยรุ่นตอนปลายที่มีสุขภาพจิตแตกต่างกัน ที่อาศัยอยู่หอพักในกรุงเทพมหานคร จำนวน 198 คน พบว่า เด็กวัยรุ่นตอนปลายที่มีสุขภาพจิตแตกต่างกันมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกไม่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมก้าวร้าวไม่แตกต่างกัน เด็กวัยรุ่นตอนปลายที่มีสุขภาพจิตไม่ดีมีพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออกสูงกว่าเด็กวัยรุ่นตอนปลายที่มีสุขภาพจิตดี นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมก้าวร้าวไม่มีความสัมพันธ์กับสุขภาพจิต พฤติกรรมก้าวร้าวทางอ้อมมีสัมพันธ์ทางลบกับสุขภาพจิตและเด็กวัยรุ่นตอนปลายเพศชายมีพฤติกรรมก้าวร้าวสูงกว่าเด็กวัยรุ่นตอนปลายเพศหญิง

สมพร สุทัศนีย์ (2529 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับพฤติกรรมก้าวร้าว โดยทำการศึกษากับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร และสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 300 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู แบบสอบถามอิทธิพลกลุ่มเพื่อน แบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ แบบทดสอบสติปัญญา และแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1. ตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทั้ง 4 กลุ่ม สามารถร่วมกันอธิบายพฤติกรรมก้าวร้าวได้ประมาณร้อยละ 51
2. ตัวแปรกลุ่มที่มีอิทธิพลเชิงสาเหตุต่อพฤติกรรมก้าวร้าวในระดับสูงสุด ได้แก่ อิทธิพลกลุ่มเพื่อน สามารถอธิบายพฤติกรรมก้าวร้าวได้ประมาณร้อยละ 38
3. ตัวแปรที่มีอิทธิพลเชิงสาเหตุต่อพฤติกรรมก้าวร้าวเรียงตามลำดับผลทางตรงและทางอ้อมรวมกัน คือ การให้แรงเสริม การแสดงแบบ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักตามใจอายุ (ของเด็ก) การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม แบบลงโทษทางกาย แบบให้ความคุ้มครอง และแบบประชาธิปไตย
4. ตัวแปรที่มีอิทธิพลเชิงสาเหตุทางตรงกับพฤติกรรมก้าวร้าว ได้แก่ การให้แรงเสริม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม แบบลงโทษทางกาย แบบให้ความคุ้มครอง และแบบประชาธิปไตย การให้ความคุ้มครองมีอิทธิพลเชิงสาเหตุทางลบกับพฤติกรรมก้าวร้าว
5. ตัวแปรที่มีอิทธิพลเชิงสาเหตุทั้งทางตรงและทางอ้อมกับพฤติกรรมก้าวร้าว ได้แก่ อายุของเด็ก การแสดงแบบ และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักตามใจ
6. ตัวแปรที่มีอิทธิพลเชิงสาเหตุทางอ้อมต่อพฤติกรรมก้าวร้าว ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษาของพ่อแม่ รายได้ของครอบครัว และความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่

พรสุดา ดิษยวรรณะ (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบของพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยเปรียบเทียบพฤติกรรมการแสดงออก 4 ลักษณะคือ พฤติกรรมกล้าแสดงออก พฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก พฤติกรรมก้าวร้าวทางตรง และ พฤติกรรม ก้าวร้าวทางอ้อม ในกลุ่มตัวอย่างรวมและในกลุ่มที่จำแนกตามระดับชั้นของตัวแปร ดังนี้คือ การอบรมเลี้ยงดู ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพศและระดับชั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 , 3 และ 6 ปีการศึกษา 2533 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 1,200 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามวิธีปฏิบัติตัวของพ่อแม่ต่อนักเรียน และแบบสำรวจการแสดงออกของนักเรียน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีพฤติกรรมการแสดงออกลักษณะกล้าแสดงออกสูงสุด รองลงมาคือ พฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก พฤติกรรมก้าวร้าวทางอ้อม และพฤติกรรมก้าวร้าวทางตรงตามลำดับ ส่วนพฤติกรรมการแสดงออกทั้ง 4 ลักษณะมีปฏิสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดู ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพศ และระดับชั้น กล่าวคือ นักเรียนที่มีระดับการอบรมเลี้ยงดู หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือเพศ หรือระดับชั้น แตกต่างกัน มีแนวโน้มจะมีรูปแบบของพฤติกรรมการแสดงออกที่ต่างกัน

ผ่องพรรณ แว่ววิเศษ (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาอำนาจการทำนายของจิตลักษณะ 4 ด้านคือ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม การมุ่งอนาคต สุขภาพจิตและทัศนคติต่อการทะเลาะวิวาท และลักษณะทางสังคม 2 ด้าน คือ ลักษณะการคบเพื่อนอย่างเหมาะสม และการรับรู้บรรยากาศแบบประชาธิปไตยระหว่างอาจารย์และนักศึกษาในการทำนายพฤติกรรมทะเลาะวิวาทของ

นักศึกษาชายระดับปวช. ในวิทยาลัยอาชีวศึกษา 4 แห่ง ในกรุงเทพมหานคร ที่มีอายุระหว่าง 13 – 23 ปี ที่เรียนในสาขาวิชาช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า และช่างก่อสร้าง จำนวนทั้งสิ้น 250 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามภูมิหลัง แบบวัดจิตลักษณะ 4 ด้าน และแบบวัดลักษณะทางสังคม 2 ด้าน ผลการวิจัยพบว่า

1. นักศึกษาชายที่มีพฤติกรรมทะเลาะวิวาทน้อย หรือไม่ทะเลาะวิวาทเลย มีทัศนคติที่ดีต่อการทะเลาะวิวาทน้อยกว่านักศึกษาที่มีพฤติกรรมทะเลาะวิวาทมากและทัศนคติต่อการทะเลาะวิวาทนี้เป็นตัวทำนายที่สำคัญที่สุดของพฤติกรรมทะเลาะวิวาททั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยทุกกลุ่มยกเว้นกลุ่มนักศึกษาวิชาช่างยนต์
2. ทัศนคติต่อการทะเลาะวิวาทมีความสัมพันธ์กับลักษณะการคบเพื่อนอย่างเหมาะสม โดยพบว่านักศึกษาที่มีลักษณะการคบเพื่อนอย่างเหมาะสมมาก จะมีทัศนคติที่ดีต่อการทะเลาะวิวาทน้อย
3. นักศึกษาที่มีพฤติกรรมทะเลาะวิวาทน้อยจะมีการรับรู้บรรยากาศประชาธิปไตยระหว่างอาจารย์และนักศึกษามากกว่านักศึกษาที่มีพฤติกรรมทะเลาะวิวาทมาก
4. จิตลักษณะทั้ง 4 ด้านร่วมกันทำนายพฤติกรรมทะเลาะวิวาทของนักศึกษาชาย ได้มากกว่าลักษณะทางสังคม 2 ด้านร่วมกัน แต่จิตลักษณะทั้ง 4 ด้านร่วมกับลักษณะทางสังคม 2 ด้านสามารถทำนายความแปรปรวนของพฤติกรรมทะเลาะวิวาท ได้เพิ่มขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นั้น ปรากฏในนักศึกษา 3 ประเภท คือ นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง นักศึกษาช่างก่อสร้าง และนักศึกษาที่มีอายุน้อย ซึ่งแสดงว่าในนักศึกษาชาย 3 ประเภทนี้ จิตลักษณะ และลักษณะทางสังคมในสถานศึกษามีความสำคัญต่อพฤติกรรมทะเลาะวิวาทมาก

สุริยะ พันธุ์ดี (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาในโรงเรียนกับจิตลักษณะและพฤติกรรมก้าวร้าวในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ถึง 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2535 จากโรงเรียนที่เน้นพุทธศาสนา 2 โรงเรียน และน้อย 2 โรงเรียน ในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 540 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบวัดการได้รับประสบการณ์ทางพุทธศาสนาในโรงเรียน แบบวัดการมีครูเป็นแบบอย่างที่ดีทางพุทธศาสนา แบบวัดความใกล้ชิดศาสนาของบิดามารดา แบบวัดความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนา แบบวัดการรับรู้คุณค่าของศาสนา แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุมตน แบบวัดทัศนคติที่ดีต่อการก้าวร้าว แบบวัดทัศนคติที่ดีต่อประสบการณ์ทางพุทธศาสนาในโรงเรียน แบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว และแบบสอบถามภูมิหลัง ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่มีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนามาก ปรากฏในนักเรียนที่มีครูเป็นแบบอย่างที่ดีทางพุทธศาสนามาก นักเรียนที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธศาสนาในโรงเรียนมากและนักเรียนที่มีทัศนคติที่ดีต่อประสบการณ์ทางพุทธศาสนาในโรงเรียนมาก

2. นักเรียนที่มีการรับรู้คุณค่าของศาสนาสูง และมีลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเองสูงคือ นักเรียนที่มีครูเป็นแบบอย่างที่ดีทางพุทธศาสนา มาก และนักเรียนที่มีประสบการณ์ทางพุทธศาสนาในโรงเรียนมาก โดยเฉพาะในนักเรียนที่มีอายุมากหรืออยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และนักเรียนที่บิดาการศึกษาต่ำจากโรงเรียนที่เน้นพุทธศาสนา มาก และพบว่ามีการรับรู้คุณค่าของศาสนาสูง และมีลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเองสูงในนักเรียนที่เน้นพุทธศาสนา น้อยโดยรวมด้วย

3. นักเรียนที่มีทัศนคติที่ดีต่อการก้าวร้าว น้อย และมีพฤติกรรมก้าวร้าว น้อย คือ นักเรียนที่มีครูเป็นแบบอย่างที่ดีทางพุทธศาสนา มาก และนักเรียนที่มีทัศนคติที่ดีต่อประสบการณ์ทางพุทธศาสนาในโรงเรียนมาก ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยที่เด่นชัดคือ กลุ่มนักเรียนที่บิดามีการศึกษาต่ำ

4. ความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา การรับรู้คุณค่าของศาสนา ลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุม และทัศนคติที่ไม่ดีต่อการก้าวร้าว มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อกัน แต่มีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมก้าวร้าว โดยกล่าวได้ว่านักเรียนที่มีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนา มาก มีการรับรู้คุณค่าของศาสนาสูง มีลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเองสูง มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการก้าวร้าวมาก และมีพฤติกรรมก้าวร้าว น้อย

5. จิตลักษณะทั้ง 3 ตัวคือ ทัศนคติที่ดีต่อการก้าวร้าว ลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง และการรับรู้คุณค่าของศาสนา เป็นตัวทำนายพฤติกรรมก้าวร้าวโดยรวมอย่างชัดเจน โดยทำนายได้ 38% และพบว่าทัศนคติที่ดีต่อการก้าวร้าวเป็นตัวทำนายที่สำคัญที่สุดของพฤติกรรมก้าวร้าว และพบว่าจิตลักษณะทั้ง 3 ตัวร่วมกันทำนายพฤติกรรมก้าวร้าวได้สูงสุดในนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่เน้นพุทธศาสนา น้อย โดยทำนายได้ 48%

สุเกษม อิงคินันท์ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความก้าวร้าวของนักเรียนอาชีวศึกษากับการรับชมโทรทัศน์และความก้าวร้าวของนักเรียนอาชีวศึกษากับปริมาณในการรับชมโทรทัศน์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามการรับชมโทรทัศน์และแบบสอบถามการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น กลุ่มประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 , 2 และ 3 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2536 ของวิทยาลัยเทคนิคนครราชสีมา จำนวน 807 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยปรากฏว่า ความก้าวร้าวของนักเรียนอาชีวศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับความถี่ในการรับชมโทรทัศน์ และความก้าวร้าวของนักเรียนอาชีวศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับปริมาณในการรับชมโทรทัศน์

จิราภรณ์ อำนาจเกลิงศักดิ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะ 3 ตัวแปร คือ ทัศนคติต่อการทะเลาะวิวาท การคบเพื่อนที่ไม่เหมาะสม และความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน กับพฤติกรรมทะเลาะวิวาทของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มที่จำแนกตามระดับชั้นปวช. – ปวส. ผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนต่ำ – สูง และเพศชาย – หญิง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ปีการศึกษา 2538 จำนวน 433 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามภูมิหลังของนักศึกษา แบบวัดทัศนคติต่อการทะเลาะวิวาท การคบเพื่อนที่ไม่เหมาะสม ความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน และแบบวัดพฤติกรรมทะเลาะวิวาท ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ทัศนคติต่อการทะเลาะวิวาทและการคบเพื่อนที่ไม่เหมาะสม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมทะเลาะวิวาทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มที่จำแนกตามระดับชั้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเพศ
2. ความเชื่ออำนาจภายในตนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมทะเลาะวิวาทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เฉพาะในกลุ่มรวม กลุ่มปวส. กลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ กลุ่มเพศชาย และกลุ่มเพศหญิง แต่ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติในกลุ่มปวช. และกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง
3. ผลรวมกันของทัศนคติต่อการทะเลาะวิวาท การคบเพื่อนที่ไม่เหมาะสม และความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน มีผลต่อพฤติกรรมทะเลาะวิวาทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในกลุ่มรวม กลุ่มปวส. และในกลุ่มเพศชาย โดยนักศึกษาที่มีทัศนคติที่ดีต่อการทะเลาะวิวาทร่วมกับมีการคบเพื่อนที่ไม่เหมาะสมมากและมีความเชื่ออำนาจภายนอกตน จะมีพฤติกรรมทะเลาะวิวาทสูงกว่ากลุ่มอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในกลุ่มรวม กลุ่มปวส. และกลุ่มเพศชาย
4. ผลรวมกันของทัศนคติต่อการทะเลาะวิวาท กับการคบเพื่อนที่ไม่เหมาะสม มีผลต่อพฤติกรรมทะเลาะวิวาทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในกลุ่มปวช. กลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และในกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง โดยนักศึกษาที่มีทัศนคติที่ดีต่อการทะเลาะวิวาทร่วมกับมีการคบเพื่อนที่ไม่เหมาะสมมาก มีพฤติกรรมทะเลาะวิวาทสูงกว่ากลุ่มอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
5. ผลรวมกันของการคบเพื่อนที่ไม่เหมาะสม กับความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน มีผลต่อพฤติกรรมทะเลาะวิวาทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง โดยนักศึกษาที่มีการคบเพื่อนที่ไม่เหมาะสมมาก ร่วมกับมีความเชื่ออำนาจภายนอกตน มีพฤติกรรมทะเลาะวิวาทสูงกว่ากลุ่มอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุมิตรา นิธิสินประเสริฐ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนวัยรุ่น โดยเน้นในด้านการรับรู้อุปสรรคในชีวิตประจำวัน , อึดมโนทัศน์ , การเรียนรู้พฤติกรรมก้าวร้าว รวมถึงการศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของปัจจัยทั้ง 3 ที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา คือ นักเรียนชายโรงเรียนอาชีวศึกษา จำนวน 4 โรงเรียน รวมนักเรียนที่ศึกษาทั้งสิ้น 400 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมก้าวร้าว , การรับรู้อุปสรรคในชีวิตประจำวัน , อึดมโนทัศน์ และการเรียนรู้พฤติกรรมก้าวร้าวในระดับปานกลาง

เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า การรับรู้อุปสรรคในชีวิตประจำวัน และการเรียนรู้พฤติกรรมก้าวร้าว มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมก้าวร้าว และอัตมโนทัศน์มีความสัมพันธ์เชิงลบกับพฤติกรรมก้าวร้าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์พฤติกรรมก้าวร้าว ได้แก่ การเรียนรู้พฤติกรรมก้าวร้าว และการรับรู้อุปสรรคในชีวิตประจำวัน ตามลำดับ ซึ่งปัจจัยทั้งสองสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของพฤติกรรมก้าวร้าวได้ร้อยละ 34.20 ส่วนอัตมโนทัศน์ไม่มีอำนาจในการพยากรณ์พฤติกรรมก้าวร้าว

ปราณี จันทรหอม (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับพฤติกรรมก้าวร้าว ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะศึกษาศาสตร์ ปีการศึกษา 2540 จำนวน 45 คน โดยใช้แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง และแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมก้าวร้าว ผลการศึกษาพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน และการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อารียา นุชอนงค์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวและระดับความก้าวร้าวของวัยรุ่น ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร เขตพระโขนง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 396 คน เครื่องมือการวิจัยคือ แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า เพศ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ผู้อาศัยอยู่ด้วยในปัจจุบัน การศึกษาของบิดามารดาและอาชีพของบิดามารดาของวัยรุ่น ไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความก้าวร้าวของวัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยวัยรุ่นส่วนใหญ่ที่มีการสื่อสารในครอบครัวแบบเปิดจะมีความก้าวร้าวต่ำ วัยรุ่นที่มีการสื่อสารในครอบครัวแบบปิดจะมีความก้าวร้าวปานกลาง และวัยรุ่นที่มีการสื่อสารในครอบครัวแบบปล่อยจะมีความก้าวร้าวสูง

จากเอกสารและงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศสรุปได้ว่า มีปัจจัยหลายประการที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวอันได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การอบรมเลี้ยงดู ความสนใจในอาชีพ สุขภาพจิต อิทธิพลกลุ่มเพื่อน ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ ระดับการศึกษาของพ่อแม่ รายได้ของครอบครัว การให้แรงเสริม การเรียนรู้พฤติกรรมก้าวร้าว การรับชมโทรทัศน์ การรับรู้อุปสรรคในชีวิตประจำวัน อัตมโนทัศน์ รูปแบบการสื่อสารในครอบครัว ลักษณะความเป็นชายความเป็นหญิง ความแตกต่างระหว่างตน พฤติกรรมกล้าแสดงออกและไม่กล้าแสดงออก ความวิตกกังวล สิ่งกระตุ้นให้เกิดความโกรธ การตระหนักในตนเอง ความสำนึกตน ความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน การรับรู้ความ

สนใจของพ่อแม่ การรับรู้บรรยากาศแบบประชาธิปไตยระหว่างอาจารย์และนักศึกษา การรับรู้คุณค่าของศาสนา ทศนคติต่อความก้าวร้าว ลักษณะทางพุทธศาสนา การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ลักษณะการมุ่งอนาคตและการควบคุมตน ความภาคภูมิใจในตนเอง ระดับความสามารถในการอ่าน ความโกรธแค้นแต่มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งปัจจัยด้านจิตลักษณะบางด้านในประเทศไทยเรานั้นยังไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษากันน้อย และจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจและต้องการที่จะศึกษาปัจจัยบางประการที่น่าจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา คือ ความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน การตระหนักในตนเองและความวิตกกังวลว่ามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนมากน้อยเพียงใด และมีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าว เพื่อจะได้นำปัจจัยเหล่านี้มาพัฒนาหรือเสริมสร้างเพื่อใช้ในการป้องกันพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน เพื่อที่จะทำให้นักเรียนสามารถใช้วิธีแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างถูกต้องและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนสังกัดกองการมัธยมศึกษา กลุ่มโรงเรียนที่ 5 ในเขต กรุงเทพมหานคร จำนวน 17 โรงเรียน มีห้องเรียน 197 ห้อง และจำนวนนักเรียน 8,580 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนสังกัดกองการมัธยมศึกษา กลุ่มโรงเรียนที่ 5 ในเขต กรุงเทพมหานคร จำนวน 8 โรงเรียน มีห้องเรียน 9 ห้อง และจำนวนนักเรียน 394 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) มีขนาดโรงเรียนเป็นชั้น (Strata) และห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 382 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เชื่อมั่นได้ 95% ($\alpha = 0.05$) (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ . 2540 : 400 ; อ้างอิงจาก Yamane . 1967. *Statistic : An Introductor Analysis*. p. 886) ในการวิจัยครั้งนี้สุ่มได้ห้องเรียนจำนวน 9 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 394 คน ซึ่งมีขั้นตอนการสุ่มดังนี้

ขั้นที่ 1 แบ่งโรงเรียนออกเป็นชั้น โดยใช้ขนาดโรงเรียนเป็นชั้น (Strata) ได้ 4 ขนาด ตามเกณฑ์ของกรมสามัญศึกษา คือ ขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ซึ่งขนาดใหญ่พิเศษ มีจำนวน 9 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 106 ห้อง จำนวนนักเรียน 5,007 คน ขนาดใหญ่ จำนวน 7 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 85 ห้อง จำนวนนักเรียน 3,329 คน ขนาดกลาง จำนวน 1 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 6 ห้อง จำนวนนักเรียน 244 คน และขนาดเล็ก จำนวน 1 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 3 ห้อง จำนวนนักเรียน 131 คน

ขั้นที่ 2 สุ่มห้องเรียนในแต่ละขนาดโรงเรียนมาร้อยละ 4 ของทุกขนาดโรงเรียน ได้จำนวนโรงเรียน ห้องเรียนและนักเรียนดังตาราง 2 ดังนี้

ตาราง 2 จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ขนาดโรงเรียน	โรงเรียน	จำนวนห้องเรียน	จำนวนนักเรียน
ใหญ่พิเศษ	นวมินทรราชินูทิศ บดินทรเดชา	1	53
	นวมินทรราชินูทิศ เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า	1	42
	บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)	2	108
ใหญ่	รัตนโกสินทร์สมโภช ลาดกระบัง	1	40
	มัธยมวัดบึงทองหลาง	1	38
	เทพศิรินทร์ร่มเกล้า	1	44
	นวมินทรราชินูทิศ สตรีวิทยา 2	1	36
กลาง	บางกะปิสุขุมวิทพันธุ์อุปถัมภ์	1	33
รวม	8	9	394

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

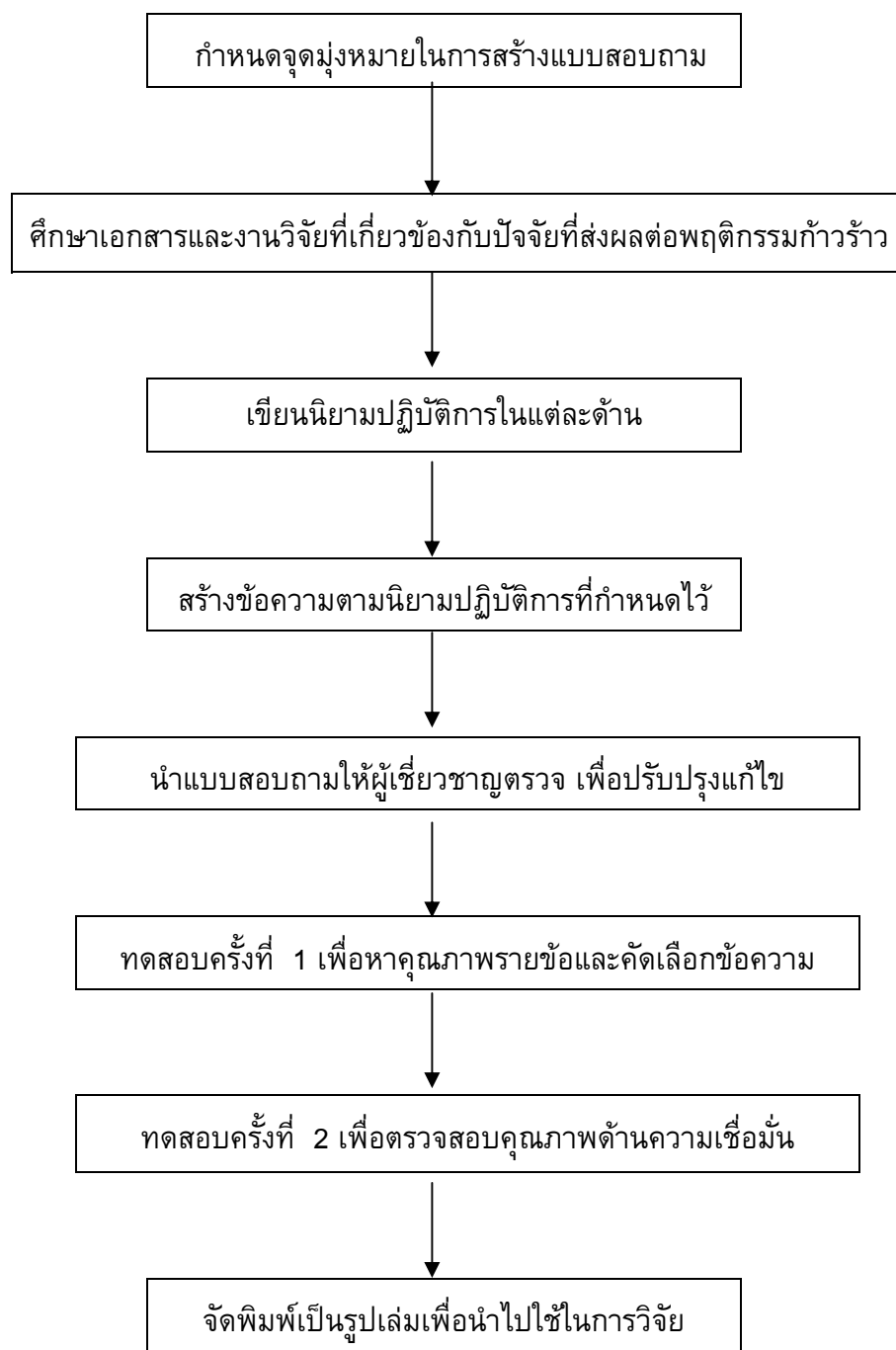
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามจำนวน 2 ฉบับ ดังนี้

1. แบบสอบถามวัดปัจจัยบางประการ จำนวน 4 ด้าน ด้านละ 30 ข้อ รวมทั้งหมด 120 ข้อ ดังนี้
 - 1.1 ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง
 - 1.2 ด้านความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน
 - 1.3 ด้านการตระหนักในตนเอง
 - 1.4 ด้านความวิตกกังวล
2. แบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว จำนวน 30 ข้อ

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังแผนภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพประกอบ 2 ลำดับขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

จากภาพประกอบ 2 เป็นการแสดงลำดับขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามวัดปัจจัยบางประการกับแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถาม

เพื่อสร้างแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 2 ฉบับ ดังนี้

1.1 แบบสอบถามวัดปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน การตระหนักในตนเอง และความวิตกกังวล จำนวนด้านละ 30 ข้อ

1.2 แบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว จำนวน 30 ข้อ

2. ศึกษาทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน การตระหนักในตนเอง และความวิตกกังวล กับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน ตามที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3. เขียนนิยามปฏิบัติการ จากการศึกษาในขั้นที่ 2 ผู้วิจัยได้นำมาเขียนนิยามตามลักษณะที่จะวัด

4. เขียนข้อความในแบบสอบถามวัดปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน การตระหนักในตนเอง และความวิตกกังวล ด้านละ 50 ข้อ และแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว จำนวน 50 ข้อ ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 4 ระดับให้สอดคล้องตามที่นิยามไว้ทั้ง 2 ฉบับ

5. ตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นของแบบสอบถาม โดยหาความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) ของแบบสอบถาม โดยนำข้อคำถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นนักวัดผล 3 ท่าน คือ รศ.วิญญา วิศาลภรณ์ , อาจารย์ละเอียด รักษ์เฝ้า และอาจารย์ชวลิต รวยอาจัน และนักจิตวิทยา 2 ท่าน คือ ผศ.พรหมธิดา แสนคำเครือ และอาจารย์พาสณา จุลรัตน์ ได้พิจารณาความสอดคล้องของแบบสอบถามที่ได้นิยามไว้ในแต่ละฉบับ แล้วให้คะแนน 1 คะแนน เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ตรง ให้คะแนน -1 คะแนน เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ไม่ตรง และให้คะแนน 0 คะแนน เมื่อไม่แน่ใจ ข้อใดที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป แสดงว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามนิยาม

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อความแต่ละข้อในแบบสอบถามแต่ละฉบับ มีค่าดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามวัดปัจจัยบางประการ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

1.1 ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง มีจำนวน 50 ข้อ คัดเลือกไว้ 43 ข้อ ปรับปรุงภาษา 7 ข้อ รวม 50 ข้อ มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.50 – 1.00

1.2 ด้านความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน มีจำนวน 50 ข้อ คัดเลือกไว้ 41 ข้อ ปรับปรุงภาษา 9 ข้อ รวม 50 ข้อ มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00

1.3 ด้านการตระหนักในตนเอง มีจำนวน 50 ข้อ คัดเลือกไว้ 40 ข้อ
ปรับปรุงภาษา 10 ข้อ รวม 50 ข้อ มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00

1.4 ด้านความวิตกกังวล มีจำนวน 50 ข้อ คัดเลือกไว้ 46 ข้อ ปรับปรุง
ภาษา 4 ข้อ รวม 50 ข้อ มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว มีจำนวน 50 ข้อ คัดเลือกไว้ 37 ข้อ
ปรับปรุงภาษา 13 ข้อ รวม 50 ข้อ มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00

6. นำแบบสอบถามในข้อที่ 5 ที่คัดเลือกข้อความที่อยู่ในเกณฑ์ และผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดลองสอบครั้งที่ 1 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนเทศบาลจำนวน 54 คน , โรงเรียนบางกะปิจำนวน 57 คน , โรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญจำนวน 39 คน และโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เบญจมราชาลัย 50 คน รวมนักเรียนจาก 4 โรงเรียนจำนวน 200 คน โดยนักเรียนทุกคนจะได้ทำแบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับ การตอบแบบสอบถามของนักเรียนแต่ละกลุ่ม ผู้วิจัยได้จับเวลาในการตอบแบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับ เพื่อเป็นแนวทางที่จะให้นักเรียนใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามในการวิจัย จากนั้นนำมาตรวจให้คะแนน แล้วจึงนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้ t-test แบบเทคนิค 25% ของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ เพื่อคัดเลือกข้อคำถามที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปรากฏผลดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามวัดปัจจัยบางประการ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง มีจำนวนข้อคำถาม 50 ข้อ มีค่าอำนาจ
จำแนกตั้งแต่ 0.148 ถึง 10.472 คัดเลือกไว้ 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 6.041 ถึง 10.472

1.2 ด้านความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน มีจำนวนข้อคำถาม 50 ข้อ
มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.312 ถึง 7.867 คัดเลือกไว้ 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 3.219 ถึง 7.867

1.3 ด้านการตระหนักในตนเอง มีจำนวนข้อคำถาม 50 ข้อ มีค่าอำนาจ
จำแนกตั้งแต่ 0.631 ถึง 12.194 คัดเลือกไว้ 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 5.568 ถึง 12.194

1.4 ด้านความวิตกกังวล มีจำนวนข้อคำถาม 50 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก
ตั้งแต่ 0.234 ถึง 10.262 คัดเลือกไว้ 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 5.394 ถึง 10.262

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว มีจำนวนข้อคำถาม 50 ข้อ มีค่าอำนาจ
จำแนกตั้งแต่ - 0.042 ถึง 9.538 คัดเลือกไว้ 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 5.584 ถึง 9.538

7. นำแบบสอบถามที่คัดเลือกไว้ตามเกณฑ์ในข้อ 6. ไปทดลองสอบครั้งที่ 2 กับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2 จำนวน 156 คนและ
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า จำนวน 62 คน รวมทั้งหมด 218 คน แล้วทำการตรวจให้
คะแนน เพื่อนำผลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์
แอลฟา (α - coefficient) ของครอนบาช (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามวัดปัจจัยบางประการ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.874 เมื่อแยกเป็นรายด้าน ปรากฏว่าได้ค่าความเชื่อมั่นของปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน การตระหนักในตนเอง และด้านความวิตกกังวลเท่ากับ 0.907 , 0.728 , 0.925 และ 0.933 ตามลำดับ

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.908

8. จัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับ เพื่อนำไปใช้ในการวิจัย

ลักษณะของแบบสอบถาม

แบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ข้อความในแบบสอบถามเขียนเป็นประโยคบอกเล่าที่แสดงความรู้สึกที่มีต่อตนเองทั้งทางบวกและทางลบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แบบสอบถามวัดปัจจัยบางประการ จำนวน 4 ด้าน ด้านละ 30 ข้อ

ปัจจัยแต่ละด้าน	ข้อความ	จริงมากที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงน้อย	ไม่จริงเลย
ความภาคภูมิใจในตนเอง	(0) ข้าพเจ้าภูมิใจกับงานทุกอย่างที่ทำ (00) ข้าพเจ้ารู้สึกที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้				
ความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอกตน	(0) ข้าพเจ้าชอบตก เพราะไม่ตั้งใจเรียน (00) ข้าพเจ้าเชื่อว่าการที่คนเราเคราะห์ร้าย เกิดจากผลกรรมที่ทำไว้				
การตระหนักในตนเอง	(0) ข้าพเจ้ารู้ตัวว่ากำลังทำดีหรือทำชั่ว (00) ข้าพเจ้ารู้จักตัวตนที่แท้จริงของข้าพเจ้าได้ดี				
ความวิตกกังวล	(0) เมื่อยิ่งใกล้วันสอบ ข้าพเจ้าจะรู้สึกเครียดมาก (00) ข้าพเจ้าจะรู้สึกเสียใจมากกับทุกๆ เรื่องที่เข้ามารบกวนจิตใจ				

เกณฑ์การให้คะแนน

1. สำหรับข้อความที่มีความหมายในทางบวก จะให้คะแนนดังนี้
 - จริงมากที่สุด ให้ 3 คะแนน เมื่อข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกมากที่สุด
 - ส่วนใหญ่จริง ให้ 2 คะแนน เมื่อข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกเป็นส่วนใหญ่
 - จริงน้อย ให้ 1 คะแนน เมื่อข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกน้อย
 - ไม่จริงเลย ให้ 0 คะแนน เมื่อข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกน้อยที่สุด
2. สำหรับข้อความที่มีความหมายในทางลบ จะให้คะแนนดังนี้
 - จริงมากที่สุด ให้ 0 คะแนน เมื่อข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกมากที่สุด
 - ส่วนใหญ่จริง ให้ 1 คะแนน เมื่อข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกเป็นส่วนใหญ่
 - จริงน้อย ให้ 2 คะแนน เมื่อข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกน้อย
 - ไม่จริงเลย ให้ 3 คะแนน เมื่อข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกน้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลความหมายคะแนน

การแปลความหมายคะแนนจะแปลความหมายในรูปขอบเขตของคะแนนดังนี้

- ถ้าได้คะแนนเฉลี่ยรายข้อสูงกว่า 2.50 แสดงว่า มีลักษณะที่วัดอยู่ในระดับนั้น ๆ มากที่สุด
- ถ้าได้คะแนนเฉลี่ยรายข้ออยู่ระหว่าง 1.50 ถึง 2.50 แสดงว่า มีลักษณะที่วัดอยู่ในระดับนั้น ๆ มาก
- ถ้าได้คะแนนเฉลี่ยรายข้ออยู่ระหว่าง 0.50 ถึง 1.50 แสดงว่า มีลักษณะที่วัดอยู่ในระดับนั้น ๆ น้อย
- ถ้าได้คะแนนเฉลี่ยรายข้อต่ำกว่า 0.50 แสดงว่า มีลักษณะที่วัดอยู่ในระดับนั้น ๆ น้อยที่สุด

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว จำนวน 30 ข้อ

แบบสอบถาม	ข้อความ	กระทำ เป็น ประจำ	ส่วนใหญ่ กระทำ	นาน ๆ ครั้ง	ไม่ กระทำ เลย
พฤติกรรมก้าวร้าว	0) หากใครทำให้ข้าพเจ้าโกรธ ข้าพเจ้าจะทำร้ายผู้นั้น 00) เวลาโกรธ ข้าพเจ้าจะทำลาย สิ่งที่อยู่ใกล้มือ				

เกณฑ์การให้คะแนน

1. สำหรับข้อความที่มีความหมายในทางลบ จะให้คะแนนดังนี้

กระทำเป็นประจำ ให้ 3 คะแนน เมื่อข้อความนั้นมีการปฏิบัติอยู่ทุกครั้ง
ส่วนใหญ่กระทำ ให้ 2 คะแนน เมื่อข้อความนั้นมีการปฏิบัติอยู่บ่อย ๆ
นาน ๆ ครั้ง ให้ 1 คะแนน เมื่อข้อความนั้นมีการปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง
ไม่กระทำเลย ให้ 0 คะแนน เมื่อข้อความนั้นไม่เคยปฏิบัติเลย

2. สำหรับข้อความที่มีความหมายในทางบวก จะให้คะแนนดังนี้

กระทำเป็นประจำ ให้ 0 คะแนน เมื่อข้อความนั้นมีการปฏิบัติอยู่ทุกครั้ง
ส่วนใหญ่กระทำ ให้ 1 คะแนน เมื่อข้อความนั้นมีการปฏิบัติอยู่บ่อย ๆ
นาน ๆ ครั้ง ให้ 2 คะแนน เมื่อข้อความนั้นมีการปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง
ไม่กระทำเลย ให้ 3 คะแนน เมื่อข้อความนั้นไม่เคยปฏิบัติเลย

เกณฑ์การแปลความหมายคะแนน

การแปลความหมายคะแนนจะแปลความหมายในรูปขอบเขตของคะแนนดังนี้

ถ้าได้คะแนนเฉลี่ยรายข้อสูงกว่า 2.50 แสดงว่า มีพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่ในระดับมากที่สุด

ถ้าได้คะแนนเฉลี่ยรายข้ออยู่ระหว่าง 1.50 ถึง 2.50 แสดงว่า มีพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่ในระดับมาก

ถ้าได้คะแนนเฉลี่ยรายข้ออยู่ระหว่าง 0.50 ถึง 1.50 แสดงว่า มีพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่ในระดับน้อย

ถ้าได้คะแนนเฉลี่ยรายข้อต่ำกว่า 0.50 แสดงว่า มีพฤติกรรมก้าวร้าวน้อยที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตรเพื่อทำหนังสือขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ไปยังผู้บริหารโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. นำหนังสือที่ได้จากบัณฑิตวิทยาลัยไปติดต่อและขอความร่วมมือกับโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อกำหนดวัน เวลาและสถานที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 ทดสอบครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 4 – 11 พฤศจิกายน 2545

2.2 ทดสอบครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 28 – 29 พฤศจิกายน 2545

2.3 ทดสอบเพื่อการวิจัย ระหว่างวันที่ 2 – 13 ธันวาคม 2545

3. เตรียมแบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง และวางแผนในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยทั้งผู้วิจัยและทางโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ดำเนินการในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. นำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง โดยอธิบายให้นักเรียนเข้าใจวัตถุประสงค์ วิธีการทำ ตลอดจนประโยชน์ที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถาม โดยให้นักเรียนแต่ละคนทำแบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับ โดยแบบสอบถามวัดปัจจัยบางประการใช้เวลาทำ 40 นาที และแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าวใช้เวลาทำ 10 นาที ซึ่งในการทำแบบทดสอบทั้ง 2 ฉบับได้มีการเว้นช่วงเวลา 5 นาทีเพื่อหยุดพักระหว่างการทดสอบ

5. นำแบบสอบถามที่มีความเรียบร้อยสมบูรณ์ดี มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล

4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐานของปัจจัยบางประการ และพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน
2. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ
3. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ
4. หาค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1.1 การหาความเที่ยงตรงเชิงพินิจ โดยการพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) (ลัวัน สายยศและอังคณา สายยศ. 2539 : 249 ; อ้างอิงมาจาก Rowinelli and Hambleton. 1977)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้อง มีค่าอยู่ระหว่าง -1 ถึง +1
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

1.2 วิเคราะห์แบบสอบถามเป็นรายข้อ (Item analysis) เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก โดยใช้ t - test แบบเทคนิค 25% ของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538 : 215 – 216) ดังสูตร

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2}{n_H} + \frac{S_L^2}{n_L}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถาม
	$\bar{X}_H$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง
	$\bar{X}_L$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ
	S_H^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มสูง
	S_L^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มต่ำ
	n_H	แทน	จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มสูง
	n_L	แทน	จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มต่ำ

1.3 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละฉบับ โดยหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ . 2538 : 200) ดังสูตร

$$\alpha = \frac{n}{n - 1} \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	n	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	s_i^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
	s_t^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

2. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. 2539 : 191 - 194)

2.2 หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยใช้สูตรของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ.2540 : 172 – 173)

$$r_{XY} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ r_{XY}	แทน	สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนตัวแปร X กับตัวแปร Y
$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนน X
$\sum Y$	แทน	ผลรวมของคะแนน Y
$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของ X แต่ละตัวยกกำลังสอง
$\sum Y^2$	แทน	ผลรวมของ Y แต่ละตัวยกกำลังสอง
$\sum XY$	แทน	ผลรวมของผลคูณของ X กับ Y
N	แทน	จำนวนสมาชิกในกลุ่มตัวอย่าง

2.3 ทดสอบความมีนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยใช้ t – test (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2540 : 249 – 250)

$$t = r \sqrt{\frac{n - 2}{1 - r^2}}$$

เมื่อ t	แทน	ค่าการแจกแจงแบบที
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
n	แทน	จำนวนสมาชิกในกลุ่มตัวอย่าง
df	=	n - 2

2.4 หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ โดยใช้สูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2540 : 331)

$$R_{y.1,2,3 \dots n}^2 = \sum \beta_i r_{x_i y}$$

เมื่อ $R_{y.1,2,3 \dots n}$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ถึง n กับตัวแปรตาม y
-----------------------------	-----	--

β_i	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระ ตัวที่ i ในรูปคะแนนมาตรฐาน
r_{x_iy}	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร อิสระตัวที่ i กับตัวแปรตาม y

2.5 ทดสอบความมีนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ โดยใช้สูตร
(ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2540 : 332)

$$F = \frac{R^2 / k}{(1 - R^2) / (N - k - 1)}$$

เมื่อ	F	แทน	ค่าการแจกแจงแบบเอฟ (F – Distribution)
	R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
	N	แทน	จำนวนสมาชิกในกลุ่มตัวอย่าง
	k	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ
	df_1	=	k
	df_2	=	$N - k - 1$

2.6 หาค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน โดยใช้สูตร
(ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2540 : 332)

$$\beta_i = b_i \frac{S_i}{S_y}$$

เมื่อ	b_i	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ i ในรูปคะแนนดิบ
	β_i	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ i ในรูปคะแนนมาตรฐาน
	S_i	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจาก ตัวแปรอิสระตัวที่ i
	S_y	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจาก ตัวแปรตาม y

2.7 ทดสอบนัยสำคัญของค่าน้ำหนักความสำคัญ (Beta – Weight) โดยใช้ t-test (ลัวัน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2540 : 344)

$$t_i = \frac{\beta_i}{SE_{\beta_i}}$$

เมื่อ	t_i	แทน	ค่าการแจกแจงแบบทีของค่าน้ำหนักความสำคัญตัวที่ i
	β_i	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ i ในรูปคะแนนมาตรฐาน
	SE_{β_i}	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของค่าน้ำหนักความสำคัญ
	N	แทน	จำนวนสมาชิกในกลุ่มตัวอย่าง
	k	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ
	df	=	$N - k - 1$

ในการวิจัยครั้งนี้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตั้งแต่ข้อ 2.1 – 2.7 โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS (Statisticals Package for the Social Science) (SPSS inc. 1985 : 165 – 171)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอและการแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

X_1	แทน	คะแนนปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง
X_2	แทน	คะแนนปัจจัยด้านความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตน
X_3	แทน	คะแนนปัจจัยด้านการตระหนักในตนเอง
X_4	แทน	คะแนนปัจจัยด้านความวิตกกังวล
Y	แทน	คะแนนพฤติกรรมก้าวร้าว
k	แทน	จำนวนข้อสอบ
k'	แทน	คะแนนเต็มรายข้อของแบบสอบถาม
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
R	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	แทน	ความแปรปรวนของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
β	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐาน
SE_β	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการวัดในรูปคะแนนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติในการแจกแจงแบบที
F	แทน	ค่าสถิติในการแจกแจงแบบเอฟ

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนปัจจัยแต่ละด้าน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยบางประการ กับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน
2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบธรรมดา และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ

3. คำนวณน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้าน ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนปัจจัยบางประการและคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้วิจัยได้นำคะแนนของแบบสอบถามวัดปัจจัยบางประการ และแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าวไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 394 คน ได้ค่าสถิติพื้นฐานคือ คะแนนเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏผลดังในตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 3 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนปัจจัยบางประการและคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตัวแปร	k	k'	$\bar{X}$	S
ความภาคภูมิใจในตนเอง	30	3	1.903	0.666
ความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอกตน	30	3	1.935	0.752
การตระหนักในตนเอง	30	3	2.118	0.683
ความวิตกกังวล	30	3	1.253	0.863
พฤติกรรมก้าวร้าว	30	3	0.946	0.777

จากตาราง 3 ปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยรายข้อของปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน การตระหนักในตนเอง และความวิตกกังวล และคะแนนเฉลี่ยรายข้อของพฤติกรรมก้าวร้าว มีค่าอยู่ระหว่าง 0.946 ถึง 2.118 โดยที่ปัจจัยด้านการตระหนักในตนเองมีคะแนนเฉลี่ยรายข้อสูงที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยด้านความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน ความภาคภูมิใจในตนเอง ความวิตกกังวล และการวัดพฤติกรรมก้าวร้าว ตามลำดับ และพบว่าคะแนนเฉลี่ยรายข้อของปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน และการตระหนักในตนเองนั้น นักเรียนมีอยู่ในระดับมาก ส่วนปัจจัยด้านความวิตกกังวลและพฤติกรรมก้าวร้าว นักเรียนมีอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาความเบี่ยงเบนมาตรฐานรายข้อของปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน การตระหนักในตนเอง ความวิตกกังวลและพฤติกรรมก้าวร้าวของ

นักเรียน พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.666 ถึง 0.863 แสดงว่าปัจจัยทั้ง 4 ด้านและพฤติกรรมก้าวร้าวมีการกระจายของคะแนนน้อย และแต่ละลักษณะที่วัดมีการกระจายใกล้เคียงกัน

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบธรรมดา และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมก้าวร้าว และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อกำหนดค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบธรรมดาและสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมก้าวร้าว แล้วจึงนำไปทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบธรรมดาทดสอบด้วยค่าที (t-test) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณทดสอบด้วยค่าเอฟ (F-test) ปรากฏผลดังในตาราง 4 ดังนี้

ตาราง 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบธรรมดา และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยบางประการ กับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	Y
X ₁	1.000	.251**	.468**	-.384**	-.173**
X ₂		1.000	.388**	-.240**	-.173**
X ₃			1.000	-.225**	-.213**
X ₄				1.000	.407**
Y					1.000
R = 0.429 R ² x 100 = 18.40 F = 21.920**					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 4 ปรากฏว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ธรรมดาระหว่างปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน การตระหนักในตนเอง และความวิตกกังวล มีค่าอยู่ระหว่าง - 0.384 ถึง 0.468 ซึ่งสัมพันธ์กันทั้งทางบวกและทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน การตระหนักในตนเองและความวิตกกังวลกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน มีค่าอยู่ระหว่าง - 0.173 ถึง 0.407 และมีความสัมพันธ์กันทั้งทางบวกและทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่าเช่นกัน โดยปัจจัยด้านความวิตกกังวลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้าน

การตระหนักในตนเอง ส่วนปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเองและความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวต่ำที่สุด

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน การตระหนักในตนเอง และความวิตกกังวลกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน ปรากฏว่ามีความสัมพันธ์กันเท่ากับ 0.429 ซึ่งสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาความแปรปรวนของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณแล้ว พบว่ามีค่า 18.40 แสดงว่า ปัจจัยบางประการทั้ง 4 ด้านวัดลักษณะร่วมกันกับพฤติกรรมก้าวร้าวเท่ากับ 18.40 เปอร์เซ็นต์

3. คำนำน้าหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ

เพื่อที่จะศึกษาว่าปัจจัยบางประการด้านใด ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน จึงคำนวณหาคำน้าหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในรูปคะแนนมาตรฐานและค่าร้อยละของน้าหนักความสำคัญ ตลอดจนค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการวัดในรูปคะแนนมาตรฐาน และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วยค่าที่ ปรากฏผลดังในตาราง 5 ดังนี้

ตาราง 5 คำน้าหนักความสำคัญและค่าร้อยละของน้าหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตัวแปร	β	$\beta \times 100$	SE_{β}	t-test
X_1	.047	4.70	.067	.863
X_2	-.041	4.10	.087	-.816
X_3	-.133	13.30	.057	-2.425*
X_4	.385	38.50	.043	7.667**
รวม	.606	60.60		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 5 ปรากฏว่า ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน การตระหนักในตนเอง และด้านความวิตกกังวล ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวรวมทั้งสิ้นร้อยละ 60.60 โดยปัจจัยด้านการตระหนักในตนเองและความวิตกกังวลส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวคิดเป็นร้อยละ 13.30 และ 38.50 ซึ่งมีค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ - .133 และ .385 ตามลำดับ และส่งผลทางด้านลบ และด้านบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ โดยปัจจัยด้านความวิตกกังวลส่งผลสูงกว่าด้านการตระหนักในตนเองถึงร้อยละ 25.20 ส่วนปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเองและความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวคิดเป็นร้อยละ 4.70 และ 4.10 ซึ่งมีค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .047 และ - .041 แสดงว่าส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวน้อย และส่งผลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุป อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. สังเกตความมุ่งหมาย สมมุติฐาน และวิธีการดำเนินการวิจัย
2. สรุปผลการวิจัย
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

สังเกตความมุ่งหมาย สมมุติฐาน และวิธีการดำเนินการวิจัย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อศึกษาน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3

สมมุติฐานในการวิจัย

1. ปัจจัยบางประการมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน
2. น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยอย่างน้อย 1 ประการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนสังกัดกองการมัธยมศึกษา กลุ่มโรงเรียนที่ 5 ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ที่มีขนาดโรงเรียนเป็นชั้น (Strata) และมีห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) ได้จำนวนห้องเรียนทั้งหมด 9 ห้อง มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 394 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสอบถาม 2 ฉบับ คือ

1. แบบสอบถามวัดปัจจัยบางประการจำนวน 4 ด้าน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีจำนวนด้านละ 30 ข้อ ใช้เวลาทำ 40 นาที ดังนี้

- 1.1 ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง จำนวน 30 ข้อ
- 1.2 ด้านความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน จำนวน 30 ข้อ
- 1.3 ด้านการตระหนักในตนเอง จำนวน 30 ข้อ
- 1.4 ด้านความวิตกกังวล จำนวน 30 ข้อ

โดยแบบสอบถามแต่ละด้าน มีค่าความเชื่อมั่นจากสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) เท่ากับ 0.907 0.728 0.925 และ 0.933 ตามลำดับ และมีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.874

2. แบบสอบถามวัดพฤติกรรมก้าวร้าว จำนวน 30 ข้อ ใช้เวลาทำ 10 นาที มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.908

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น หลังจากที่ได้นัดหมายโรงเรียนเพื่อทำการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถามวัดปัจจัยบางประการ และแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าวที่ได้สร้างเตรียมไว้แล้ว ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งดำเนินการด้วยตนเอง และทางโรงเรียนดำเนินการให้ โดยใช้แบบสอบถามวัดปัจจัยบางประการซึ่งมีจำนวน 4 ด้าน ใช้เวลาทำประมาณ 40 นาที จากนั้นจึงทดสอบด้วยแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว ใช้เวลาทำประมาณ 10 นาที โดยมีการอธิบายคำชี้แจง วิธีการทำก่อนที่เริ่มทดสอบทุกครั้ง และได้ทำการทดสอบในวันเดียวกัน แต่มีการหยุดพักระหว่างการทดสอบทั้ง 2 ฉบับ อย่างน้อย 5 นาที เมื่อทำการทดสอบเสร็จจึงนำมาตรวจให้คะแนน และบันทึกผลการทดสอบไว้เป็นคะแนนจากการทดสอบ จากนั้นจึงนำผลที่ได้มาจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนปัจจัยแต่ละด้าน และคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบธรรมดา และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ

3. คำนำนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปผลการวิจัย

1. คะแนนเฉลี่ยรายข้อของปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตน การตระหนักในตนเอง และความวิตกกังวล และคะแนนเฉลี่ยรายข้อของพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน มีค่าอยู่ระหว่าง 0.946 ถึง 2.118 ซึ่งพบว่าคะแนนเฉลี่ยรายข้อของปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตนและการตระหนักในตนเองนั้น นักเรียนมีอยู่ในระดับมาก ส่วนปัจจัยด้านความวิตกกังวลและพฤติกรรมก้าวร้าว นักเรียนมีอยู่ในระดับน้อย

เมื่อพิจารณาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานรายข้อของปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตน การตระหนักในตนเอง ความวิตกกังวล และพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.666 ถึง 0.863 แสดงว่าปัจจัยทั้ง 4 ด้านและพฤติกรรมก้าวร้าวมีการกระจายของคะแนนน้อยและใกล้เคียงกัน

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตน การตระหนักในตนเอง และความวิตกกังวล กับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน มีค่าเท่ากับ 0.429 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยปัจจัยบางประการทั้ง 4 ด้าน วัดลักษณะร่วมกันกับพฤติกรรมก้าวร้าวได้เท่ากับ 18.40 เปอร์เซนต์

3. คำนำนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานของปัจจัยด้านความวิตกกังวลมีค่าเท่ากับ .385 และส่งผลทางด้านบวกต่อพฤติกรรมก้าวร้าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนคำนำนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานของปัจจัยด้านการตระหนักในตนเองมีค่า - .133 และส่งผลทางด้านลบต่อพฤติกรรมก้าวร้าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง และความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตนส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน การตระหนักในตนเอง และความวิตกกังวล กับพฤติกรรมก้าวร้าวมีค่าเท่ากับ .429 และมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1 ที่ตั้งไว้ว่า ปัจจัยบางประการมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และสอดคล้องกับงานวิจัยของหลายท่าน ดังเช่น แฟรงค์ (Frank. 1980 : Abstract) ที่ทำการวิจัยพบว่า ความวิตกกังวลแบบคุณลักษณะเฉพาะตัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมก้าวร้าว และความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตนมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมก้าวร้าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของโทมัส (จิราภรณ์ อำนาจเถลิงศักดิ์. 2540 : 20 ; อ้างอิงจาก Thomas. 1992 : 1016 - 1018) ที่พบว่า

ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนสูงกว่าจะสามารถรับรู้และแสดงความก้าวร้าวสูงกว่าผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนต่ำกว่า ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความเชื่ออำนาจภายในตนมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าวตนเอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของคินเนย์ , สมิทท์ และดอนเซลล่า (Kinney , Smith and Donzella. 2001 : Abstract) ที่ทำการวิจัยพบว่า การตระหนักในตนเองมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมก้าวร้าว โดยสามารถอธิบายพฤติกรรมก้าวร้าวได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเคอร์นิส , แกรนเนแมนน์ และบาร์คเลย์ (Kernis , Grannemann and Barclay. 1989 : 1013 – 1022) ที่พบว่า ผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงมีแนวโน้มที่จะแสดงความมั่งร่ายหรือความก้าวร้าวสูงที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความภาคภูมิใจในตนเองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าว ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงสอดคล้องกับผลการวิจัยของบุคคลดังกล่าวข้างต้นที่ว่า ปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน การตระหนักในตนเอง และความวิตกกังวลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าว

2. คำนำนักความสำคัญของปัจจัยด้านความวิตกกังวลส่งผลทางด้านบวกต่อพฤติกรรมก้าวร้าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่มีความวิตกกังวลสูงมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวสูง เนื่องจากผู้ที่มีความวิตกกังวลสูงมักมีอาการฉุนเฉียวโกรธง่าย ตึงเครียด ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนได้ โดยจะแสดงอารมณ์รุนแรง เมื่อเกิดความคับข้องใจซึ่งความคับข้องใจจัดว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว ตลอดจนจะมีความไวต่อการกระทำต่าง ๆ หากถูกขัดใจ ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ล้วนแต่ส่งผลให้ผู้นั้นมีการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวในระดับสูง ส่วนผู้ที่มีความวิตกกังวลต่ำมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวต่ำ เนื่องจากจะเห็นได้ว่า ผู้ที่มีความวิตกกังวลต่ำจะมีอารมณ์ที่มั่นคง อดทน ไม่หงุดหงิดง่าย และสามารถควบคุมอารมณ์ได้ ซึ่งทำให้ผู้นั้นมีการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว

ออกมาในระดับต่ำ ส่วนค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านการตระหนักในตนเองส่งผลทางด้านลบต่อพฤติกรรมก้าวร้าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่มีการตระหนักในตนเองสูงมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวต่ำ เนื่องจากผู้ที่มีการตระหนักในตนเองสูงมักจะเป็นผู้ที่มีสติ รู้เท่าทันอารมณ์ของตน โดยสามารถจัดการกับความรู้สึกและอารมณ์ของตนให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ตลอดจนตระหนักถึงผลของการกระทำที่เกิดจากความคิด และความรู้สึกของตนได้ดี ซึ่งส่งผลให้ผู้นั้นแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวในระดับต่ำ ส่วนผู้ที่มีการตระหนักในตนเองต่ำมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวสูง เนื่องจากผู้ที่มีการตระหนักในตนเองต่ำมักจะไม่มีความสามารถในการยับยั้งคิด รู้ไม่เท่าทันอารมณ์ของตน โดยมักทำอะไรโดยไม่คิดอย่างรอบคอบ ตลอดจนไม่สามารถจัดการหรือควบคุมอารมณ์ของตนได้ โดยเฉพาะเมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้น ก็จะส่งผลให้ผู้นั้นแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวในระดับสูงได้ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 2 ที่ตั้งไว้ว่า มีปัจจัยอย่างน้อยหนึ่งประการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า มีปัจจัยถึง 2 ประการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเดวิด (David. 1980 : Abstract) ที่พบว่า ความวิตกกังวลแบบคุณลักษณะเฉพาะตัวส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมก้าวร้าว และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของสตีเวน (Steven. 1987 : Abstract) ที่พบว่า ผู้ที่ได้รับการกระตุ้นให้เกิดความโกรธและความวิตกกังวล จะแสดงความก้าวร้าวออกมาต่ำกว่าผู้ที่ได้รับการกระตุ้นให้เกิดความโกรธเพียงอย่างเดียว ดังนั้นการมีความวิตกกังวลจึงสามารถช่วยลดความก้าวร้าวที่เกิดจากความโกรธได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจอห์น (John. 1981 : Abstract) พบว่าการตระหนักในตนเองส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าว โดยที่ผู้ที่มีการตระหนักในตนเองต่ำจะมีความก้าวร้าวสูงกว่าผู้ที่มีการตระหนักในตนเองสูง ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การตระหนักในตนเองสูงจึงมีแนวโน้มที่จะมีผลต่อการลดการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวได้ ส่วนปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง และความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอกตน ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเองและความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอกตนไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าว ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความภาคภูมิใจในตนเองเป็นส่วนหนึ่งของอัตมโนทัศน์ (self - concept) ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความรู้สึกและการรับรู้เกี่ยวกับตนเองของแต่ละบุคคล ดังที่ธีระ มุลธิยะ (2530 : 1) ได้กล่าวไว้ว่า ถ้าบุคคลมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองในด้านดี หรือมองตนเองในทางบวก บุคคลก็จะมีพฤติกรรมต่อผู้อื่นทัดเทียมกับตนเอง และเห็นคุณค่าในผู้อื่น ย่อมทำให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมที่ดีที่พึงประสงค์ออกมา แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลมีความนึกคิดเกี่ยวกับตนเองในทางลบ ก็จะมองไม่เห็นคุณค่าของผู้อื่น ซึ่งอาจทำให้แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับผู้อื่นออกไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับนราธร ศรีประสิทธิ์ (2529 : 19) ที่กล่าวว่า ถ้าหากบุคคลมีอัตมโนทัศน์ไปในทางสร้างสรรค์หรือมีความภาคภูมิใจในตนเองสูง ก็ย่อมมีความพึงพอใจในตนเอง แต่ถ้ามีอัตมโนทัศน์เป็นไปในทางทำลายหรือมีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ ก็จะส่งผล

ให้บุคคลเกิดความรู้สึกผิด วิตกกังวล และมีพฤติกรรมก้าวร้าวได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎี สมितिไกร (2530 : 67) ที่ได้กล่าวไว้ว่า บุคคลที่มีอัตมโนทัศน์ที่ไม่ดี จะมีความรู้สึกว่าตนเองขาดความสามารถ มีลักษณะด้อย

ไร้คุณค่า หรือมีความรู้สึกที่ไม่ดีอื่น ๆ ซึ่งอาจทำให้บุคคลนั้นหลงผิดคิดว่าตนเอง ไม่มีอะไรดีสักอย่าง ย่อมส่งผลให้บุคคลนั้นง่ายต่อการถูกชักจูงไปสู่การเกิดพฤติกรรมต่อต้านสังคม หรือพฤติกรรมก้าวร้าวได้ ส่วนความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตนนั้นเป็นจิตลักษณะหนึ่งที่เป็นตัวกำหนดให้บุคคลประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ตนเชื่อ ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวได้นั้น จะต้องขึ้นอยู่กับ การควบคุมตนเอง ดังที่ปภาวดี (จิราภรณ์ อำนาจเกลิงศักดิ์. 2540 : 19 ; อ้างอิงจาก ปภาวดี แจ่มศิริ. 2527 : 4) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการที่จะนำไปสู่เป้าหมายและควบคุมตัวแปรทั้งภายในและภายนอกของบุคคลอันจะมีผลต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ซึ่งก็คือพฤติกรรมก้าวร้าวไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยจะต้องใช้กระบวนการของความสามารถในการควบคุมตนเอง ซึ่งหากบุคคลใดมีความสามารถในการควบคุมตนเองน้อย ก็อาจทำให้มีพฤติกรรม

ก้าวร้าวสูงได้

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอแนะเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวคือ ความวิตกกังวล และการตระหนักในตนเอง ซึ่งสามารถช่วยให้ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาได้ร่วมกันหาวิธีการลดปัจจัยด้านความวิตกกังวลของนักเรียนให้น้อยลง และมีการพัฒนาและเสริมสร้างปัจจัยด้านการตระหนักในตนเองให้อยู่ในระดับสูง เพื่อใช้ในการป้องกันพฤติกรรมก้าวร้าวให้ลดน้อยลง ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการป้องกันเด็กกระทำผิด และปัญหาอาชญากรรมที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะที่จะทำการวิจัยต่อไป มีดังนี้

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งอาจจะส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน โดยเฉพาะปัจจัยที่สามารถนำไปแก้ไขปัญห พฤติกรรมก้าวร้าวได้ ดังเช่น ปัจจัยภายนอกตนหรือด้านสังคม ซึ่งได้แก่ สถานการณ์ที่ชักจูงให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว , วัฒนธรรม , ค่านิยม , สภาพโรงเรียน , สภาพแวดล้อม ตลอดจนปัจจัยด้านจิตลักษณะที่สำคัญในทฤษฎีต้นไม้วัยจรกรรมสำหรับคนไทย ซึ่งได้แก่ การควบคุมตนเอง , แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และประสบการณ์ทางสังคม เป็นต้น

2.2 ควรทำการวิจัยเรื่องนี้กับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มอื่น เช่น ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือระดับอาชีวศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่จัดอยู่ในกลุ่มที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวอย่างชัดเจน ซึ่งอาจทำให้ได้ผลการวิจัยที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อที่จะทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อันได้แก่ บิดา มารดา ผู้ปกครอง โดยเฉพาะสถานศึกษา ได้แนวคิดต่าง ๆ ที่จะใช้เป็นแนวทางในการวางแผนช่วยเหลือ และสามารถแก้ไขปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อไปได้

2.3 ควรทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นรายบุคคล โดยใช้วิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์ประกอบการวิจัยด้วย เพื่อช่วยให้เข้าใจถึงสาเหตุของพฤติกรรมนี้ได้ละเอียดและชัดเจนยิ่งขึ้น

2.4 เนื่องจากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ตัวแปรต้นหรือปัจจัยที่นำมาใช้ในการศึกษามีความสัมพันธ์กันเอง ซึ่งอาจส่งผลให้ค่าการพยากรณ์มีค่าน้อย ดังนั้นในการเลือกตัวแปรที่จะทำการศึกษารั้งต่อไป ควรมีการพิจารณาและศึกษาก่อนว่าตัวแปรต้นมีความสัมพันธ์กันเองหรือไม่

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กาญจนา พงศ์พฤกษ์. (2523). ความสัมพันธ์ระหว่างกันของพฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออก ความวิตกกังวลและความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2527). *Self – Esteem & ความรัก*. กรุงเทพฯ : โปรเฟสชั่นแนลพับลิชชิง.
- คณิต ฤทธิ์รอด. (2537). การเปรียบเทียบมโนภาพแห่งตนและการอบรมเลี้ยงดูตามการรับรู้ของนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมปกติทั่วไป. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- จันทร์ฉาย พิทักษ์ศิริกุล. (2532). ผลของการจัดโปรแกรมความกล้าแสดงออกต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- จิราภรณ์ อำนางเกลิงศักดิ์. (2540). การศึกษาปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทะเลาะวิวาทของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จีระ เจริญสุขวิมล. (2527). การสร้างแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพด้านความวิตกกังวลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ฉันทนา ยัญญลักษณ์. (2530). ผลของการสอนโดยใช้บทเรียนโปรแกรมเรียนเป็นคณะกับบทเรียนโปรแกรมเรียนเป็นรายบุคคลที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ความภาคภูมิใจในตนเอง และความสนใจในวิชาคณิตศาสตร์เรื่องความเท่ากันทุกประการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เชาวนา อมรสงเจริญ. (2537). ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลปพัทลุง จังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ชูชัย สมितिไกร. (2530). “การจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชน,” *แนะแนว*. 21(108) : 65 – 74.
- ดวงเดือน แซ่ตั้ง. (2532). *อิทธิพลการให้แรงเสริมด้วยเบี้ยรางวัลต่อความเชื่ออำนาจในตนของเด็กก่อนวัยรุ่น*. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน. (2529). *ประมวลบทความทางวิชาการ ตอน 1. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร*.
- . (2537, ธันวาคม). “จิตลักษณะของนักเรียนวัยรุ่นในครอบครัวปกติ – เครียด – แดก และปัจจัยปกป้อง,” *วารสารจิตวิทยา*. 1(2) : 20 – 36.
- เดชา นุ่นพันธ์. (2525). *ผลของการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ความภาคภูมิใจในตนเอง และทัศนคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เดือนเพ็ญ ทองน่วม. (2533). *การตระหนักในตนเองและการรับรู้สาเหตุ*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาสังคม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ทศพร ประเสริฐสุข. (2543). “ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา,” *รวมบทความทางวิชาการอีคิว*. กรุงเทพฯ : DESKTOP.
- ทัศนิตา ระเบียบดี. (2531, มิถุนายน – กันยายน). “การพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเอง,” *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับพิเศษ* : 12.
- ทัศนาก ทอภักดี. (2528). *ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลกับความเชื่ออำนาจภายในตนของเด็กวัยรุ่นไทย*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ธงชัย ชิวปรีชา. (2513). *การศึกษาแบบการคิด (Cognitive Style) ของนักเรียนฝึกหัดครูระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษา ชั้นปีที่ 1 และ 2*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ธีระ ชัยยุทธขรรค์. (2544, กุมภาพันธ์). “การเสริมสร้างความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง,” *วารสารการศึกษา กทม*. 24(5) : 19 – 26.
- ธีระ มุลธิยะ. (2530). *ผลการให้คำปรึกษาแบบโรเจอร์ที่มีต่อการพัฒนาอัตมโนทัศน์ด้านการปรับตัวทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวชิรวิทย์ จังหวัดมหาสารคาม*.

- ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นพมาศ ชีระเวคิน. (2534). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นภาพร พุ่มพฤกษ์. (2529). ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพระนารายณ์ลพบุรี. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นราธร ศรประสิทธิ์. (2529). ปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของเด็กรุ่น. วิทยานิพนธ์ สศ.ม.(สังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นวนันท์ กิจทวี. (2541). ประสิทธิภาพของโปรแกรมสร้างเสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันยาเสพติดในนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- นิพนธ์ แจ้งเอี่ยม. (2519). การศึกษาบุคลิกภาพการแสดงตัว ความเชื่อมั่นในตนเองและความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดอุดรดิตถ์. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บานชื่น บุญประเสริฐ. (2534). การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้แก่นักเรียนตามการรับรู้ของครูสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (มัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- บุปผา อยู่ยัด. (2533). ผลของกิจกรรมแนะแนวกลุ่มต่อการพัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (จิตวิทยาการปรึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- บำรุง บุญยงค์. (2515). การศึกษาผลการสอนแบบสืบสวน – สอบสวน (Combined Inquiry) ที่มีต่อความคิดแบบสืบสวน – สอบสวน ความคิดสร้างสรรค์ และทัศนคติเกี่ยวกับการควบคุมจากภายนอก – ภายใน (External – Internal Control). ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ปภาวดี แจ่มศิริ. (2527). ผลของการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมก่อนในชั้นเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ประพันธ์ สุทธาวาส. (2519). ความก้าวร้าวกับการอบรมเลี้ยงดู. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาสังคม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2520). ทศนคติ : การวัด การเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ประสาร ทิพย์ธารา. (2521). พัฒนาการและการปรับตัวของวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แพร่พิทยาอินเตอร์เนชั่นแนล.
- ประสิทธิ์ บัวคลี่. (2514). การศึกษาเปรียบเทียบความวิตกกังวล ความเกรงใจ และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนไทยในต่างจังหวัด นักเรียนไทยในกรุงเทพฯ และนักเรียนนานาชาติ. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประเสริฐ สุวรรณศรี. (2544). ความวิตกกังวลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและการเข้าสังคมของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอบางปะปทุม จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ปรัชญานันท์ เทียงจรรยา. (2539). ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอิสระแห่งตน ความเชื่ออำนาจภายในตน พฤติกรรมการดูแลของอาจารย์พยาบาล กับความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ปราณี จันทรหอม. (2541). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับพฤติกรรมก้าวร้าว. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การประถมศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ปรารถนา ช้อนแก้ว. (2542). การพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเองของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดยะลา โดยใช้กิจกรรมการออกกำลังกายเป็นสื่อ. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เปรมจิต ทศตะ. (2516). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินค่าตน ลักษณะความเป็นผู้นำ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหาโดยใช้หลักการและ

- ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปริญญาโท กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ผ่องพรรณ แววิเศษ. (2534). ลักษณะจิตสังคมเพื่อป้องกันพฤติกรรมทะเลาะวิวาทของวัยรุ่น. ปริญญาโท วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พจน์ จันทวีระกุล. (2515). ความสัมพันธ์ระหว่างความอยากรู้อยากเห็น ทักษคติแบบเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตน และความสามารถในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 4 และประถมปีที่ 7. ปริญญาโท กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พรณี ชูทัย. (2523). “ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรม,” จิตวิทยาพื้นฐานเพื่อการแนะแนว. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- พรสุดา ดิษยวรรณ. (2534). พฤติกรรมการแสดงออกตามทฤษฎีของดีจิโรวานกับการอบรมเลี้ยงดูและลักษณะทางจิตสังคมบางประการของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพฯ. ปริญญาโท กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์. (2528). จิตวิทยาร่วมสมัย. เชียงใหม่ : โครงการตำรามนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสยามศึกษา.
- เพชรสุดา เพชรใส. (2525). การทดลองการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มในการปรับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เพ็ญทิพย์ ชัยพัฒน์. (2528). จิตวิทยาวัยรุ่นและการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- มนตรี อนันต์รักษ์. (2517). ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติแบบควบคุมจากภายใน – ภายนอก ทักษคติทางวิทยาศาสตร์และความเชื่อโชคลางในกลุ่มผู้ที่มีอาชีพครู. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มะลิ อุดมภาพ. (2538). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปริญญาโท กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เย็น ธีรพัฒน์ชัย. (2541). การปรับพฤติกรรมก้าวร้าวในชั้นเรียนของเด็กออทิสติกชั้นประถม

ศึกษาปีที่ 1 โดยวิธีการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรในการทำแบบฝึกหัดวิชาคณิตศาสตร์.
 ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

รังรอง งามศิริ. (2540). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรที่มีผลต่อความวิตกกังวลในการสอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2540). สถิติวิทยาทางการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
 ———— สุวีริยาสาสน์.

———. (2539). เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์.

. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์.

วณิชชา ฤกษ์ศิริ. (2540). ผลของการใช้ตัวแบบในนิทานที่มีต่อการพัฒนาความเชื่ออำนาจภายใน
 ตนของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกัน. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม.
 (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
 ถ่ายเอกสาร.

วรรณ ช่อจดารากุล. (2533, มิถุนายน - กรกฎาคม). “พฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่น,” *แนะแนว*.
 24(129) : 8 – 13.

วรลักษณ์ ธีราโมกษ์. (2536, กรกฎาคม). “ความก้าวร้าว,” *ชัยพฤกษ์วิทยาการศาสตร์*. 40(277) :
 36 - 37.

วริญญา อรรถยุกติ. (2543). การเปรียบเทียบทักษะชีวิตของวัยรุ่นชายที่ติดยาเสพติดและไม่ติดยาเสพติด
 ในกรุงเทพมหานคร. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว).
 กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

วัฒนา ศรีสัตย์วาจา. (2517). ความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลและคุณธรรมบางประการของ
 นิสิตมหาวิทยาลัย. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

วัลลภ กันทรพย. (2513). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจเรียน ระดับความปรารถนา
 ในการสอบและความวิตกกังวลในการเรียนกับความสำเร็จในการเรียน. ปรินญานินพนธ์
 กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

วิภาพร ลาภสมบุรณานนท์. (2522). การศึกษาเปรียบเทียบผลของการให้แรงจูงใจที่มีต่อการ
 ทำงานของนักเรียนประถมศึกษาที่มีความวิตกกังวลสูงและต่ำ. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม.
 กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ศิริพร สถิตย์ถาวร. (2540). ผลของการใช้ข้อมูลและการสนับสนุนทางอารมณ์ต่อความวิตกกังวล ก่อนการผ่าตัดของผู้ป่วยที่มีความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตนแตกต่างกัน. ปรินญา นิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สถิตย์ ภัทร. (2535). ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความภาคภูมิใจในตนเองของบุคคลวัยรุ่น. ปรินญา นิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมชาย เตียวตระกูล. (2529). การฝึกการผ่อนคลายแบบจิตคลุมกายเพื่อลดความก้าวร้าวของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนาคนาวาอุปถัมภ์ กรุงเทพฯ. ปรินญา นิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมพร สุทัศน์, ม.ร.ว. (2526). จิตวิทยาการปกครองชั้นเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : _____ ไทยวัฒนาพานิช.
- . (2529). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน ในเขต กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.จ. (จิตวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สมพิศ ไชยกิจ. (2536). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนราธิวาส. ปรินญา นิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมศรี แสงสว่างชัย. (2540). ปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับการปรับตัวต่อบทบาทการเป็น มารดาของมารดาที่มีบุตรกลุ่มอาการดาวน์ซึ่งนำบุตรมารับการส่งเสริมพัฒนาการที่ โรงพยาบาลในสังกัดรัฐบาล ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญา นิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สาธิตานสุข, กระทรวง และคณะ. (2541). คู่มือการสอนทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันเอดส์. พิมพ์ ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- สารีย์ นุ่มนวล. (2543). ผลของการวางเงื่อนไขในการสอบที่มีต่อความวิตกกังวล แรงจูงใจและผล การสอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินญา นิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- สุกัลยา อนุชิตไพสิน. (2527). การสร้างแบบทดสอบวัดความก้าวหน้าสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุเกษม อิงคินันท์. (2537). ความสัมพันธ์ระหว่างความก้าวหน้าของนักเรียนอาชีวศึกษากับการรับชมโทรทัศน์ : กรณีศึกษานักเรียนอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิคนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สุขฤดี ธัชศฤงคารกุล. (2542). โปรแกรมการเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุใจ ตั้งทรงสวัสดิ์. (2532). การใช้เพื่อนผู้ให้การช่วยเหลือในกลุ่มเพื่อการเพิ่มความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การวิจัยการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร
- สุทธิพงษ์ ทองยิ่ง. (2537). ผลของกลุ่มการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีต่อความก้าวหน้าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- สุเทพ สันติวรานนท์. (2532). รายงานการวิจัยเรื่อง สภาพความวิตกกังวลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 เขตการศึกษา 2. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- สุนันทา เขียวนิล. (2541). ผลการฝึกทักษะความเป็นผู้นำของนักเรียนระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพวิทยาลัยเทคนิคที่มีลักษณะก้าวหน้าแตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- สุนีย์ ธีรวิรุฬห์. (2542). การศึกษารายกรณีนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวในเขตกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุพรรณิ จันทรวิเศษ. (2539). การวิเคราะห์องค์ประกอบความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- สุภาพร ดาวดี. (2537). ศึกษาความตระหนักในตนเองของพยาบาลและพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย. วิทยานิพนธ์ พศ.ม. (การพยาบาลผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- สุภา มาลากุล ณ อยุธยา และคนอื่น ๆ. (2520). การศึกษาพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นกลุ่มของนักเรียนอาชีวศึกษา. รายงานการวิจัยสภาวิจัยแห่งชาติ.
- สุมิตรา นิธิสินประเสริฐ. (2540). ปัจจัยด้านสุขภาพจิตกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- สุรินทร์ มีลาภล้น. (2539). ปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ เขตจังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุริยะ พันธุ์ดี. (2536). ความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาในโรงเรียนกับจิตลักษณะและพฤติกรรมก้าวร้าวในนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ วศ.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เสถียร ศรีรัตน์. (2522). ความสัมพันธ์ระหว่างความก้าวร้าวกับความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรกว้างในจังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อรทัย ชื่นมณูชัย. (2519). จิตวิทยาสังคมขั้นสูง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด.
- อรอุมา สงวนญาติ. (2544). การศึกษาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบวัดความภาคภูมิใจในตนเองที่มีรูปแบบการตอบและวิธีวิเคราะห์ต่างกัน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อารียา นุชอนงค์. (2541). ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวกับความก้าวร้าวของวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (คหกรรมศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2544). สร้าง E.Q.ให้ลูกคุณ. กรุงเทพฯ : ชันดำการพิมพ์.
- อุสา ศิโรโรตม์สกุล. (2527). การเปรียบเทียบพฤติกรรมกล้าแสดงออก พฤติกรรมไม่กล้าแสดง

ออก พฤติกรรมก้าวร้าว และพฤติกรรมก้าวร้าวทางอ้อมของเด็กวัยรุ่นตอนปลายที่มี
สุขภาพจิตแตกต่างกันที่อาศัยอยู่ในหอพักในกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.
(จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.

- อำพล โองเคลือบ. (2515). *ความวิตกกังวล ความสามารถในการอ่าน และลักษณะอื่นบางประการ
ของบุคลิกภาพ*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เอนกกุล กรี่แสง. (2517). *จิตวิทยาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒพิษณุโลก.

- Atkinson, R.L. and others. (1993). *Introduction to Psychology*. 11th ed. Philadelphia :
Harcourt Brace College Publishers.
- Ausubel, D.P. (1968). *Educational Psychology : A Cognitive View*. New York : Holt Rinehart
and Winston.
- Bandura, A. (1976). "Social Learning Analysis of Aggression," *Analysis of Dellinquency
and Aggression*. New York : edited by Emillio Ribes – Inesta and Albert Bandura.
——— John Wiley and Sons.
- . (1986). *Social Foundations of Thought and Action : A Social Cognitive Theory*.
New Jersey : Englewood , N.J. : Prentice – Hall.
- Bass, B.M. (1960). *Leadership , Psychology and Organizational Behavior*. London : Harper
and Row , Ltd.
- Berkowitz, L. (1964). *Advance in Experimental Social Psychology*. New York : Academic
Press.
- Buss, A.H. (1961). *The Psychology of Aggression*. New York and London : John Wiley and
Sons , Inc.
- Buss, A.H. , and Perry, M. (1992 , April). "The Aggression Questionnaire," *Journal of
Personality And Social Psychology*. 63(3) : 452 – 459.
- Carlson,J.G. (1992). "Anger and Aggression," *Psychology of Emotion*. U.S.A. : Holt ,
Rinehart and Winston , Inc.

- Casteneda, A. and others. (1956). "Complex Learning and Performance as a function of Anxiety in Children and Task Difficulty," *Child Development*. 27 : 327 – 332.
- Cattell , R.B. and Scheier , I.H. (1961). *The Meaning and Measurement of Neuroticism and Anxiety*. New York : The Ronald Press Company.
- Chiu ,L.H. (1988 , February). "Measures of Self – Esteem for School – Age Children," *Journal of Counseling and Development*. 66(6) : 298 – 309.
- Connell, H.M. (1979). "Delinquent Behavior," *Essential of Child Psychology*. London : Blackwell Scientific Publication.
- Coopersmith, S. (1981). *SEI : Self – Esteem Inventories*. California : Psychologist Press, Inc.
- David, A.E. (1980). "The Relationships among Assertion , Aggression and Anxiety," (Online). Available URL : <http://thailis.uni.net.th/dao/detail.nsp>.
- Deborah, D.R. (1984). "Self – esteem and Assertiveness in Children," (Online). Available URL : <http://thailis.uni.net.th/dao/detail.nsp>.
- Dollard, J and Miller, N.E. (1939). *Frustration and aggression*. New Haven , CT : Yale University Press.
- Fenigstein, A. , Scheier, M.F. and Buss, A.H. (1975 , December). "Public and Private Self – Consciousness Assessment and Theory," *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 43(4) : 522 – 527.
- Frank, V.R. (1986). "Manifest Aggression , State/Trait Anxiety , Locus of Control , Perceived Parental Attention and Reading Level among Learning Disabled Adolescent Male," (Online). Available URL : <http://thailis.uni.net.th/dao/detail.nsp>.
- Freud , S. (1937). *An Outline of Psychoanalysis*. New York : W.W. Norton and Company Inc.
- Good, C.V. (1973). *Dictionary of Education*. 3rd ed. New York : McGraw – Hill Company , Inc.
- Hurlock , E.B. (1949). *Child Development*. 4th ed. New York : McGraw – Hill Company , Inc
- John, K.F. (1981). "The Effect of Noise , Provocation and Level of Self – awareness on Physical Aggression," (Online). Available UR:<http://thailis.uni.net.th/dao/detail.nsp>.

- John, C.G. (1991). "Anger and Aggression," *Psychology of Emotion*. USA. Holt.
- Kernis, M.H. , Grannemann, B.D. and Barclay, L.C. (1989 , November). "Stability and Level of Self – Esteem as Predictors of Anger Aroused and Hostility," *Journal of Personality and Social Psychology*. 56(6) : 1013 – 1022.
- Kinney, T.A. , Smith, B.A. and Donzella, B. (2001 , April). "The Influence of Sex , Gender , Self – Discrepancy and Self – Awareness on Anger and Verbal Aggressiveness among U.S.A. College Students," *The Journal of Social Psychology*. 141(2) : 245 – 275.
- Lefcourt, H.M. (1966 , April). "Internal versus External Control of Reinforcement : A Review," *Psychological Bulletin*. 65(4) : 206 – 220.
- Maslow, A.M. (1970). *Motivation and Personality*. 2nd ed. New York : Harper and Row Publishers.
- Mussen and others. (1969). *Child Development and Personality*. 3rd ed. New York : Harper and Row Publishers.
- Nasby, W. (1989 , November). "Private Self – consciousness , Self – awareness and the Reliability of Self – report," *Journal of Personality and Social Psychology*. 56(6) : 950 – 957.
- Rice, P.F. (1996). *The Adolescent : Development Relationship and Culture*. New Jersey : Prentice – Hall.
- Rotter, J.B. (1966 , January). "Generalized Expectancies for Internal versus External Control of Reinforcement," *Psychological Monographs : General and Applied*. 80(1) : 609.
- Sarason , S.B. and others. (1960). *Anxiety in Elementary School Children*. New York : John Wiley and Sons , Inc.
- Scheier , M.F. (1976 , December). "Self – awareness , self – consciousness and angry aggression," *Journal of Personality*. 44(5) : 627 – 644.
- Spielberger, C.D. (1966). *Anxiety and Behavior*. New York : Academic Press.
- and others. (1983). *Manual for The State – Trait Anxiety Inventory : STAI (From Y)*. California : Consulting Psychologist Press, Inc.
- Steven, L.G. (1992). "Effect on Aggression of Anger and Anxiety : Mutually Inhibitory or

- Facilitative,” (Online). Available URL :<http://thailis.uni.net.th/dao/detail.nsp>.
- Strickland, B.R. (1977). “Internal – External Control of Reinforcement,” in Thomas Blass(ed.). *Personality Variables in Social Behavior*. New York : John Wiley and Sons.
- White, R.W. (1972). *The Enterprise of Living : Growth and Organization in Personality*. New York : Holt , Rinehart and Winston, Inc.
- World Health Organization. (1997). *Life Skills Education in Schools*. Geneva : World Health Organization.

ภาคผนวก ก

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และค่าอำนาจจำแนก (t)
ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตาราง 6 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามวัดปัจจัยบางประการ
โดยผ่านการคัดเลือกทุกข้อ

ข้อ	ค่า IOC	ข้อ	ค่า IOC	ข้อ	ค่า IOC	ข้อ	ค่า IOC
1	1.00	26	1.00	51	1.00	76	1.00
2	0.80	27	1.00	52	1.00	77	1.00
3	1.00	28	0.80	53	1.00	78	1.00
4	1.00	29	0.80	54	1.00	79	1.00
5	1.00	30	0.80	55	1.00	80	1.00
6	1.00	31	0.80	56	1.00	81	1.00
7	1.00	32	1.00	57	1.00	82	1.00
8	1.00	33	0.80	58	1.00	83	1.00
9	1.00	34	0.80	59	1.00	84	1.00
10	1.00	35	1.00	60	1.00	85	1.00
11	1.00	36	1.00	61	1.00	86	1.00
12	0.60	37	1.00	62	1.00	87	1.00
13	1.00	38	1.00	63	1.00	88	1.00
14	0.60	39	1.00	64	1.00	89	1.00
15	1.00	40	1.00	65	1.00	90	1.00
16	1.00	41	1.00	66	1.00	91	1.00
17	1.00	42	1.00	67	0.60	92	1.00
18	1.00	43	1.00	68	1.00	93	1.00
19	1.00	44	1.00	69	1.00	94	1.00
20	1.00	45	0.60	70	1.00	95	1.00
21	1.00	46	1.00	71	1.00	96	1.00
22	1.00	47	1.00	72	1.00	97	1.00
23	1.00	48	1.00	73	1.00	98	1.00
24	0.50	49	1.00	74	0.80	99	1.00
25	1.00	50	1.00	75	1.00	100	1.00

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อ	ค่า IOC	ข้อ	ค่า IOC	ข้อ	ค่า IOC	ข้อ	ค่า IOC
101	1.00	126	1.00	151	1.00	176	1.00
102	1.00	127	0.60	152	1.00	177	0.80
103	1.00	128	1.00	153	1.00	178	1.00
104	1.00	129	1.00	154	1.00	179	1.00
105	1.00	130	1.00	155	1.00	180	1.00
106	1.00	131	1.00	156	1.00	181	1.00
107	1.00	132	1.00	157	0.80	182	1.00
108	1.00	133	1.00	158	1.00	183	1.00
109	1.00	134	1.00	159	1.00	184	0.80
110	1.00	135	1.00	160	0.80	185	1.00
111	1.00	136	1.00	161	1.00	186	1.00
112	1.00	137	0.80	162	1.00	187	1.00
113	1.00	138	1.00	163	1.00	188	1.00
114	1.00	139	1.00	164	1.00	189	1.00
115	1.00	140	1.00	165	1.00	190	1.00
116	1.00	141	1.00	166	1.00	191	1.00
117	0.60	142	1.00	167	1.00	192	1.00
118	0.60	143	1.00	168	1.00	193	1.00
119	1.00	144	1.00	169	1.00	194	1.00
120	1.00	145	1.00	170	1.00	195	1.00
121	1.00	146	1.00	171	1.00	196	1.00
122	1.00	147	1.00	172	1.00	197	1.00
123	1.00	148	0.80	173	1.00	198	1.00
124	1.00	149	1.00	174	1.00	199	1.00
125	1.00	150	1.00	175	0.80	200	1.00

ตาราง 7 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว
 โดยผ่านการคัดเลือกทุกข้อ

ข้อ	ค่า IOC	ข้อ	ค่า IOC	ข้อ	ค่า IOC	ข้อ	ค่า IOC	ข้อ	ค่า IOC
1	1.00	11	1.00	21	1.00	31	1.00	41	1.00
2	0.60	12	1.00	22	1.00	32	1.00	42	1.00
3	1.00	13	1.00	23	1.00	33	1.00	43	1.00
4	1.00	14	1.00	24	1.00	34	1.00	44	1.00
5	1.00	15	1.00	25	1.00	35	1.00	45	1.00
6	1.00	16	1.00	26	1.00	36	1.00	46	1.00
7	1.00	17	1.00	27	1.00	37	1.00	47	1.00
8	1.00	18	1.00	28	1.00	38	1.00	48	1.00
9	1.00	19	1.00	29	1.00	39	1.00	49	1.00
10	1.00	20	1.00	30	1.00	40	1.00	50	0.80

ตาราง 8 ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบสอบถามวัดปัจจัยบางประการ

ข้อ	ค่า t	การพิจารณา	ข้อ	ค่า t	การพิจารณา
-----	-------	------------	-----	-------	------------

1	5.572**	คัดเลือกไว้	26 (16)	9.104**	คัดเลือกไว้
2	4.500**	คัดเลือกไว้	27	0.815	ตัดออก
3 (1)	6.572**	คัดเลือกไว้	28	4.799**	คัดเลือกไว้
4 (2)	6.467**	คัดเลือกไว้	29 (17)	6.590**	คัดเลือกไว้
5	5.717**	คัดเลือกไว้	30 (18)	8.646**	คัดเลือกไว้
6	6.079**	คัดเลือกไว้	31 (19)	6.702**	คัดเลือกไว้
7 (3)	8.845**	คัดเลือกไว้	32 (20)	7.860**	คัดเลือกไว้
8	4.843**	คัดเลือกไว้	33 (21)	6.120**	คัดเลือกไว้
9 (4)	6.602**	คัดเลือกไว้	34	1.062	ตัดออก
10	5.628**	คัดเลือกไว้	35 (22)	7.166**	คัดเลือกไว้
11	5.260**	คัดเลือกไว้	36 (23)	8.044**	คัดเลือกไว้
12	4.541**	คัดเลือกไว้	37 (24)	6.555**	คัดเลือกไว้
13 (5)	6.403**	คัดเลือกไว้	38	5.060**	คัดเลือกไว้
14 (6)	6.546**	คัดเลือกไว้	39 (25)	7.539**	คัดเลือกไว้
15	5.727**	คัดเลือกไว้	40	3.869**	คัดเลือกไว้
16 (7)	10.472**	คัดเลือกไว้	41	5.687**	คัดเลือกไว้
17 (8)	6.696**	คัดเลือกไว้	42 (26)	7.287**	คัดเลือกไว้
18 (9)	7.547**	คัดเลือกไว้	43	2.131*	คัดเลือกไว้
19 (10)	7.046**	คัดเลือกไว้	44	3.414**	คัดเลือกไว้
20 (11)	7.748**	คัดเลือกไว้	45 (27)	6.886**	คัดเลือกไว้
21 (12)	7.666**	คัดเลือกไว้	46 (28)	6.334**	คัดเลือกไว้
22	0.148	ตัดออก	47 (29)	8.495**	ตัดออก
23 (13)	7.808**	คัดเลือกไว้	48	2.205*	คัดเลือกไว้
24 (14)	8.745**	คัดเลือกไว้	49 (30)	6.041**	คัดเลือกไว้
25 (15)	10.433**	คัดเลือกไว้	50	5.035**	คัดเลือกไว้

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

หมายเหตุ ตัวเลขที่อยู่ในวงเล็บ คือ ลำดับข้อในฉบับใหม่

ตาราง 8 (ต่อ)

ข้อ	ค่า t	การพิจารณา	ข้อ	ค่า t	การพิจารณา
-----	-------	------------	-----	-------	------------

51 (31)	4.154**	คัดเลือกไว้	76 (44)	5.239**	คัดเลือกไว้
52 (32)	5.597**	คัดเลือกไว้	77	4.303**	คัดเลือกไว้
53	2.473*	คัดเลือกไว้	78	1.589	ตัดออก
54 (33)	4.853**	คัดเลือกไว้	79 (46)	4.541**	คัดเลือกไว้
55	1.604	ตัดออก	80 (47)	4.990**	คัดเลือกไว้
56 (34)	4.983**	คัดเลือกไว้	81 (48)	5.951**	คัดเลือกไว้
57	2.267**	คัดเลือกไว้	82 (49)	5.298**	คัดเลือกไว้
58 (35)	5.087**	คัดเลือกไว้	83	1.312	ตัดออก
59	3.486**	คัดเลือกไว้	84 (50)	4.720**	คัดเลือกไว้
60 (36)	5.376**	คัดเลือกไว้	85	2.817**	คัดเลือกไว้
61 (37)	4.364**	คัดเลือกไว้	86 (51)	4.836**	คัดเลือกไว้
62	4.050**	คัดเลือกไว้	87 (52)	4.596**	คัดเลือกไว้
63 (38)	5.493**	คัดเลือกไว้	88 (53)	7.300**	คัดเลือกไว้
64 (39)	4.719**	คัดเลือกไว้	89 (54)	5.502**	คัดเลือกไว้
65	4.147**	คัดเลือกไว้	90 (55)	4.473**	คัดเลือกไว้
66	2.863**	คัดเลือกไว้	91	3.453**	คัดเลือกไว้
67 (57)	3.431**	คัดเลือกไว้	92 (56)	4.848**	คัดเลือกไว้
68 (40)	3.994**	คัดเลือกไว้	93	4.388**	คัดเลือกไว้
69 (41)	4.403**	คัดเลือกไว้	94	3.655**	คัดเลือกไว้
70	2.454*	คัดเลือกไว้	95 (58)	6.215**	คัดเลือกไว้
71 (42)	3.567**	คัดเลือกไว้	96 (59)	5.576**	คัดเลือกไว้
72	4.652**	คัดเลือกไว้	97 (60)	5.778**	คัดเลือกไว้
73 (43)	7.867**	คัดเลือกไว้	98 (45)	3.219**	คัดเลือกไว้
74	3.836**	คัดเลือกไว้	99	2.416*	คัดเลือกไว้
75	1.539	ตัดออก	100	2.768**	คัดเลือกไว้

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

หมายเหตุ ตัวเลขที่อยู่ในวงเล็บ คือ ลำดับข้อในฉบับใหม่

ตาราง 8 (ต่อ)

ข้อ	ค่า t	การพิจารณา	ข้อ	ค่า t	การพิจารณา
101 (61)	8.143**	คัดเลือกไว้	126 (73)	7.851**	คัดเลือกไว้

102 (62)	8.055**	คัดเลือกไว้	127 (74)	9.458**	คัดเลือกไว้
103	1.323	ตัดออก	128 (75)	9.369**	คัดเลือกไว้
104 (63)	6.431**	คัดเลือกไว้	129	5.427**	คัดเลือกไว้
105	1.071	ตัดออก	130 (76)	10.697**	คัดเลือกไว้
106 (64)	6.149**	คัดเลือกไว้	131 (77)	6.321**	คัดเลือกไว้
107 (65)	8.933**	คัดเลือกไว้	132 (78)	9.434**	คัดเลือกไว้
108 (66)	10.880**	คัดเลือกไว้	133	3.612**	คัดเลือกไว้
109	4.492**	คัดเลือกไว้	134 (79)	6.078**	คัดเลือกไว้
110	0.631	ตัดออก	135 (80)	9.323**	คัดเลือกไว้
111 (67)	7.609**	คัดเลือกไว้	136 (81)	7.708**	คัดเลือกไว้
112	5.412**	คัดเลือกไว้	137 (82)	9.922**	คัดเลือกไว้
113	0.704	ตัดออก	138 (83)	8.147**	คัดเลือกไว้
114	5.441**	คัดเลือกไว้	139	5.151**	คัดเลือกไว้
115 (68)	10.107**	คัดเลือกไว้	140 (84)	6.721**	คัดเลือกไว้
116 (69)	5.568**	คัดเลือกไว้	141	5.384**	คัดเลือกไว้
117	0.663	ตัดออก	142 (85)	7.818**	คัดเลือกไว้
118 (70)	6.937**	คัดเลือกไว้	143 (86)	12.194**	คัดเลือกไว้
119	4.194**	คัดเลือกไว้	144	1.878	ตัดออก
120 (71)	7.564**	คัดเลือกไว้	145 (87)	7.623**	คัดเลือกไว้
121 (72)	10.323**	คัดเลือกไว้	146	3.197**	คัดเลือกไว้
122	1.077	ตัดออก	147 (88)	9.371**	คัดเลือกไว้
123	3.584**	คัดเลือกไว้	148 (89)	10.150**	คัดเลือกไว้
124	2.053*	คัดเลือกไว้	149 (90)	10.104**	คัดเลือกไว้
125	4.083**	คัดเลือกไว้	150	1.723	ตัดออก

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

หมายเหตุ ตัวเลขที่อยู่ในวงเล็บ คือ ลำดับข้อในฉบับใหม่

ตาราง 8 (ต่อ)

ข้อ	ค่า t	การพิจารณา	ข้อ	ค่า t	การพิจารณา
151	4.483**	คัดเลือกไว้	176	3.063**	คัดเลือกไว้
152	4.108**	คัดเลือกไว้	177 (104)	8.987**	คัดเลือกไว้

153	3.120**	คัดเลือกไว้	178 (105)	6.970**	คัดเลือกไว้
154 (91)	6.933**	คัดเลือกไว้	179 (106)	7.195**	คัดเลือกไว้
155 (92)	8.334**	คัดเลือกไว้	180 (107)	6.517**	คัดเลือกไว้
156	4.280**	คัดเลือกไว้	181 (108)	6.892**	คัดเลือกไว้
157 (93)	5.882**	คัดเลือกไว้	182 (109)	7.076**	คัดเลือกไว้
158 (94)	8.065**	คัดเลือกไว้	183 (110)	7.860**	คัดเลือกไว้
159	0.759	ตัดออก	184	0.731	ตัดออก
160 (95)	7.675**	คัดเลือกไว้	185 (111)	8.325**	คัดเลือกไว้
161 (97)	5.394**	คัดเลือกไว้	186	3.850**	คัดเลือกไว้
162	1.340	ตัดออก	187 (112)	8.797**	คัดเลือกไว้
163	4.980**	คัดเลือกไว้	188	0.234	ตัดออก
164 (96)	10.088**	คัดเลือกไว้	189 (113)	6.207**	คัดเลือกไว้
165	6.959**	คัดเลือกไว้	190	0.658	ตัดออก
166 (98)	5.533**	คัดเลือกไว้	191 (114)	7.960**	คัดเลือกไว้
167 (99)	8.907**	คัดเลือกไว้	192 (115)	8.184**	คัดเลือกไว้
168	3.816**	คัดเลือกไว้	193	3.399**	คัดเลือกไว้
169 (100)	10.141**	คัดเลือกไว้	194 (116)	10.262**	คัดเลือกไว้
170 (101)	9.402**	คัดเลือกไว้	195 (117)	8.284**	คัดเลือกไว้
171 (102)	8.924**	คัดเลือกไว้	196 (118)	5.436**	คัดเลือกไว้
172	1.897	ตัดออก	197 (119)	7.227**	คัดเลือกไว้
173	5.046**	คัดเลือกไว้	198 (120)	8.264**	คัดเลือกไว้
174	5.067**	คัดเลือกไว้	199	1.595	ตัดออก
175 (103)	7.949**	คัดเลือกไว้	200	4.068**	คัดเลือกไว้

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

หมายเหตุ ตัวเลขที่อยู่ในวงเล็บ คือ ลำดับข้อในฉบับใหม่

ตาราง 9 ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว

ข้อ	ค่า t	การพิจารณา	ข้อ	ค่า t	การพิจารณา
1	4.028**	คัดเลือกไว้	26 (12)	6.641**	คัดเลือกไว้
2 (1)	5.806**	คัดเลือกไว้	27 (13)	6.095**	คัดเลือกไว้
3 (2)	5.280**	คัดเลือกไว้	28 (14)	6.120**	คัดเลือกไว้

4	3.499**	คัดเลือกไว้	29	7.623**	คัดเลือกไว้
5	3.057**	คัดเลือกไว้	30	1.393	ตัดออก
6	4.149**	คัดเลือกไว้	31 (16)	6.172**	คัดเลือกไว้
7	-0.042	ตัดออก	32 (17)	5.692**	คัดเลือกไว้
8 (3)	5.322**	คัดเลือกไว้	33 (18)	8.997**	คัดเลือกไว้
9	3.777**	คัดเลือกไว้	34 (19)	5.144**	คัดเลือกไว้
10 (4)	6.929**	คัดเลือกไว้	35	2.666**	คัดเลือกไว้
11	3.612**	คัดเลือกไว้	36 (20)	6.906**	คัดเลือกไว้
12 (5)	7.244**	คัดเลือกไว้	37 (21)	6.339**	คัดเลือกไว้
13 (6)	9.538**	คัดเลือกไว้	38 (22)	5.313**	คัดเลือกไว้
14	4.521**	คัดเลือกไว้	39	2.402*	คัดเลือกไว้
15	4.041**	คัดเลือกไว้	40	4.445**	คัดเลือกไว้
16	4.589**	คัดเลือกไว้	41 (23)	6.038**	คัดเลือกไว้
17	4.030**	คัดเลือกไว้	42	2.672**	คัดเลือกไว้
18 (7)	6.734**	คัดเลือกไว้	43 (24)	6.378**	คัดเลือกไว้
19 (8)	6.570**	คัดเลือกไว้	44 (25)	6.736**	คัดเลือกไว้
20	4.980**	คัดเลือกไว้	45 (26)	6.232**	คัดเลือกไว้
21 (15)	4.812**	คัดเลือกไว้	46 (27)	8.222**	คัดเลือกไว้
22 (9)	7.002**	คัดเลือกไว้	47	3.015**	คัดเลือกไว้
23	4.197**	คัดเลือกไว้	48 (28)	5.114**	คัดเลือกไว้
24 (10)	7.327**	คัดเลือกไว้	49 (29)	5.584**	คัดเลือกไว้
25 (11)	6.155**	คัดเลือกไว้	50 (30)	5.685**	คัดเลือกไว้

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

หมายเหตุ ตัวเลขที่อยู่ในวงเล็บ คือ ลำดับข้อในฉบับใหม่

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 2 ฉบับ

แบบสอบถามวัดปัจจัยบางประการ

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อวัดปัจจัยบางประการของนักเรียน ซึ่งไม่มีข้อถูกหรือผิด เป็นเพียงการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนเท่านั้น จึงใคร่ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง

2. แบบสอบถามฉบับนี้ ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ 4 ด้าน คือ ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน การตระหนักในตนเอง และความวิตกกังวล มีจำนวนด้านละ 30 ข้อ รวมทั้งฉบับ 120 ข้อ โดยให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อว่านักเรียนมีความรู้สึกเช่นนั้นในระดับมากหรือน้อยเพียงใด แล้วให้เลือกตอบโดยทำเครื่องหมาย 3 เพียงช่องเดียวที่ตรงกับความคิด ความรู้สึกและความเชื่อของนักเรียนมากที่สุด

ตัวอย่างแบบสอบถาม

ปัจจัยแต่ละด้าน	ข้อความ	จริงมากที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงน้อย	ไม่จริงเลย
ความภาคภูมิใจในตนเอง	(0) ข้าพเจ้าสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง		... 4....		
ความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน	(0) ข้าพเจ้าส่งงานไม่ทันตามกำหนด เพราะข้าพเจ้าไม่ขยัน	... 4.			
การตระหนักในตนเอง	(0) ข้าพเจ้ารู้ตัวว่ากำลังทำดีหรือชั่ว			... 4.	
ความวิตกกังวล	(0) ข้าพเจ้ารู้สึกวิตกกังวลทุกครั้งที่ถูกอาจารย์เรียกเข้าพบ				...4...

จากตัวอย่าง คำตอบในแต่ละระดับมีความหมาย ดังนี้

จริงมากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุด
ส่วนใหญ่จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมาก
จริงน้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนน้อย
ไม่จริงเลย	หมายถึง	ข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนเลย

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงน้อย	ไม่จริงเลย
	<u>ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง</u>				
1.	ข้าพเจ้าหาข้อดีในตัวเองไม่ได้				
2.	ข้าพเจ้าเป็นที่รู้จักของผู้คนรอบข้าง				
3.	ข้าพเจ้ามั่นใจว่าตนเองสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ดีเท่ากับผู้อื่น				
4.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองเป็นคนเก่งคนหนึ่งในระดับเรียน				
5.	ข้าพเจ้าภูมิใจกับงานทุกอย่างที่ทำ				
6.	ข้าพเจ้าคิดว่าตนเองมีความรู้ความสามารถไม่ด้อยกว่าผู้อื่น				
7.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าไม่ว่าจะทำอะไร ก็ประสบความสำเร็จ				
8.	ข้าพเจ้าสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง.. ..				
9.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ...				
10.	ข้าพเจ้ามักคิดว่าตนเองไม่มีอะไรดีตลอดเวลา				
11.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองมีคุณสมบัติที่ดีหลายอย่าง				
12.	ข้าพเจ้าเป็นคนที่มีความประสงค์ต่อสังคม				
13.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองไม่มีความสำคัญสำหรับเพื่อน				
14.	ข้าพเจ้าเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน				
15.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองเป็นคนที่มีความค่า				
16.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองมีความหมายต่อคนรอบข้าง				
17.	ข้าพเจ้าเป็นที่น่าไว้วางใจของผู้คนทั่วไป				
18.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีของรุ่นน้องได้				

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงน้อย	ไม่จริงเลย
20.	ข้าพเจ้ารู้สึกที่ไม่มีใครเชื่อถือในตัวข้าพเจ้า..				
21.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองเป็นคนไม่ฉลาด				
22.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองเป็นคนที่แยกจากเพื่อน..				
23.	ข้าพเจ้าเชื่อมั่นในสิ่งที่ตนเองตัดสินใจ				
24.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองสามารถทำให้ผู้อื่นทำตามความคิดของข้าพเจ้าได้				
25.	ข้าพเจ้าพอใจในรูปร่างหน้าตาของตนเอง				
26.	ข้าพเจ้าเป็นที่ชื่นชอบของบุคคลทั่วไป				
27.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเพื่อนไม่เคยคิดว่า ข้าพเจ้านั่งอยู่ในกลุ่มสนทนาด้วย				
28.	ข้าพเจ้ามั่นใจว่าตนเองมีบุคลิกภาพที่ดี				
29.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองทำสิ่งต่าง ๆ ได้ดีที่สุดความสามารถ				
30.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองเป็นที่น่านับถือของเพื่อน ๆ				
<u>ด้านความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอก</u>					
<u>ตน</u>					
31.	ข้าพเจ้าสอบก เพราะไม่ตั้งใจเรียน				
32.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าโชคชะตามีส่วนช่วยให้ข้าพเจ้าได้สิ่งที่ต้องการ				
33.	หลายครั้งที่ข้าพเจ้าตัดสินใจโดยการเสี่ยงทาย				
34.	ข้าพเจ้าเชื่อในผลจากการกระทำของตนเอง..				
35.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าอุบัติเหตุส่วนใหญ่เกิดจากความประมาทของตนเอง				
36.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าตนเองสามารถป้องกันอันตรายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นได้				
37.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าการได้เจอเพื่อนใหม่เกิดจากพรหมลิขิต				

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงน้อย	ไม่จริงเลย
38.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าหากทำอย่างไรก็จะได้ผลตอบแทนอย่างนั้น				
39.	ข้าพเจ้ามักทำสิ่งต่าง ๆ ตามคำทำนายดวงชะตาในหนังสือ				
40.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าการที่คนเราจะก้าวหน้าได้ ต้องอาศัยผู้ที่มีอำนาจมากกว่าตนเอง				
41.	การที่ข้าพเจ้าเข้ากับใครไม่ค่อยได้ เพราะดวงชะตาไม่ตรงกัน				
42.	ข้าพเจ้าชอบสาบานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อให้ผู้อื่นเชื่อในคำพูดของข้าพเจ้า				
43.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าข้าพเจ้าจะร่ำรวยได้ ถ้ามีความขยัน				
44.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าดวงชะตามีส่วนช่วยในการกำหนดชีวิตของเรา				
45.	ข้าพเจ้าทำงานได้ไม่ดี เพราะมีความสามารถน้อย				
46.	ข้าพเจ้าทะเลาะกับเพื่อน เพราะข้าพเจ้าระงับอารมณ์ไม่ได้				
47.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าถ้าข้าพเจ้าขยัน ก็จะได้เกรดดี				
48.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าตนเป็นที่พึงแห่งตน				
49.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าสิ่งเลวร้ายที่เกิดขึ้นในชีวิต ส่วนหนึ่งเกิดจากความโชคร้าย				
50.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าความล้มเหลวในชีวิต เกิดจากสิ่งผิดพลาดที่ตนเองทำ				
51.	ข้าพเจ้าทำอะไรได้สำเร็จ เพราะข้าพเจ้าเก่ง.. ..				
52.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าการกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ช่วยให้ข้าพเจ้าได้สิ่งที่ต้องการ				
53.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าหากมีสิ่งเลวร้ายเกิดขึ้น ก็ย่อมต้องมีสิ่งดีเกิดขึ้นตามมาเช่นกัน				

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงน้อย	ไม่จริงเลย
54.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าผู้อื่นเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตให้ข้าพเจ้า				
55.	ผู้อื่นจะชื่นชมชอบข้าพเจ้า เมื่อข้าพเจ้าประพฤติตัวดี				
56.	ข้าพเจ้าเจ็บป่วย เพราะข้าพเจ้าไม่รักษาสุขภาพ				
57.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าการทำวันนี้ให้ดีที่สุด จะทำให้ประสบผลสำเร็จได้				
58.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าการที่คนเราเคราะห์ร้าย เกิดจากผลกรรมที่ทำไว้				
59.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าสิ่งแวดล้อมมีส่วนในการกำหนดนิสัยของคนเรา				
60.	ข้าพเจ้าส่งงานไม่ทันตามกำหนด เพราะข้าพเจ้าไม่ขยัน				
	<u>ด้านการตระหนักในตนเอง</u>				
61.	ข้าพเจ้ารู้จักบพร่องของตนเอง				
62.	ข้าพเจ้ารู้ว่าตนเองมีบุคลิกภาพเป็นอย่างไร				
63.	ข้าพเจ้ารู้ตัวเองอยู่ตลอดเวลา				
64.	ข้าพเจ้ารู้ว่าตนเองตั้งใจจะเรียนต่อทางสายใด				
65.	ข้าพเจ้ารู้ตัวว่ากำลังทำดีหรือทำชั่ว				
66.	ข้าพเจ้ารู้ว่าขณะนี้ตนเองกำลังรู้สึกอย่างไร...				
67.	ข้าพเจ้ารู้ว่าควรแสดงออกอย่างไรจึงจะเหมาะสม				
68.	ข้าพเจ้าสามารถบอกได้ว่ากำลังทำสิ่งที่ถูกหรือผิด				
69.	ข้าพเจ้ารู้ว่าอารมณ์ของตนเองมีขีดจำกัดเพียงใด				
70.	ข้าพเจ้าระวังเรื่องการวางตัวต่อหน้าผู้อื่น				

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงน้อย	ไม่จริงเลย
71.	ข้าพเจ้ารู้จักตัวตนที่แท้จริงของข้าพเจ้าได้ดี..				
72.	ข้าพเจ้ารู้สึกตัวในขณะที่กำลังทำอะไร ใด ๆ อยู่				
73.	ข้าพเจ้าระวังคำพูดและสิ่งที่แสดงออกต่อผู้อื่น				
74.	ข้าพเจ้าใช้สติคิดก่อนที่จะทำอะไร				
75.	ข้าพเจ้ารู้สาเหตุที่ทำให้ตนเองโกรธ				
76.	ข้าพเจ้าใส่ใจกับความรู้สึกที่แท้จริงของตนเอง				
77.	ข้าพเจ้าเข้าใจว่าตนเองมีรูปร่างหน้าตาอยู่ในระดับใด เมื่อเทียบกับผู้อื่น				
78.	ข้าพเจ้ารับรู้ถึงอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงของตนเองได้				
79.	ข้าพเจ้ารู้ว่าความสับสนในจิตใจของตนเองเกิดจากอะไร				
80.	ข้าพเจ้าสามารถเข้าใจในสิ่งที่คิดได้อย่างดี...				
81.	ข้าพเจ้าตรวจสอบสิ่งที่ทำไปแล้วตามความเป็นจริง				
82.	ข้าพเจ้ารู้ตัวว่าควรแสดงอารมณ์อย่างไรในแต่ละสถานการณ์				
83.	ข้าพเจ้าเข้าใจนิสัยของตนเองตรงตามความเป็นจริง				
84.	ข้าพเจ้าใส่ใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเองตลอดเวลา				
85.	ข้าพเจ้ารู้ว่าสิ่งใดให้ผลดีและผลเสียต่อตนเอง				
86.	ข้าพเจ้ารู้จักข้อดีและข้อเสียที่แท้จริงของตนเอง				
87.	ข้าพเจ้าสามารถควบคุมความนึกคิดของตนเองได้				

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงน้อย	ไม่จริงเลย
88.	ข้าพเจ้าสามารถยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็นได้				
89.	ข้าพเจ้ารู้ว่าควรแสดงออกต่อหน้าผู้อื่นอย่างไร				
90.	ข้าพเจ้ารู้ตัวว่าเมื่อใดที่จิตใจของตนเองกำลังเกิดปัญหา				
<u>ด้านความวิตกกังวล</u>					
91.	ข้าพเจ้าไม่กล้าคุยกับใคร เพราะรู้สึกว่ามีใครเป็นมิตรกับข้าพเจ้า				
92.	ข้าพเจ้าไม่กล้าตัดสินใจทำอะไรก่อนผู้อื่น เพราะกลัวว่าจะทำผิด				
93.	ข้าพเจ้าชอบเก็บเอาคำพูดของผู้อื่นมาคิดมาก				
94.	ข้าพเจ้ากังวลว่าจะเข้ากับเพื่อนใหม่ไม่ได้.....				
95.	เมื่อยิ่งใกล้วันสอบ ข้าพเจ้าจะรู้สึกเครียดมาก				
96.	ข้าพเจ้าจะคิดมาก ถ้าต้องตัดสินใจทำอะไรด้วยตนเอง				
97.	ข้าพเจ้าจะคิดมาก ถ้าเพื่อนไม่ยอมพูดด้วย...				
98.	ข้าพเจ้ารู้สึกวุ่นวายใจมาก ถ้าอาจารย์จะสุ่มเรียกชื่อให้ตอบคำถาม				
99.	ข้าพเจ้าไม่กล้าทำอะไร เพราะคอยระแวงว่ามีคนคอยจับผิดตนเองอยู่				
100.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่ามีคนคอยหัวเราะเยาะลับหลัง				
101.	ข้าพเจ้าไม่ไวใจคนที่ชอบทำตัวเป็นมิตรกับข้าพเจ้า				
102.	ข้าพเจ้ารู้สึกไม่ปลอดภัยเมื่อต้องเดินคนเดียว				
103.	ข้าพเจ้ารู้สึกวิตกกังวลทุกครั้งที่ถูกอาจารย์เรียกเข้าพบ				
104.	เวลาต้องทำงานใหม่ ข้าพเจ้ากังวลว่าจะทำได้ไม่ดี				

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงน้อย	ไม่จริงเลย
105.	ข้าพเจ้ามักไม่มีสมาธิในการอ่านหนังสือ เพราะมัวแต่คิดถึงเรื่องที่ผ่านมาแล้ว				
106.	ข้าพเจ้าคอยระวังทุกคนที่เข้ามาใกล้ตัว				
107.	หากใครวิ่งเข้าหา ข้าพเจ้าคิดว่าผู้นั้นจะเข้ามาทำร้ายข้าพเจ้า				
108.	ข้าพเจ้าจะรู้สึกเสียใจมากกับทุก ๆ เรื่องที่เข้ามาบกรบกวนจิตใจ				
109.	หากอาจารย์เดินตรงเข้ามาหา ข้าพเจ้ารู้สึกกลัวว่าจะต้องถูกทำโทษ				
110.	ข้าพเจ้าไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใด				
111.	ข้าพเจ้าไม่กล้าคุยกับใคร เพราะกลัวว่าจะถูกนิทาลับหลัง				
112.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่ามีคนคอยคิดปองร้ายข้าพเจ้า.. ..				
113.	ข้าพเจ้ารู้สึกกังวลว่าน่าจะมีสิ่งร้ายเกิดขึ้นกับตนเองในอนาคต				
114.	ข้าพเจ้าชอบคิดหมกมุ่นอยู่กับทุกสิ่งที่ผ่านมาไปแล้ว				
115.	ข้าพเจ้ามักกังวลว่าผู้อื่นจะมองข้าพเจ้าไม่ดี.. ..				
116.	ข้าพเจ้ารู้สึกหงุดหงิดกับสิ่งรอบตัว				
117.	ข้าพเจ้ามักกังวลในสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น				
118.	ข้าพเจ้าจะเครียดมาก ถ้าถูกเพื่อนโกรธโดยไม่ทราบสาเหตุ				
119.	ข้าพเจ้ามักมีเรื่องกลุ้มใจให้คิดอยู่ตลอดเวลา				
120.	ข้าพเจ้ามักเก็บเรื่องที่ผ่านมาแล้ว มาคิดจนนอนไม่หลับ				

ขอขอบคุณในการให้ความร่วมมือ

แบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อวัดพฤติกรรมก้าวร้าวทั้งทางกายและทางวาจา ของนักเรียน ซึ่งไม่มีข้อถูกหรือผิด เป็นเพียงการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนเท่านั้น จึงใคร่ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง

2. แบบสอบถามฉบับนี้ ประกอบด้วยข้อความทั้งสิ้นจำนวน 30 ข้อ โดยให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อตามความรู้สึกว่านักเรียนมีพฤติกรรมเช่นนั้นในระดับมากหรือน้อยเพียงใด แล้วให้เลือกตอบโดยทำเครื่องหมาย 3 เพียงช่องเดียวที่ตรงกับความรู้สึก และความคิดที่อยากจะกระทำจริง ๆ มากที่สุด

ตัวอย่างแบบสอบถาม

ข้อ	ข้อความ	กระทำ เป็น ประจำ	ส่วนใหญ่ กระทำ	นาน ๆ ครั้ง	ไม่กระทำ เลย
0)	หากใครทำให้ข้าพเจ้าโกรธ ข้าพเจ้า จะทำร้ายผู้นั้น			...4....	
00)	ถ้าข้าพเจ้าเกลียดใคร ข้าพเจ้าจะพูด สาปแช่งผู้นั้น				...4....

จากตัวอย่าง คำตอบในแต่ละระดับมีความหมาย ดังนี้

กระทำเป็นประจำ หมายถึง นักเรียนมีความรู้สึกหรือคิดที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นเป็นประจำ หรือประมาณ 8 – 10 ครั้ง ใน 10 ครั้ง

ส่วนใหญ่กระทำ หมายถึง นักเรียนมีความรู้สึกหรือคิดที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นเป็นส่วนใหญ่ หรือประมาณ 4 – 7 ครั้ง ใน 10 ครั้ง

นาน ๆ ครั้ง หมายถึง นักเรียนมีความรู้สึกหรือคิดที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นนาน ๆ ครั้ง หรือประมาณ 1 – 3 ครั้ง ใน 10 ครั้ง

ไม่กระทำเลย หมายถึง นักเรียนไม่มีความรู้สึกหรือคิดที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น

ข้อ	ข้อความ	กระทำ เป็นประจำ	ส่วนใหญ่ กระทำ	นาน ๆ ครั้ง	ไม่ กระทำ เลย
1.	หากใครทำให้ข้าพเจ้าโกรธ ข้าพเจ้าจะทำร้ายผู้นั้น				
2.	ข้าพเจ้าชอบเอาปมด้อยของผู้อื่นมาพูดเป็น เรื่องสนุก				
3.	ถึงแม้จะถูกเหยียดหยาม ข้าพเจ้าก็สงบสติ อารมณ์ไว้ได้				
4.	เวลาโกรธมาก ๆ ข้าพเจ้าจะปิดประตูเสียงดัง				
5.	ถ้าเพื่อนโยนสิ่งของใส่หน้าข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะ ขว้างกลับทันที				
6.	ถ้าใครแกล้งข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะผลักผู้นั้นให้ล้ม				
7.	ข้าพเจ้าจะใช้คำพูดที่ไม่ดี เมื่อทะเลาะกับผู้อื่น				
8.	ข้าพเจ้าชอบวิจารณ์เพื่อนต่อหน้าผู้อื่น จนเพื่อน เสียหน้า				
9.	ข้าพเจ้าจะทำลายสิ่งของของผู้ที่ทำให้ข้าพเจ้าโกรธ				
10.	ข้าพเจ้าจะแกล้งเดินชนคนที่ยืนขวางทางข้าพเจ้า...				
11.	ถ้าหากกำลังยุ่ง ข้าพเจ้าจะตะคอกใส่ผู้ที่เข้ามา รบกวน				
12.	หากไม่พอใจใคร ข้าพเจ้าจะกระแทกสิ่งของให้มี เสียงดัง				
13.	ข้าพเจ้าจะรับความโกรธไว้ได้ แม้จะถูกต่อว่าแรง ๆ				
14.	ข้าพเจ้าจะใช้มือตีผู้ที่ยั่วให้ข้าพเจ้าโกรธ				
15.	ข้าพเจ้าให้อภัยผู้อื่นแทนการแก้แค้น				
16.	หากข้าพเจ้าเกลียดใคร ข้าพเจ้าจะพูดสาปแช่ง ผู้นั้น				
17.	หากถูกพ่อแม่ว่า ข้าพเจ้าจะหันไปหาเรื่องทะเลาะ กับคนรอบข้างแทน				
18.	ถ้าข้าพเจ้าห่มั่นไส้ใคร ข้าพเจ้าจะพูดเสียดสีให้ ผู้นั้นรู้สึกเจ็บใจ				
19.	ถ้าใครมาชวนทะเลาะ ข้าพเจ้าจะเดินหนีไป				

ข้อ	ข้อความ	กระทำ เป็นประจำ	ส่วนใหญ่ กระทำ	นาน ๆ ครั้ง	ไม่ กระทำ เลย
20.	ข้าพเจ้าจะใช้กำลังกายตอบโต้ผู้ที่เข้ามาหาเรื่องข้าพเจ้า				
21.	หากถูกขัดใจ ข้าพเจ้าจะขว้างสิ่งของทิ้ง				
22.	ข้าพเจ้าชอบตะโกนล้อชื่อพ่อแม่ของเพื่อนดัง ๆ				
23.	ข้าพเจ้าจะพูดประชดใส่คนที่ข้าพเจ้าไม่ชอบเพื่อให้ผู้นั้นรู้ตัว				
24.	ข้าพเจ้าจะทุบตีผู้ที่ทำให้ข้าพเจ้าไม่พอใจ				
25.	หากไม่พอใจใคร ข้าพเจ้าจะต่อว่าผู้นั้นดัง ๆ เพื่อให้เขาอาย				
26.	ถ้าข้าพเจ้าโกรธแค้นใคร ข้าพเจ้าจะชวนเพื่อนไปทำร้ายผู้นั้น				
27.	ข้าพเจ้าจะแสดงท่าทางหยาบคายใส่ผู้ที่ข้าพเจ้าไม่ชอบ				
28.	ถ้าข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยกับใคร ข้าพเจ้าจะโต้แย้งขึ้นมาทันที				
29.	เวลาโกรธ ข้าพเจ้าจะทำลายสิ่งที่อยู่ใกล้มือ				
30.	หากมีใครทำให้โมโห ข้าพเจ้าจะสงบจิตใจไว้				

ขอขอบคุณในการให้ความร่วมมือ

ภาคผนวก ค
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. รองศาสตราจารย์วิญญา วิศาลาภรณ์ ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. อาจารย์ ดร.ละเอียด รักษ์เผ่า ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. อาจารย์ชวลิต รวยอาจิณ ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรหมธิดา แสนคำเครือ ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. อาจารย์ ดร.พาสนา จุฬรัตน์ ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาว สุพัตรา พันธูวร
วันเดือนปีเกิด	30 กรกฎาคม 2521
สถานที่เกิด	อำเภอ บางกะปิ จังหวัด กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	734 ซอย ลาดพร้าว 109 อำเภอ บางกะปิ ตำบล คลองจั่น จังหวัด กรุงเทพมหานคร 10240
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	-
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	-
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2536	มัธยมศึกษาตอนต้น จาก โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)
พ.ศ. 2538	มัธยมศึกษาตอนปลาย จาก โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)
พ.ศ. 2542	กศ.บ. วิชาเอกวิทยาศาสตร์ – เคมี จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2546	กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ